

Methodický

výklad velikého katechismu

katolického náboženství.

Složil

Th.C. MATĚJ LHOTSKÝ,

bisk. notář a professor náboženství při c. k. ústavě ku vzdělání
učitelů v Soběslavi.

ČÁST PÁTÁ.

**O KŘESŤANSKÉ SPRAVEDLNOSTI A ČTYŘECH
POSLEDNÍCH VĚCECH ČLOVĚKA.**

DRUHÉ, PŘEPRACOVANÉ VYDÁNÍ.

Schváleno výnosem nejdůst. bisk. konsistoře v Č. Budějovicích
ze dne 15. září 1907, čís. 8.318.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKC. SPOLEČNOSTI »UNIE«
1909.

Veškerá práva jsou vyhrazena.

TISKEM ›UNIE‹ V PRAZE

JEHO EMINENCI
NEJDŮSTOJNĚJŠÍMU A SLOVUTNÉMU
PÁNU, PANU

LVU SVOB. PÁNU SKRBENSKÉMU ZE HRÍŠTĚ,
KNÍŽE-ARCIBISKUPU PRAŽSKÉMU,

SV. ŘÍMSKÉ CÍRKVE KARDINÁLU, PAPEŽSKÉMU LEGÁTU, PRIMASU
KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO, C. A K. SKUTEČNÉMU TAJNÉMU
RADOVI, KANCLÉŘI OBOU BOHOSLOVECKÝCH
FAKULT C. K. UNIVERSITY KARLO-
FERDINANDOVY, DOKTORU
BOHOSLOVÍ ATD.

V NEJHLUBŠÍ ÚCTĚ A ODDANOSTI VĚNUJE

SPISOVATEL.

Část pátá.

O křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka.

Oddělení první.

O křesťanské spravedlnosti.

V čem záleží křesťanská spravedlnost.

Když pohanský král Antioch nutil Israelity odstoupiti od zákona Páně, napsaného Mojžíšem, stalo se, že nutili i Eleázara, jednoho z předních zákonníků, muže devadesátidevítiletého, aby jedl maso vepřové, otevrouce mu ústa. Ale on volil raději slavnou smrt než opovržlivý život a šel dobrovolně na popravu. Ti pak, kteří tam stáli, jsouce pro staré s ním přátelství hnutí nepravou lítostí, prosili ho, že mu přinesou maso, které by směl jísti, a aby se jen dělal, jako by k rozkazu královskému požíval masa vepřového. Ale Eleazar počal rozvažovati důstojnou vznešenost svého staří a řekl: „Nesluší se na můj věk ošemetně se přetvařovati. Kdybych to učinil, myslila by mládež: Stařec Eleazar stal se pohanem a dal se ke zlému svěsti. I uvalil bych ohyzdu a opovržení na své stáří“. Když to pověděl, hned ho vedli na popravu. (II. Mach. 6.)

Eleazar se varoval toho, co Bůh zapovídá, neboli **varoval se zlého**. Nejen že nechtěl jísti pokrmu Bohem zapověděného, ale i pokrytectví se bál.

Když svatý apoštol Ondřej byl veden na místo svého umučení, spatřiv kříž počal volati: „Ó, dobrý kříži, jenž jsi od údů Kristových nabyt cti a krásy, dlouho žádaný, pečlivě milovaný, bez přestání hledaný, přijmi mne od

lidí a navrať mne Mistru mému, aby tebou mne přijal, který tebou mne vykoupil“. Poté byl upevněn na kříž a visel na něm živ dva dni, ale nepřestal kázati Krista.

Sv. Ondřej jeví se nám tu krásným vzorem. Bůh mu přikázal kázati víru Ježíše Krista, a on činil to stále, činil to i ve hrozných bolestech, které mu kříž působil, činil to až do posledního vzdechu, až do poslední chvíle života. Sv. Ondřej činil, co mu Bůh přikázal, a o čem věděl, že se Bohu líbí, neboli činil dobré.

Stařec Eleazar varoval se zlého, sv. Ondřej činil dobré. Ovšem nelze upírat, že Eleazar činil též dobré, a sv. Ondřej že se varoval též zlého. — Po jejich příkladech i my si máme vésti. Máme se varovati zlého a máme činiti dobré. Kdo tak činí, o tom se říká, že je „spravedlivý“, a koná „spravedlnost“.

Spravedlnost záleží v tom, že se varujeme zlého a činíme dobré.

Co jest zlé a dobré, oznámil nám sám Bůh v desateru přikázání, kterážto přikázání Ježíš Kristus potvrdil, zdokonalil a blíže vyložil, církev katolická pak nás jménem jeho učí, jak těm výkladům máme rozuměti, a dle potřeby také sama nová přikázání nám dává. — Kdo tedy chce býti spravedlivý, nesmí se varovati jen toho, co sám pokládá za zlé, a činiti jen to, co se jemu zdá býti dobrým, nýbrž musí se varovati zlého a činiti dobré, jak nás tomu učí víra, již nám hlásá církev katolická.

Kdo se varuje zlého a činí dobré, jak nás tomu víra, t. j. Kristova, učí, ten je takový, jakými nás Kristus chce míti, je „křesťansky spravedlivý“ a koná „křesťanskou spravedlnost“.

K té spravedlnosti křesťan nemůže však dospěti svými přirozenými silami, nýbrž třeba mu k tomu pomoci milosti Boží, t. j. pomáhající, která by osvěcovala jeho rozum, aby poznal, co jest zlé a dobré, a posilovala jeho vůli, aby se toho, co poznal jako zlé, varoval, co však poznal jako dobré, to aby činil. A Bůh nikomu té pomáhající milosti neodpírá, jak církev svatá zřejmě učí.

Aby tedy kdo byl křesťansky spravedlivý, je třeba, by se pomocí milosti Boží zlého varoval a dobré činil, jak nás tomu víra učí.

V čem záleží křesťanská spravedlnost?

Křesťanská spravedlnost záleží v tom, že se pomocí milosti Boží varujeme zlého a činíme dobré, jak nás tomu víra učí. (Otáz. 754.)

Poněvadž ke křesťanské spravedlnosti náleží: 1. bychom se varovali zlého, 2. bychom činili dobré, proto se nauka o křesťanské spravedlnosti dělí ve dva díly. První díl k nám volá: „Varuj se zlého!“ druhý: „Čiň dobré!“

První díl křesťanské spravedlnosti.

Varuj se zlého!

Jediné a pravé zlé jest hřích.

Od pádu prvních rodičů v ráji země stala se příbytkem a domovem přemnohého zla. Chudoba, bída, zápas o vezdejší chléb, přemnohé a rozmanité nemoci, pronásledování od zlých lidí, opuštěnost, zármutek — jsou zla, která nám často činí život těžkým a nesnesitelným. Avšak přece, ač ta uvedená zla jsou veliká, nejsou to zla pravá a nejhorší, neboť trvají jen nějaký čas, nanejvýše několik let, a pak přestávají. Nemůže-li nic ubohého trpitele, žebráka hladem sužovaného, lazara nezhojitelnou nemocí sklíčeného nebo nešťastníka nevinně pronásledovaného vysvoboditi, přinese mu vysvobození a jistou pomoc smrt. A kdo snášel bídu pozemskou trpělivě s odevzdaností do vůle Boží, toho duše bude za to odměněna blažeností věčnou, neboť žádné zlo, žádné trápení pozemské nemůže uškoditi duši člověka, ačli člověk sám nechce, by mu škodilo. Naopak, utrpení vezdejší, nedostatek, bolest tělesná, sklíčenost ducha, zármutek prospívají duši, přispívají k jejímu blahu a spasení, když je člověk snáší trpělivě a s odevzdaností do vůle Boží, neboť tím činí již zde na světě pokání za své hříchy a

zbavuje se časných trestů, jež by měl trpěti na věčnosti, ano zjednává si tak i větších zásluh pro život věčný. Proto Bůh dopouští právě na miláčky své často mnohá vezdejší zla, mnohá neštěstí a utrpení, navštěvuje je chudobou, nemocí, zármutkem, poněvadž v očích jeho ta zla nejsou pravými zly.

Pravé zlo jest jen to, které nemůže člověku pranic prospěti, nýbrž jen mu škodí, a to nejen na těle, nýbrž také na duši, nejen pro tento život, nýbrž i pro věčnost. Takové *pravé* zlo jest jen *jediné*.

Když Bůh stvořil první lidi, byli svatí a spravedliví; byli obdařeni nadpřirozenou milostí Boží, již měli užívati k tomu, aby si po životě pozemském v přebáženém ráji získali život věčný.

Aby první lidé mohli dokázati, jak dovedou užívati darů jim udělených, a zdali si nade všecko váží milosti a lásky Boží, Pán Bůh jim dal *přikázání* neboli „*zákon*“, jímž jim oznámil, co chce, aby činili, a co jim činiti zapovídá. Pravit k Adamovi: „*Se všelikého stromu rajskeho jez; se stromu pak věděni dobrého a zlého ať nejíš: nebo kterýkoli den bys s něho jedl, smrti umřeš*“. (1. Mojž. 2., 16. 17.)

Ponechal však zcela jejich svobodné vůli, chtějí-li se mu podrobiti nebo poslušnost odepriti.

Než, bohužel, první lidé ve zkoušce neobstáli, nýbrž svedeni jsouce ďáblem, činili, co činiti neměli, jednali proti vůli Boží, „*přestoupili přikázání, neboli zákon Boží*“ tím, že jedli ovoce se stromu zapověděného.

Adam a Eva věděli, že nemají jísti ovoce se stromu zapověděného. Vždyť Eva sama to vyznala, když na otázku ďáblu: „Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli s každého dřeva rajskeho?“ dala odpověď: „Z ovoce (všeho) stromoví, kteréž jest v ráji, jíme, ale z ovoce stromu, kterýž jest uprostřed ráje, přikázal nám Bůh, abychom nejedli, abychom se ho nedotýkali, bychom snad nezemřeli“. (1. Mojž. 3, 1.—3.) Poněvadž tedy Adam a Eva věděli, že nemají požívat ovoce zapověděného, a přece ho požívali, přestoupili zákon Boží „*vědomě*“. Ďábel také ne-

nutil Evy, aby jedla ze zapověděného ovoce, aniž jí činil nějaké násilí, nýbrž jen ji lákal. Ona se mohla rozhodnouti pro to neb ono; ona se však na svou zkázu naklonila ke zlému, když viděla, že by strom byl dobrý k jídlu a očím pěkný a na pohled rozkošný: i vzala z ovoce jeho a jedla, a dala muži svému, který (také) jedl. (1. Mojž. 3, 6.) Adam a Eva přestoupili tedy zákon Boží z vlastní vůle neboli „dobrovolně“.

Adam a Eva přestoupili vědomě a dobrovolně zákon Boží. Vědomému a dobrovolnému přestoupení zákona Božího říká se „hřích“. Adam a Eva dopustili se tedy hříchu neboli zhřešili.

Hřích ten měl pro Adama a Evu hrozné následky, ale nejen pro ně, nýbrž i pro všechny jejich potomky, neboť přechází jako dědictví s Adama na všechny jeho potomky, t. j. na všechny lidi. Proto sluje hřích ten „hřichem dědičným“. (Srov. v části I. výklad otázky 99. a dalších.)

Co jest hřích dědičný?

H ř í c h d ě d i č n ý jest hřích, kterého se Adam v ráji dopustil a který jsme my i s jeho následky po něm zdědili. (Otáz. 756. 1.)

Hřích, kterého se Adam v ráji dopustil, jest první a vlastní příčinou všeho zla pozemského; on uvalil smrt a přemnohé bídy na pokolení lidské a proměnil krásnou naši zemi v slzavé údolí. Co však horšího, hřích ten uvalil na Adama a Evu a na všechny jejich potomky hněv Boží a věčné zavržení v pekle. A nebýti Ježíše Krista, jenž smrtí svou na kříži nás vykoupil, záhuba věčná byla by našim údělem. Pro zásluhy Ježíše Krista bývá však nám hřích dědičný na křtu svatém odpuštěn, a my nabýváme zase práva na nebe. Proto každý, komu byl hřích dědičný odpuštěn, může se dostat do nebe. Že se tam všichni nedostanou, toho jediná příčina jest jen ta, že mnozí po křtu svatém, když přijdou do rozumu, následují špatného příkladu Adamova a Evina a přestupují vědomě a dobrovolně zákon Boží neboli dopou-

štějí se hříchů. — Poněvadž se člověk každého hřichu, jehož se dopouští po křtu svatém, dopouští sám ve své vlastní osobě, a nikdo ho po něm nedědí, nýbrž přispisuje se jen jeho osobě, říká se mu „**hřích osobní**“ na rozdíl od hřichu dědičného.

Co jest hřích osobní?

H ř í c h o s o b n í jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího, jehož se sami dopouštíme. (Otáz. 757.)

Je tedy hřích dvojí: 1. **dědičný**, kterého se Adam v ráji dopustil a který jsme my i s jeho následky po něm zdědili; 2. **hřích osobní**.

Kolikerý jest hřích?

Hřích je d v o j í:

1. **hřích dědičný**, kterého se Adam v ráji dopustil a který jsme my i s jeho následky po něm zdědili;

2. **hřích osobní**. (Otáz. 756.)

Jako hřích prvních lidí nepřinesl jim ani jejich potomkům žádného užitku, nýbrž jen škodu na duši i na těle, tak také je tomu při hřichu osobním.

Hřích osobní nepřináší člověku žádného užitku. Co má na př. nevěrec z toho, že popírá Boha, nesmrtelnou duši, věčnost, nebe, peklo a j., že opovrhne modlitbou, svatými svátostmi a p.? Je snad pro svou nevěru od rozumných spoluobčanů více ctěn a vážen? Či bude snad proto na věčnosti míti lehčí osud? — Jaký zisk přináší člověku to jeho ustavičné klení a zlořečení? Má snad proto větší blahobyť, daří se mu v jeho práci lépe? — Nebo co má zloděj, co podvodník, co lichvář ze svých nekalých a hříšných skutkův? Třebas neslyší proklínání těch, které do posledního groše oloupil,řebas se zdá, že mu to cizí jmění pomohlo k bohatství a lesku, přijde chvíle, kdy se jeho špatnost objeví světu v celé své nahotě, ne-li zde na zemi, tedy jistě na věčnosti, a on bude veřejně usvědčen zlodějem a podvodníkem a podle toho i trestán. Nejnuznější žebrák bude pak tisíckrát blaženější, nežli on. — Co má smilník z toho, že pouští uzdu svým tělesným chtíčům beze všeho studu? Hříšná rozkoš okamžitě mine, a kletba svedených,

hanba v očích všech poctivých lidí, nepokoj, a výčitky svědomí přicházejí jí brzy v zápětí.

Žádného tedy užitku nepřináší hřích člověku, jen škodu na duši způsobuje, a škoda ta je tak hrozná, že celý svět se všemi svými poklady nemůže jí nahraditi, jak tomu Ježíš Kristus výslovně učí výrokem: „*Co jest platno člověku, byť všecken svět získal a na duši své škodu trpěl?*“ (Mat. 16, 26.) Hřích zohyzďuje duši lidskou, ten obraz Boží, olupuje ji buď částečně nebo zúplna o milost Boží, znepokojuje svědomí člověka, zavírá člověku bránu do nebe a otevírá mu bránu pekelnou. Škoda, kterou hřích na duši působí, stává se snadno nenapravitelnou a nenahraditelnou, neboť zkušenost učí, že se spíše těžce nemocný uzdraví, nežli se hříšník, který hříchu navykl, upřímně obrátí, a že přemnozí lidé ve hříších umírají. Smrt pak, která hříšníka všeho vezdejšího zbavuje, není pro něho vysvobozením, nýbrž utvrzením v neštěstí a zkáze, a to pro celou věčnost.

Poněvadž tedy hřích nepřináší člověku žádného užitku, nýbrž jen mu škodí, a to hlavně na duši, nejen pro tento život, nýbrž i pro věčnost, plyne z toho, že hřích, t. j. vše, co se protiví zákonu Božímu, jest jediné a pravé zlo.

Co jest zlé?

Jediné a pravé zlé jest, co se protiví zákonu Božímu, totiž hřích. (Otáz. 755.)

Že hřích jest jediné a pravé zlo, o tom byli přesvědčeni všichni svatí, a proto se hříchu hrozně báli. Tak na př. sv. *Františka de Chantal* ošetřovala kdysi malomocného; když pak za čtyři měsíce zemřel, chtěla jej sama uložit do rakve. Bránili jí v tom, že se může nakaziti; ale ona odpověděla: „Nebojím se žádného malomočenství, leda malomočenství hříchu“. — Svatí vůbec mívali pravidlo: „Raději tisíckráte zemřít, než se dopustiti jediného hříchu“. Proto také sv. mučedníci, než by se zapřením Krista byli dopustili hříchu, podstoupili raději bolestnou smrt.

V jedné společnosti ve větším městě vykládali si, čeho se kdo bojí. Každý něco jmenoval, jen důstojník jeden mlčel. A když konečně byl tázán, čeho se bojí, odpovéděl: „Ničeho“. Nechtěli tomu věriti. „Chudoby, žebráctví přece byste se bál“, pravil kdosi. „Nebojím se chudoby“, odpovéděl důstojník, který byl zbožný muž; „nahý jsem přišel na svět a nahý zase do země se vrátím. A pak, chudobu posvětil sám Syn Boží, že právě ji si vyvolil“. — „Ale nemoci se bojíte?“ pravil jiný; „bylo by vám asi úzko, kdybyste měl ležeti na lůžku jako lazar“. „Ani nemoci se nebojím“, odpovéděl důstojník; „vždyť jakožto křesťan vím, že utrpení vede k životu věčnému. Kristus Pán mnoho trpěl, a když by mi uložil kříž, ponesu jej také“. — „Tedy smrti se jistě bojíte?“ zvolal zase jiný. „Ani té se nebojím“, odpovéděl důstojník; „smrt je brána k životu věčnému. Ale nyní vám povím sám; něčeho se přece bojím. Bojím se hříchu, neboť hřích jest nejhroznější zlo“.

Opakování.

Koho nazýváme *spravedlivým*? — Koho nazýváme *křesťansky spravedlivým*? — V čem záleží *křesťanská spravedlnost*? — V kolik dílů se dělí nauka o křesťanské spravedlnosti? — Který jest první díl křesťanské spravedlnosti? — Který druhý?

Co nazýváme *zlým*? — Které jest jediné a pravé zlé? — Co jest *hřích*? — Kdo se na světě dopustil prvního hříchu? — Na koho přešel hřích ten i se svými následky? — Jak se mu proto říká? — Co je hřích *dědičný*? — Jak se říká hříchu, kterého se člověk sám dopouští? — Proč se mu tak říká? — Co je hřích *osobní*? — Koliký je hřích? —

Proč je hřích jediné a pravé zlo? — Na čem škodí hřích člověku? — Na jak dlouho škodí hřích, umře-li v něm kdo? — Kterak Ježíš Kristus poukazuje na velikost škody, již hřích člověku působí? — Kdo jest nám příkladem, jak se máme báti hříchu?

O hříchu osobním a jeho družích.

I. O hříchu osobním vůbec.

Kdy a jak bývá spáchán hřích osobní.

Poněvadž hřích osobní jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího, tedy aby některý skutek byl hříchem, jest nutno:

1. aby byl o něčem **zákon Boží**.
2. aby ten zákon byl **vědomě a dobrovolně přestoupen**.

O *zákonu Božím* viz v části III. při nauce o přikázáních Božích vůbec.

Zákon Boží přestupuje **vědomě**, kdo ví, že zákon něco poroučí nebo zapovídá, při skutku je si toho také vědom, a přece jedná proti zákonu.

Neví-li kdo, že o některé věci je platný zákon, a je-li nevědomost jeho *nezaviněná*, chybil sice, ale nehřešil, když v nevědomosti té jednal proti zákonu. Tak na př. kdo by nevěděl, že o svatvečeru svátku „Na nebevzetí Panny Marie“ jest nařízena ujma v jídle, poněvadž z mládí pro chůravost nechodil do školy, v pozdějším věku pro nastalou hluchotu nemůže slyšeti nedělních ohlášek v kostele a od nikoho nebyl na nařízenou ujmu upozorněn, byl by docela bez hříchu, když by v den ten vícekrátě do-
syta se najedl. V případě tom platí zásada: „Nevědomost hříchu nečiní“.

Člověk může býti beze své viny nevědomým toliko v zákonu zjeveném, nikoli však v zákonu přirozeném, sice by bylo lze říci, že člověk vůbec nemůže hřešiti.

Kdo, maje příležitost k poučení, z lehkomyšlnosti a lenosti si jí nevšímá, o tom nelze říci, že je bez hříchu, když z nevědomosti přestupuje některý zákon, poněvadž nevědomost jeho jest *zaviněná*, tedy hříšna. Tak na př. kdo schválně neposlouchá nedělních ohlášek v kostele, aby se nedověděl o nařízených postech, hřeší, když v následujícím týdnu v některý den postní se nepostí, byť nevěděl, že se toho dne má postiti.

Provinění ze zaviněné nevědomosti je tím větší, čím více je člověk nevědomostí svou vinen.

Někdy se stává, že člověk má sice náležitou známost zákona, ale při nedovoleném skutku nevzpomene na zákon ten; ví na př., že v pátek jest požívání masitých pokrmů zapověděno, avšak nevzpomene, že jest pátek, když masa požívá. Takové skutky bez pozornosti vykonané jsou ovšem chybné, ale ne hříšné, a jen neprávem nazývají se *hříchy z nedopatření*; hříchy pravými jsou jen tehdy, když nepozornost je znamením, že člověk některému hříchu již docela uvykl, takže jednotlivých hříšných skutků si již ani nevšimá.

Zákon Boží přestupuje **dobrovolně**, kdo jedná proti němu svobodně beze všeho vnějšího i vnitřního nátlaku.

Vnější *násilím* může býti vynucen jen vnější čin, jenž není hříchem, pokud k němu vůle nepřivolí. Proto byli proti hříchu ti křesťané, jimž pohané nad obětním plamenem ruku násilně rozevřeli, aby z ní kadidlo do ohně padlo; naproti tomu pokládáni byli za odpadlíky ti křesťané, kteří mukám se poddávše kladli kadidlo na oheň, poněvadž v duši své k nedovolenému skutku přivolili.

Strach obyčejně svobody úplně nezbavuje; proto přestoupení zákona Božího, i z velikého strachu spáchané, jest hříchem. Kdo na př. ze strachu před smrtí zapře víru, křivě přísahá atd., hřeší. Veliký strach jen tehdy omlouvá, běží-li o skutky, jež samy o sobě nejsou hříšné, jen proto jsou nedovoleny, že odporují zákonu lidskému, na př. nezachovati postu, neobcovati mši svaté atd.

Jestliže kdo nedobrovolný hříšný skutek sám *zavinil*, skutek ten se mu přičítá. Tak na př. opilci přičítají se všechny hříšné skutky, jež v opilství spáchá, byť i nedobrovolně, protože je zavinil tím, že se opil.

Mezi hříchy osobními činí se rozdíl především dle toho, **který zákon byl přestoupen**. Některý zákon Boží nám totiž něco zapovídá, některý poroučí.

Kdo přestupuje zákon Boží v případě prvním, t. j. kdo vědomě a dobrovolně koná, co zákon zapovídá, *dopouští se zlého* neboli hřeší *dopuštěním* (se zlého). Hřích takto spáchaný nazývá se „hříchem *dopustným*“.

Hřích dopustný bývá spáchán *myšlením, žádostmi, slovy a skutky*.

Myšlením hřeší, kdo se dobrovolně zdržuje při zlých myšlenkách a má v nich zalíbení. (Otáz. 759.)

Zlá myšlenka sama o sobě není tedy ještě hříchem, nýbrž stává se jím teprve tehdy, když se při ní dobrovolně zdržujeme nebo v ní máme zalíbení. Na takové myšlenky vztahují se slova Písma svatého: „*Ohavností jsou Hospodinu myšlení zlá*“. (Přisl. 15, 26.)

Abychom se uchránili hříchu myšlením, máme, kdykoli nám zlé myšlenky přijdou, ducha svého od nich *ihned* odvracet i *opravdově* se přičiňovali, bychom je z mysli zapudili, na př. modlitbou, vzpomínkou na smrt, na soud a p. Pravíť Písmo svaté: „*Pamatuj na své poslední věci a na věky nezhřešíš!*“ (Sir. 7, 40.) Také je dobře uvést si na mysl zlé následky hříchu.

Žádostmi hřeší, kdo dobrovolně touží po něčem, co jest hříšné. (Otáz. 760.)

Zlá žádost, jakmile v ni svolíme, jest právě tak hříšná, jako úkon, k němuž směřuje. Kdo tedy má dobrovolnou zlou žádost, hřeší, byť se hříšného skutku ani nedopustil. Tak na př. zhřešil *Esau*, když si umínil zabítí Jakuba, řka: „*Přijdou dnové smutku na otce mého, neboť zabiji bratra svého Jakuba*“. (I. Mojž. 27, 41.)

Slovy hřeší, kdo vědomě a dobrovolně mluví něco, co se protiví některému z přikázání Božích.

Takové řeči jsou na př. řeči proti víře, proti povinné úctě k představeným, proti čistotě, proti lásce k bližnímu atd. Že se takových řečí máme varovati, patrně ze slov Písma svatého: „*Pravím vám, z každého slova prázdného (= marného, neužitečného), kteréž mluvíti budou lidé, vydají počet v den soudný*“. (Mat. 12, 36.) „*Prázdnými slovy*“ míní se tu slova, která nesměřují ani ke cti Boží.

ani ku prospěchu bližního, ani ku prospěchu mluvícího je. Bude-li nám vydávati počet z každého slova prázdného, oč více jest se nám varovati slov hříšných!

Skutky hřeší, kdo koná něco, co se zapovídá příkázáními Božími.

Hříchy spáchané myšlením nebo žádostmi slují „hříchy *vniterními*“, poněvadž se dějí toliko uvnitř duše. — Hříchy spáchané slovy nebo skutky slují „hříchy *zevnitřními*“, poněvadž ten, kdo se jich dopouští, zevnitř koná, k čemu uvnitř svolil.

Kdo přestupuje zákon Boží v případě druhém, t. j. kdo vědomě a dobrovolně **nekoná, co zákon poroučí**, hřeší *opominutím dobrého*, jež jsme povinni konati. Hříchu, jehož se tím dopouští, říká se „hřích *opominutím (dobrého) spáchaný*“.

Že opominutí dobrého jest hříchem, Ježíš Kristus naznačil jasně ve slovech, jež promluvil k fariseovi Šimonovi, když u něho stoloval. Ano výslovně praví: „*Každý strom, který nenese ovoce dobrého, bude vyřazen a na oheň uvržen*“. (Mat. 7, 19.)

Kterak bývá spáchán hřích?

Hřích bývá spáchán:

1. **d o p u š t ě n í m** s e z l é h o, a t o m y š l e n í m a ž á d o s t m i, s l o v y a s k u t k y;

2. **o p o m i n u t í m** d o b r é h o, j e ž j s m e p o v i n n i k o n a t i. (Otáz. 758.)

Kdo hřeší *myšlením*? — Kdo hřeší *žádostmi*? — Kdo hřeší *slovy*? — Kdo hřeší *skutky*?

Hříchy dle velikosti.

Dále činí se mezi osobními hříchy rozdíl dle jejich velikosti. Všecky hříchy totiž **nejsou stejně velké**.

To nám praví již náš **rozum**, který jasně poznává a uznává, že není stejné okrásti někoho o tisíce a odciziti halěr, úmyslně někoho zavraždit a z nepozornosti nepatrně poraniti.

Písmo svaté přirovnává některé hříchy k *mrvě* v oku, jiné k *břevnu* (Mat. 7, 3); jindy mluví o hříších,

z nichž se jedny podobají *komárům*, jiné *velbloudům* (Mat. 23, 24.); zase jindy staví proti sobě dluh *10.000 hřiven* a *100 denárů* (Mat. 18, 24. 28.) — Také mluví o hříšících, jimiž *se milost Boží zcela ztrácí*. (Moudr. 1, 11.; Jak. 1, 15.), a o hříšících, do kterých i *spravedlivý sedmkrát* (t. j. často) za den upadá (Přisl. 24, 16.), aniž přestává býti spravedlivým; o hříšících, které *vylučují z království nebeského* a mají v zápětí trest věčný (Efes. 5, 5.), a o hříšících, které *těchto účinků nemají*.

Z toho je patrné, že některé hříchy jsou těžká provinění a že nás úplně odtrhují od Boha a zbavují jeho přátelství, kdežto jiné že jsou provinění menší.

První nazývají se „*těžkými*“; poněvadž pak jimi pozbýváme nadpřirozeného života duše, t. j. posvěcující milosti, a stáváme se hodnými věčné smrti, slují též „*smrtnými*“.

Druhé nazývají se „*lehkými*“, a poněvadž se jich člověk i spravedlivý z křehkosti lidské často, ba denně, dopouští, slují též „*všedními*“.

Jsou-li všechny hříchy stejně veliké?

Všecky hříchy nejsou stejně veliké; jsouť hříchy *těžké* neboli *smrtné* a hříchy *lehké* neboli *všední*. (Otáz. 761.)

a) Určiti přesně seznam hříchů smrtných a všedních není možno, poněvadž jednotlivé naše skutky může souditi toliko Bůh. Než i my můžeme poznati, kdy byl spáchán hřích smrtný a kdy všední, uvážíme-li, čím vůbec hřích je, totiž vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího.

Má-li hřích býti pokládán za *smrtný*, je třeba:

1. aby zákon Boží byl přestoupen ve věci *důležité*;
3. aby se přestoupení zákona toho stalo *vědomě* neboli s *jasným poznáním zlého*;

3. aby se stalo *dobrovolně* neboli s *úplným svolením*.

Věc důležitá je ta, která je nařízena nebo zakázána pod *těžkým trestem*, jako na př. modlářství, kacířství, rouhání, křivá přísaha, hrubé porušení dne svátečního nebo nedělního, samovražda, vražda, loupež, nestydatost, křivá žaloba atd..

Kdo přestupuje zákon Boží vědomě? Kdo dobrovolně?

Kdy se dopouštíme hříchu smrtelného?

Hříchu smrtelného se dopouštíme, když přestupujeme zákon Boží:

1. ve věci důležité;
2. vědomě neboli s jasným poznáním zlého;
3. dobrovolně neboli s úplným svolením. (Otáz. 762.)

Proč se hříchy těžké jmenují také „hříchy smrtelné“?

Hříchy těžké jmenují se také „hříchy smrtelné“ protože jimi pozbýváme nadpřirozeného života duše, t. j. milosti posvěcující, a stáváme se hodnými věčné smrti. (Otáz. 763.)

Při každém hříchu třeba rozeznávatí vinu hříchu a trest za hřích. Vina hříchu záleží ve zlobě, s kterou hříšník hřích páše a Boha uráží. Tresty za hřích jsou následky, které hřích s sebou přináší.

α) Ve hříchu smrtelném spočívá nad míru veliká zloba.

Boha jakožto nejvyšší dobro máme nade všechno milovati. Ale hříšník to nejvyšší dobro opouští a dává přednost bídnému tvorů, smyslné rozkoši, mrzkému zisku, okamžité své choutce a p. Bůh u něho platí méně než časný zisk, svět a jeho sláva, méně než ďábel a jeho lákání. Boha jakožto nejvyššího pána máme poslouchati. Ale hříšník svrhne se sebe zákon Boží jakožto nesnesitelného a nechce podrobiti své vůle vůli Boží, nýbrž chce se řídit jen svou. Takové jednání jest ovšem velikou urážkou Boha a pohrdáním jeho velebnosti. A to jest první příčina, proč ve hříchu smrtelném spočívá nadmíru veliká zloba; jestiž

1. těžkou urážkou Boha a pohrdáním jeho nekonečné velebnosti.

Vše, co máme a čím jsme, jest od Boha; on jest náš největší dobrodinec, náš nejlepší Otec, jenž chce jen naše blaho věčné i časné. Na to vše hříšník zapomíná, Bohem pohrdá a ze srdce svého jej vypuzuje, ba on darů od Boha mu udělených užívá proti vůli Boží, čímž dopouští se

hanebného nevděku. To je druhá příčina, proč ve hříchu smrtelném spočívá nadmíru veliká zloba; jestiž

2. hanebným nevděkem k Bohu, našemu nejlepšímu Otci.

Ježíš Kristus nás svou smrtí na kříži vykoupil od hříchu a od pekla a zjednal nám zase spásu. Hříšník však tyto užítky smrti jeho na sobě maří, ano on, jak sv. Pavel (Žid. 6, 6.) a mnozí učitelé církevní dokazují, svými hříchy Krista znova křížuje a v posměch vydává. — Při křtu sv., při sv. zpovědi, při sv. přijímání a j. slibuje křesťan Ježíši Kristu věrnost. Ale těžkým hříchem slib svůj ruší a tak se hanebně proti Ježíši Kristu zpronevěřuje. To je třetí příčina, proč ve hříchu smrtelném spočívá nad míru veliká zloba; jestiž

3. hroznou zpronevěrou proti Ježíši Kristu našemu nej-laskavějšímu Vykupiteli.

Na křtu stali jsme se chrámem Ducha svatého, jenž přebývá se svou milostí v naší duši, dokud ho odtud smrtelným hříchem nevypudíme. Kdo se tedy dopouští smrtelného hříchu, ukazuje, že si milostí Ducha svatého neváží. To je čtvrtá příčina, proč ve hříchu smrtelném spočívá nad míru veliká zloba; jestiž

4. trestuhodnou nevážností k milostem Ducha svatého.

Jaká zloba spočívá ve hříchu smrtelném?

Ve hříchu smrtelném spočívá nadmíru veliká zloba; jestiž hřích smrtelný:

1. těžkou urážkou Boha a pohrdáním jeho nekonečné velebnosti;

2. hanebným nevděkem k Bohu, našemu nejlepšímu Otci;

3. hroznou zpronevěrou proti Ježíši Kristu, našemu nej-laskavějšímu Vykupiteli;

4. trestuhodnou nevážností k milostem Ducha svatého.
(Otáz. 765.)

β) Zlobě smrtelného hříchu jsou přiměřeny i jeho následky.

Upadneme-li do smrtelného hříchu, Duch svatý nás hned opouští, ztrácíme posvěcující milost, a duše naše

umírá pro nebe, jak patrně ze slov Písma svatého: „*Hřích když jest dokonán, rodí smrt*“ (Jak. 1, 15.)

S posvěcující milostí pozbýváme nadpřirozené krásy duše a tím i lásky Boží; Bůh nemá v nás již zalíbení a odvrací se od nás, jak svědčí Písmo svaté řkouc: „*Tvář Hospodinova jest proti těm, kteří hřeší*“ (I. Petr, 3, 12.)

Dokud jsme v posvěcující milosti Boží, jsme dítkami Božími a máme právo na dědictví nebeské — věčnou blaženost. Smrtelný hřích však nás připravuje o synovství dítek Božích a odnímá nám právo na blaženost věčnou. To potvrzuje sv. Pavel slovy: „*Kdož takové věci činí* (t. j. dopouštějí se hříchů), *království Božího nedojdou*“ (Gal. 5, 19.)

Hřích smrtelný:

1. zbavuje nás milostí posvěcující a s ní lásky Boží a synovství dítek Božích.

Smrtelný hřích připravuje nás také o zásluhy všech dobrých skutků, které jsme vykonali před spácháním hříchu, a to na tak dlouho, dokud trváme ve hříchu. Očistíme-li se pokáním ode hříchu, pak zase ty zásluhy ožívou.

Hřích smrtelný:

2. připravuje nás o všechny zásluhy pro nebe, které jsme si už získali.

Jako tělesně mrtvý nemůže pracovati, rovněž tak duchovně mrtvý, t. j. kdo pozbyl posvěcující milosti, nemůže konati záslužných skutků. Všecky dobré skutky, jež koná, jsou pro nebe mrtvy a ani po očistění ode hříchu nejsou mu počítány za zásluhu. Nanejvýše pomáhají mu k dosažení milosti obrácení.

Hřích smrtelný:

3. činí nás neschopnými získati si nové zásluhy pro nebe.

Smrtelný hřích mívá často v zápětí nejrůznější tresty časné, zvláště nepokoj svědomí, světskou hanbu, pozemskou bídu, ztrátu majetku nebo cti, nemoc, ba i smrt.

Zemře-li hříšník ve smrtelném hříchu, zahyne věčně v pekle; pozbylť roucha svatebního, t. j. posvěcující mi-

losti, a proto bude vyvržen do temnosti zevnitřní. (Mat. 22, 12.)

Hřích smrtelný:

4. uvaluje na nás tresty Boží a konečně věčné zavržení.

Které následky má hřích smrtelný?

Hřích smrtelný má tyto následky:

1. zbavuje nás milosti posvěcující a s ní i lásky Boží a synovství dítek Božích;

2. připravuje nás o všechny zásluhy, které jsme si už získali;

3. činí nás neschopnými získati si nové zásluhy pro nebe;

4. uvaluje na nás tresty Boží a konečně věčné zavržení. (Otáz. 766.)

Jak zlý a trestuhodný jest hřích smrtelný, poznáváme nejlépe:

1. z přísného potrestání padlých andělů a našich prarodičů;

2. z věčného trestu pekelného, kterého zasluhuje každý hřích smrtelný;

3. z přehořkého utrpení a smrti, kterou Ježíš Kristus pro hříchy naše podstoupil. (Otázka 767.)

Poněvadž ve smrtelném hříchu jest tak veliká zloba, a poněvadž má také zlé následky, máme se ho co nejvíce báti a nade všecko chrániti.

Vzorem v tom mohou nám býti přemnohé zbožné duše, jež ničeho tak nenáviděly a se nebály jako smrtelného hříchu. Tak na př. sv. *Blanka* často říkala synu svému, sv. králi *Ludvíkovi*: „Dítě mé, ačkoliv jsi jedinou mou radostí a nadějí celé říše, přece raději bych tě viděla nyní před sebou mrtvého, než kdybych měla kdy slyšeti, že jsi se dopustil smrtelného hříchu“.

Proč se musíme hříchu smrtelného nade všecko chrániti?

Hříchu smrtelného musíme se nade všecko chrániti:

1. pro jeho zlobu;

2. pro jeho následky.

Jaká zloba spočívá ve hříchu smrtelném? — Které následky má hřích smrtelný?

b) Jestliže se při některém skutku shledává, že zákon Boží byl přestoupen ve věci méně důležité, nebo ve věci sice důležité, ale ne zcela vědomě a dobrovolně, dlužno považovati hřích za všední.

Věc jest méně důležitá, není-li nařízena nebo zakázána pod těžkým trestem, anebo přestupuje-li se při kázání jen měrou nepatrnou, jako na př. malá netrpělivost, lež ze žertu atd.

Ne zcela vědomě přestupuje zákon Boží, kdo beze své viny neví dobře, co činí; na př. vyřkne-li zlořečení v prvním návalu hněvu, v přenáhlení, v prvním leknutí a p.

Ne zcela dobrovolně přestupuje zákon Boží, kdo nesvolí k tomu a nesouhlasí úplně s tím, co činí.

Kdy se dopouštíme hříchu všedního?

H ř í c h u v š e d n í h o se dopouštíme:

1. když přestupujeme zákon Boží ve věci méně důležité;
2. když přestupujeme zákon Boží ve věci sice důležité, ale ne zcela vědomě a dobrovolně. (Otáz. 768.)

Proč nazýváme hříchy lehké také „hříchy všední“?

Hříchy lehké nazýváme také „hříchy všední“, protože se jich člověk i spravedlivý z křehkosti lidské často, ba denně, dopouští. (Otáz. 769.)

Všední hřích neškodí sice naší duši tak velice jako hřích smrtelný, ale přes to přece se ho máme pečlivě varovati, a to:

1. protože i všedním hříchem Bůh bývá urážen.

Hříchem všedním se člověk sice nevzpouzí tak velice velebnosti Boží jako hříchem smrtelným, ale přece dává jím na jevo neposlušnost k Bohu a pohrdá jeho vůlí, čímž jej zajisté uráží, byť jen ve věcech méně důležitých.

Hřích všední:

2. je překážkou mnohých milostí, které by nám Bůh jinak udělil.

Zvláště nás Bůh pro všední hřích zbavuje pomáhající milosti, bez níž nejsme s to, bychom překonali dorážející na nás pokušení.

Hřích všední:

3. na nás přivádí mnoho trestů, a to buď již zde na zemi nebo po smrti v očistci.

Jak Bůh trestá všední hřích zde na zemi, o tom nalézáme v Písmě svatém četné doklady. Tak na př. *manželka Lotova* proměnila se v solný sloup, že malou zvědavostí svedena se proti zákazu Božímu ohlédla, by viděla požár Sodomy a Gomorrhý. *Mojžíš* za malou pochybnost nesměl vejíti do zaslíbené země. *Oza* byl ztrestán náhlou smrtí za to, že se neopatrně dotekl archy úmluvy.

Podobně Bůh trestá všední hřích dosud. Mnozí, ačkoli žijí bohabojně, jsou stíháni mnohými útrapami a protivnostmi. Bůh je na ně dopouští, aby je trestal za malé hříchy, jichž se tu a tam dopouštějí.

Nepotrestá-li Bůh člověka za malé hříchy na zemi, bude ho trestati jistě na věčnosti v očistci.

Hřích všední:

4. časem mívá za následek hříchy těžké.

Jako nahnilé jablko znenáhla celé shnije, tak i člověk, jenž se dopouští všedních hříchů, upadá brzy do hříchů smrtelných, neboť si časem navykne míti všecko jen za malé chyby a dopouští se pak i velikých, aniž by mu svědomí činilo výčitky. Pravdivost toho potvrzuje zkušenost, jež učí, že lidé, kteří dopustili se nejhroznějších zločinů, až i potom dokonali na popravišti, počali obyčejně zločinnou dráhu malými chybami. Písmo svaté pak dí: „*Kdo pohrdá malými věcmi, pomalu zahyne*“. (Sir. 19, 1.) „*Kdo v mále jest nepravý, i ve větším nepravý jest*“. (Luk. 16, 10.)

Proč se máme i všedního hřichu pečlivě varovati?

I všedního hřichu máme se pečlivě varovati:

1. protože i všedním hřichem Bůh bývá urážen;
 2. protože je překážkou mnohých milostí, které by nám Bůh jinak udělil;
 3. protože na nás mnoho trestů přivádí;
 4. protože časem mívá za následek hříchy těžké.
- (Otáz. 770.)

Jak se máme i všedního hřichu pečlivě varovati, v tom může nám býti krásným vzorem sv. Alois. Když mu bylo asi pět let,

dopustil se dvou všedních hříchů; vzal totiž svému otci trochu prachu a promluvil několik neslušných slov, jež od vojáků by uslyšel. Ale ty dva hříchy — ačli to při jeho stáří byly skutečné hříchy — působily mu takovou bolest, že při první sv. zpovědi, když se z nich vyznal, upadl do mdloby. Později mluvil o nich vždy jako o velikých hříších a po celý život jich litoval.

c) Hřích je tím větší, čím důležitější jest *věc*, v níž bývá zákon překročen, čím jasnější jest *poznání* hříšnosti a čím *svobodněji* člověk jedná.

Někdy okolnosti osoby, věci, místa, času, prostředku a p. *ztěžují* hřích. Tak na př. pohoršení dané knězem, učitelem, vzdělavcem jest větší provinění než pohoršení dané člověkem nevzdělaným; hřích spáchaný před mnohými lidmi je těžší, než je-li spáchán potají; kdo bere něco násilím, hřeší tíže nežli ten, kdo totéž odnímá tajně; kdo okrádá chudáka, hřeší tíže nežli ten, kdo okrádá boháče; krádež v kostele jest větší hřích nežli krádež spáchaná jinde atd.

Těž může se státi, že něco, co samo o sobě jest jen *všední hřích*, stává se *hříchem smrtelným*, když je tím dáno veliké pohoršení, způsobeno veliké neštěstí, nebo když se člověk dopouští všedního hříchu z úmyslného pohrdání zákonem.

Opakování.

Co jest nutno, aby některý skutek byl hříchem? — Kdo přestupuje zákon Boží *vědomě*? — Co říci o člověku, který přestupuje zákon Boží z *nezaviněné* nevědomosti? — Ve kterém zákoně může býti člověk beze své viny nevědomým? — Co říci o člověku, který přestupuje zákon Boží z nevědomosti *zaviněné*? — Čím řídí se velikost jeho provinění? — Co říci o přestoupení zákona Božího z *nedopatření*?

Kdo přestupuje zákon Boží *dobrovolně*? — Co říci o přestoupení zákona Božího vynuceném *násilím*? — Co o přestoupení zákona Božího ze *strachu*? — Kdy jedině veliký strach omlouvá? — Co říci o nedobrovolném hříšném skutku, jež člověk sám *zavinil*?

Dle čeho se činí *rozdíl* mezi osobními hříchy? — Kdo hřeší *dopuštěním* se zlého? — Jak se nazývá hřích takto spáchaný? — Kolikerým způsobem bývá spáchán hřích dopustný? — Kdo hřeší *myšlením*? — Co máme činiti, když nám přijdou zlé myšlenky? — Kdo hřeší *žádostmi*? — Kdo hřeší *slovy*? — Kdo hřeší *skutky*? — Jak služí hříchy spáchané myšlením nebo žádostmi? — Proč tak služí? — Jak služí hříchy spáchané slovy nebo skutky? — Proč? — Kdo hřeší *opominutím* dobrého? — Z čeho je patrné, že opominutí dobrého jest hříchem?

Z čeho poznáváme, že všechny hříchy nejsou stejně veliké? — Co nám o tom praví rozum? — Co Písmo svaté? — Kolikeré rozeznáváme hříchy *dle velikosti*? — Jak se říká také hříchům *těžkým*? — Proč se jim říká *smrtelné*? — Jak se říká také hříchům *lehkým*? — Proč se jim říká *všední*? — Kdy se dopouštíme hříchu *smrtelného*? — Která věc je *důležitá*?

Proč se musíme hříchu smrtelného nade všecko *chrániti*? — Jaká *zloba* spočívá ve hříchu smrtelném? — Které *následky* má hřích smrtelný? — Na jak dlouho nás hřích smrtelný zbavuje zásluh pro nebe? — Co je si zapamatovali o dobrých skutcích, vykonaných ve stavu hříšném? — Na jak dlouho jsou pro nebe mrtvy? — K čemu nanejvýše pomáhají? — Které tresty mívá smrtelný hřích v zápětí? — Z čeho nejlépe poznáváme, jak zlý a trestuhodný jest hřích smrtelný? — Kdo jest nám vzorem v tom, jak se máme hříchu smrtelného báti a chrániti?

Kdy se dopouštíme hříchu *všedního*? — Která věc jest *méně důležitá*? — Kdo přestupuje zákon Boží *ne zcela vědomě*? — Kdo *ne zcela dobrovolně*? — Proč se máme i všedního hříchu pečlivě *varovati*? — Kdo nám může býti vzorem, jak se máme i všedního hříchu pečlivě *varovati*?

Na čem závisí velikost hříchu? — Co někdy *ztěžuje* hřích? — Kdy se hřích o sobě všední stává smrtelným? — Proč hříchy zevnitřní jsou větší než vnitřní téhož druhu? —

II. O druzích hříchů osobního.

Některé hříchů mají jisté znaky společné. Jako několik různých bytostí, jež mají jisté znaky společné, činí úhrnem „druh“, tak i hříchů, jež mají jisté znaky společné, činí druh. Rozeznáváme pak několik druhů hříchů.

A. O sedmeru hlavních hříchů.

1. Má-li člověk na sobě opravdu co dobrého, smí a má to dle pravdy uznávat a si ceniti; avšak dlužno, aby spolu uznával, že sám ze sebe není ničím, nýbrž že vše má od Boha, a proto nesmí se ceniti více, než opravdu zasluhuje, nesmí se *přeceňovati*. Činí-li tak přece, hřeší.

Také smí člověk žádati, aby byl ctěn; vždy však má při tom dbáti pravé míry a má především usilovati o vnitřní hodnotu a poctivost, bez níž veškerá čest zevnitřní jest bezcennou skořápkou. Kdo baží pouze po zevnitřní cti a přednosti, nestaraje se o vnitřní hodnotu, nebo kdo čest a přednost před ostatními pokládá za nejvyšší dobro a za poslední svůj cíl, žádá cti a přednosti *nezřízeně*, tudíž hřeší.

Hříchů, jehož se dopouští, kdo sebe přeceňuje a žádá nezřízeně cti a přednosti, říká se **pýcha**.

Co jest pýcha?

Pýcha je přeceňování sebe a nezřízená žádost cti a přednosti. (Otáz. 774.)

Pýcha jeví se různým způsobem: *marnivostí*, která si na malicherných přednostech zakládá; *domýšlivostí*, která si na skutečných přednostech, na př. na vědění, kráse a p., příliš zakládá; *pánovitostí*, *nadutostí*, *zpupností* a *drzostí*, jež se jeví urážlivým chováním k bližnímu.

Pýchou se prohřešili: *mnozí andělé, Goliáš, Absolon, Aman, Herodes Agrippa I. a j.*

Písmo svaté odsuzuje pýchu slovy: „*V nenávisti jest před Bohem i lidmi pýcha*“. (Sir. 10, 7.) — „*Počátek všelikého hříchů jest pýcha; kdož by se jí přidržel,*

naplněn bude zlořečenstvím a podvrátí jej dokonce“. (Sir. 10, 15.) — *„Kdo se povyšuje, bude ponížen“.* (Mat. 23, 12.) — *„Bůh se pyšným protiví“.* (I. Pet. 5, 5.)

Dějiny i zkušenost dokazují, že Bůh pýchu vždy trestal a trestá. Odtud přísloví: *„Pýcha předchází pád“* a *„Bůh nenechává stromů růsti do nebe“.*

Z pýchy pochází: nezřízená samoláska a chlubitost, dychtivost po slávě a žárlivost; pohrdání Bohem a náboženstvím, církví a bližním; různice, hádky a sváry; tvrdošíjnost, neposlušnost a kacířství. (Otázka 775.)

Abychom se pýchy snáze uvarovali, je dobře uváděti si často na mysl nestálost a pomíjitelnost všeho pozemského jakož i pokoru Ježíše Krista a slova sv. Pavla: *„Co máš, čeho bys nebyl vzal? Pakli jsi vzal, proč se chlubíš, jako bys nebyl vzal?“* (I. Kor. 4, 7.)

2. Smíme si poctivě dobývati statků pozemských; nabytých statků máme náležitě opatrovati a bohumile užívat. Kdo svých statků dobře užívá, činí si přátele z mamony nepravosti (Luk. 16, 9) a skládá dobrý poklad pro časy budoucí. (I. Tim. 6, 19.) Bohatství jest mu prostředkem spásy.

Statků pozemských bohumile užívá, kdo opatruje sobě a všem, o něž jest mu pečovati, nejprve věci potřebné, potom důležité a konečně příjemné, při tom však také rád věnuje přiměřenou část na dobré účely. — Kdo však *nezřízeně* lne k penězům a statkům pozemským, t. j. kdo nepovažuje jich za prostředek k dosažení jiných vyšších cílů, nýbrž za svůj nejvyšší cíl, anebo kdo na nich náruživě lpí a sebe menších, byť i nutných, výdajů se leká, prohřešuje se „*lakomstvím*“.

Co jest lakomství?

Lakomství jest nezřízená přilnulost k penězům a statkům pozemským. (Otáz. 776.)

Lakomec jest *modlář* (Efes. 5, 5), neboť jeho bohem jsou peníze. Penězům, své modle, obětuje všechny své starosti a myšlenky, všechno svoje snažení a jednání, všechn pot své tváře, ba i svou duši a věčnou blaženost. (Tertullián.) Jako andělé v nebi požívají největší blaže-

nosti v patření na Boha, tak lakomec nachází blaženost jen v dívání se na své peníze a v přepočítávání jich.

Lakomstvím se prohřešili: *Giezi*, služebník proroka *Elisea*, *Jidáš*, *Ananiáš* a *Safira*.

Písmo svaté o lakomství dí: „*Nic není nepravějšího, než milovati peníze, nebo takový i duši svou na prodej má*“. (Sir. 10, 10.) — „*Kterí chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo ďáblovo*“. — „*Kořen zajisté všeho zlého je žádostivost (zisku)*“. (I. Tim. 6, 9. 10.)

Z lakomství pochází: nepokoj srdce a přílišná péče o věci časné; lest a podvod; nespravedlnost, zrada a křivé přísahy; nemilosrdnost a zatvrzelost srdce. (Otázka 777.)

Lakomství přemůžeme nejjistěji tím, nutíme-li se dávatí almužnu. Též je dobře častěji uvažovati o chudobě Ježíše Krista, o pomíjitelnosti pozemských statků a uváděti si na mysl slova: „*Co jest platno člověku, by všecken svět získal a na duši své škodu trpěl?*“ (Mat. 16, 26.)

Od lakomství třeba dobře rozeznávati „*spořivost*“. Spořivost není hříchem, nýbrž ctností. Spořivý jest, kdo pečlivě schovává peníze a statky, i sebe menší, aby měl na své životní potřeby a mohl v čas nouze pomoci též jiným. Při tom spořivý jest ochoten dáti z uspořených peněz, žádá-li toho čest Boží nebo láska k bližnímu.

3. Bohumilé ovládání tělesných žádostí sluje „*čistotou*“. K opatrování a zachování čistoty dal nám Bůh „*stydlivost*“, t. j. zvláštní cit, jímž rychle, ano bez rozmyšlení, poznáváme, co je proti mravní čistotě, ošklivíme si to, hanbíme se pro to. Stydlivost jeví se i zevně, že se totiž při věcech směřujících proti čistotě červenáme na tvářích a na čele. — Věci, které urážejí stydlivost, máme se pečlivě varovati; kdo tak nečiní, ba naopak věci takových dobrovolně žádá, dopouští se hříchu „*smilstva*“.

Co je *smilstvo*?

Smilstvo (nečistota) je dobrovolná žádost věcí, které urážejí stydlivost. (Otáz. 778.)

Smilstvo, ať je spácháno zevnitř (slovem, skutkem) anebo jen uvnitř (dobrovolnou myšlenkou, žádostí), je vždycky těžký hřích.

Sv. Pavel je jmenuje mezi hříchy, jež vylučují z království nebeského, říká: „*Nemylte se! Ani smilníci . . . nebudou královstvím Božím vládnouti*“ (I. Kor. 6, 9. 10.), a varuje před ním slovy: „*Smilstvo pak a všeliká nečistota ani jmenována nebud' mezi námi!*“ (Efes. 5, 3.) „*Budete-li dle těla živi, zahynete*“. (Řim. 8, 13.)

Kterak Bůh smilstvo již na tomto světě trestá, toho dokladů máme hojně v Písmě svatém. Tak potopa byla trestem za hříchy smilstva. Sodoma a Gomorrha byly za hříchy smilstva zničeny ohněm a sírou. Netrestá-li Bůh za našich dnů lidí oddaných smilstvu ohněm, nechává si pro ně mnohem silnější a nekonečně palčivý oheň. (Sv. Jan Zlat.) Sv. Alfons z Liguori má za to, že nejvíce lidí bude zavrženo pro hřích smilstva. j

Ze smilstva pochází: zaslepenost ducha a zatvrzelost srdce; nechut k Bohu a věcem božským, vražda a sebevražda; nevěra a zoufání nad milosrdenstvím Božím. (Více o následcích smilstva při 6. přikázání Božím.) (Otázka 779.)

Abychom se uvarovali hříchu smilstva, doporučuje se časté přijímání svatých svátostí, vroucí modlitva, zvláště k Panně Marii, pamatování na všudypřítomnost Boží; nejvýbornějším prostředkem je však útěk v pokušení. (Sv. Alfons.)

4. Láska křesťanská žádá, bychom bližnímu přáli všeho dobrého. Kdo však, nemaje lásky, nepřeje bližnímu ničeho a rmoutí se z jeho štěstí, z přednosti nebo statku, protože se obává, by ho bližní nepředčil anebo se mu nevyrovnal a tak jeho slávu nezastínil, hřeší „závistí“.

Co je závist?

Závist je zármutek z přednosti nebo statku bližního, protože nechceme, by nás předčil anebo se nám vyrovnal. (Otáz. 780.)

Závistí se prohřešili: *bratři Josefovi*, kteří se rmoutili nad tím, že otec miloval Josefa více nežli je; *Saul*, který těžce nesl Davidovu slávu válečnou; *fariseové*, kteří nemohli snést, že Ježíš Kristus byl považován od lidu za velikého proroka a že si ho lidé více vážili nežli jich.

Závist jest ďábelského původu, neboť čteme v Písmě svatém: „*Závisť ďáblovou přišla smrt na okrslek země*“.

(Moudr. 2, 24.) O její ošklivosti svědčí slova Písma svatého: „*Hnis kostí je závist*“. (Přisl. 14, 30.)

Ze závesti pochází: křivé posuzování, pomluva a na cti utrhaní; nenávisť k bližnímu, radost, když se mu vede špatně, zármutek, když se mu vede dobře. (Otázka 781.)

Abychom se neprohřešili závestí, je dobře často uvažovati, že všichni jsme děti jednoho otce a že se tudíž máme vespolek milovati a všeho dobrého si přát.

Od závesti jest rozeznávati šlechetnou „*řevnivost*“, jež člověka pobádá, aby se svému bližnímu ve všem dobrém vyrovnal. Neplyne-li z pýchy a neužívá-li se při ní hříšných prostředků, není příčiny, proč by se taková snaha měla zavrhovati.

5. K zachování tělesného života člověk potřebuje pokrmů a nápojů. Zdrží-li se obojího po delší čas, pocituje žádost po nich. Taková žádost je zřízená. Kdo však žádá jísti a pít více, nežli jest mu potřebí k ukojení hladu a žízně, má *nezřízenou* žádost jídla a pití a dopouští se hříchu; rovněž dopouští se hříchu, kdo *nemírně* požívá pokrmu a nápoje. Hříchu tomu v obojím případě říká se „*nestřídmost*“.

Co jest nestřídmost?

Nestřídmost je nezřízená žádost jídla a pití a nemírné požívání pokrmu a nápoje. (Otáz. 782.)

Kdo si žádá jídla a pití z pouhé rozkoše a libuje si v pokrmech a nápojích příliš skvostných, hřeší „*hodováním*“; kdo vyhledává jen lahůdek, hřeší „*labužnictvím*“; kdo nedbá času v jídle a pití, hřeší „*mlsností*“; kdo jí a pije hltavě, hřeší „*hltavostí*“; kdo nemírně jí, více než potřebuje k ukojení hladu, hřeší „*obžerstvím*“; kdo nemírně pije, hřeší „*opilstvím*“.

Nestřídmostí hřešili: lidé za času Noemova, Esau, Israelité na poušti, *Holofernes*, *Baltazar*.

Nestřídmost, zvláště opilství, snižuje člověka až pod zvíře. — Písmo svaté nazývá ji „*modloslužbou břicha*“, a „*nepřátelstvím kříže Kristova*“ (Filip. 3, 18. 19.) a uvádí ji mezi hříchy, jež vylučují z království nebeského. (I. Kor. 6, 10.) — Ježíš Kristus varuje před ní slovy: „*Hleďte pak se, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím*“. (Luk. 21, 34.) Sv. Pavel pak napomíná: „*Jako ve dne poctivě chodme, ne v hodování a opilství*“. (Řím. 13, 13.)

Z nestřídmosti pochází: rozpustilost mravů, nestydatost a smilství; hádky a sváry; mrhání času a jmění; porušení zdraví a zeslabení sil duševních. (Otáz. 783.)

Abychom se uvarovali nestřídmosti, je prospěšno uváděti si často na mysl zlé následky její, odpírati si časem jídla a pití, zvláště však vyhýbati se společnosti lidí nestřídmosti oddaných.

6. Pravý křesťan má trpělivě snášeti, cokoli mu působí nepříjemnosti, nesnáze a protivenství, má se snažiti, by vnitřní rozčilení nad tím ihned potlačil; ano má hleděti, by, i když jest mu snášeti křivdy, zachoval veselou mysl a na urážlivé řeči odpovídal jen mírnými slovy. Žádají-li však vyšší ohledy, aby rázně vystoupil, má tak učiniti s rozvahou a beze vší prudkosti a vášnivosti.

Kdo se bez rozumného důvodu rozčiluje nebo při odůvodněném rozčilení dává se strhnouti k slovům a skutkům nevlídným, hrubým a při tom žádá pomstíti se tomu, kdo rozčilení jeho zavinil, toto rozčilení jest *nezřízené*, hříšné a sluje „*hněvem*“.

Co jest hněv?

Hněv je nezřízené rozčilení mysli se žádostí pomstíti se. (Otáz. 784.)

Hněvem se prohřešili: *Kain* proti Abelovi, *Saul* proti Davidovi, *Aman* proti Mardocheovi, *Nabuchodonosor* proti třem mládencům, *Antioch* syrský proti Judovi Machabejskému, *fariseové* a *zákonníci* proti Ježíšovi.

Na hříšnost hněvu ukazuje hrozba Kristova: „*Každý, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu*“ (Mat. 5, 22.), jakož i slova sv. Jakuba: „*Hněv muže nekoná spravedlnosti Boží*“ (t. j. toho, co před Bohem je spravedlivo). (Jak. 1, 20.)

Z hněvu pochází: nevole a zmatenost mysli; nadávání a utrhaní, nenávisť a nepřátelství, zabití a vražda. (Otáz. 785.)

Abychom se nedali uchvátiti hněvem, doporučuje se ve hněvu nemluvit ani nejednat. Také modlitba zapuzuje hněv. Světci radí pomodliti se v duchu „*Zdráva's, Maria,*“ nebo říkati slova: „*Sláva Otci i Synu i Duchu svatému*“.

Rozčilení mysli pocházející ze spravedlivé příčiny, pokud se drží v patřičných mezích a vztahuje se ne na osoby, nýbrž na hříchy, není hříšné, poněvadž není nezřízené; říká se mu na rozdíl od hněvu hříšného „**hněv spravedlivý**“ nebo také „**horlivost pro čest Boží**“.

Hněvem takovým rozhněval se *Mojžíš* spatřiv modloslužbu Israelitů; *Ježíš Kristus*, když uviděl prodávající a kupující v chrámě. — Spravedlivým hněvem hněvají se rodiče na své děti, učitelé na své žáky, představení na své podřízené, když se rozhorlují nad jejich chybami, hříchy a nepravostmi. — Na takový hněv vztahují se slova Písma sv.: „*Hněvejte se, ale nehřešte!*“ (Žalm 4, 5.)

7. První a nejdůležitější povinností každého člověka jest sloužiti Bohu a pracovati o spáse své duše. Pro Boha a pro duši nesmí nikomu nic býti obtížno. — Kdo tedy jeví dobrovolnou nechut k věcem, jež se týkají Boha a služby jeho, nebo nechut ke skutkům náboženským, jichž je třeba k dosažení blaženosti věčné, nechtěje se podejmouti namáhání a obtíží, s nimiž konání těch věcí je spojeno, hřeší „**leností**“.

Co je lenost?

Lenost je dobrovolná nechut k věcem, které se týkají služby Boží a péče o duši, pro namáhání a obtíže s nimi spojené. (Otáz. 786.)

Odstrašující příklad lenosti vidíme na lenivém služebníkovi v podobenství o hřivnách.

Jak Bůh nenávidí lenosti, poznáváme ze slov Ježíšových v témž podobenství: „*Neužitečného služebníka uvrzte do temnosti zevnitřní; tamť bude pláč a skřípění zubů*“. (Mat. 25, 30.) — Ve zjevení sv. Jana Pán hrozí: „*Že jsi vlažný a nejsi ani studený ani horký, počnu tě vyvrhovati z úst svých*“, t. j. oškliviš se mi. (Zjev. 3, 16.)

Z lenosti pochází: zanedbávání modlitby, služeb Božích a přijímání svátostí; truchlivost a malomyslnost, nekajícnost a zoufalství. (Otáz. 787.)

Abychom neupadli v lenost duchovní, třeba míti stále na zřeteli cíl, pro který jsme stvořeni, jakož i odměnu, již Bůh slibuje za věrné plnění povinností, a tresty,

jimiž hrozí lenivým. Po seti přijde žeň; žíti může jen člověk pilný, nikoli lenoch.

O kterých hříších jsme hovořili?

Z každého z uvedených sedmi hříchů pochází, jak jsme se přesvědčili, mnoho jiných hříchů; je tedy každý z nich takoruka pramenem neboli „*hlavou*“ mnoha jiných hříchů. Proto se jmenují „*hlavní hříchy*“.

Proč se jisté hříchy jmenují „*hlavní hříchy*“?

Jisté hříchy se jmenují „*hlavní hříchy*“, protože každý z nich je hlavou neboli pramenem mnoha jiných hříchů. (Otáz. 772.)

Které jsou hlavní hříchy?

Hlavní hříchy jsou:

1. pýcha,
2. lákomství,
3. smilstvo,
4. závist,
5. nestřídmost,
6. hněv,
7. lenost. (Otáz. 773.)

Hříchy hlavní nejsou samy v sobě smrtelnými hříchy; takovými jsou jen tehdy, porušuje-li se jimi důležitá povinnost k Bohu, k bližnímu nebo k sobě, a dopouští-li se jich člověk zcela vědomě a dobrovolně.

B. O šesteru hříchů proti Duchu svatému.

1. Manasses, král judský, často hřešil, ale ke konci života svého činil pokání, polepšil se a kajícně zemřel. Syn jeho Amon dopouštěl se také mnohých hříchů, ale spoléhaje se, že mu Bůh také odpustí, jako odpustil otci jeho, nečinil pokání a zemřel ve hříších. (4. Král. 21.) — Také *lidé za časů Noemových a Lotových* mnoho hřešili a polepšiti se nechtěli, spoléhajíce se, že milosrdný Bůh jim odpustí a trestati jich nebude.

Amon a lidé za časů Noemových a Lotových zúmyslně hřešili na milosrdenství Boží.

Kdo hřeší zúmyslně na milosrdenství Boží?

Zúmyslně na milosrdenství Boží hřeší, kdo se dopouští směle hříchu a pokání nečiní, protože se spoléhá, že mu Bůh nejvýš milosrdný odpustí a trestati ho nebude.

Je sice pravda, že Bůh jest nejvýš milosrdný a odpouští lidem hříchy, byť jich bylo sebe více a byť byly sebe těžší; a také skutečně i největší hříšníci dosáhli odpuštění. Ale kdo chce, aby mu Bůh hříchy odpustil, musí činiti *opravdové* pokání. Kdo však stále hromadí hřích na hřích a pokání nečiní, ten marně doufá v milosrdenství Boží; takový pocítí na sobě přísnou spravedlnost Boží.

Ano, Bůh jest hotov odpustiti hříšníkovi, i kdyby se v posledním okamžiku života polepšil, jak toho máme doklad na lotru ukřižovaném po pravici Ježíšově. Ale na to se nesmíme spoléhati; jestliť to jen jediný příklad přijetí na milost v poslední hodině života, jenž se v Písmě svatém uvádí. Sv. Augustin praví o tom: „Jediný proto, abychom nezoufali, cele *jen* jediný, abychom zúmyslně na milosrdenství Boží nehřešili“.

Písmo svaté varuje před spoléháním na milosrdenství Boží slovy: „*Neříkej: Hřešil jsem, a co se mi (za to) smutného přihodilo? . . . aniž přidávej hřích ke hříchu*“ (Sir. 5, 4. 5.)

Poněvadž ten, kdo zúmyslně hřeší na milosrdenství Boží, odmítá milost Ducha svatého, jež tak často nejrozmanitějším způsobem vybízí ku pokání, uráží těžce Ducha svatého, dárce milosti — *hřeší proti Duchu svatému*.

2. *Kain*, zabiv bratra Abele, domníval se, že mu hřích jeho nemůže býti odpuštěn. Pravil: „*Větší jest nepravost má, než abych odpuštění zasloužil*“ (I. Mojž. 4, 13.) — *Jidáš*, zradiv Ježíše, vzdal se také naděje na odpuštění svého hříchu a proto odešel a osidlem se oběsil.

Kain a Jidáš zoufali nad milosrdenstvím Božím.

Kdo zoufá nad milosrdenstvím Božím?

Nad milosrdenstvím Božím zoufá, kdo se veškeré důvěry v Boha zříká a se domnívá, že mu Bůh již nemůže nebo nechce pomoci neb odpustiti.

Kdo zoufá nad milosrdenstvím Božím, má na mysli jen spravedlnost Boží a zapomíná, že Bůh je též milosrdný ke *kajícím* hříšníkům. Proto Písmo svaté, aby nás varovalo před zoufalstvím, uvádí nám četné hříšníky, jimž Bůh odpustil, a ukazuje na mnohých místech na milosrdenství Boží. Tak na př. v knize Sirachově čteme: „*Jak veliké jest milosrdenství Páně a slitování jeho nad těmi, kteříž se obracejí k němu!*“ (17, 28.) Bůh pak sám dí ústy proroka Ezechiele: „*Živl jsem já, praví Pán Bůh, nechci smrti bezbožného, ale aby se obrátil bezbožný od cesty své a živ byl*“. (Ezech. 33, 11.)

Nemáme tedy ani na milosrdenství Boží zúmýslně hřešiti ani nad ním zoufati, nýbrž máme se, seč jsme, hříchů chrániti, zhřešíme-li však, máme činiti pokání v jisté naději, že nám Bůh odpustí.

Poněvadž člověk, který zoufá nad milosrdenstvím Božím, pohrdá milostí Ducha svatého, k pokání jej povzbuzující, uráží Ducha svatého — *hřeší proti Duchu svatému*.

3. *Fariseové a zákonníci* poznávali ze svatosti života Ježíšova, z jeho zázraků a z vyplnění předpovědí proroků, že je zaslíbený Messiáš, pravý Bůh, a že tudíž učení jeho je pravé; ale přece nechtěli té poznané pravdy přijmouti, mluvili proti ní a činili všemožné, aby ji potlačili. — *Elymas*, židovský kouzelník při dvoře vladaře Sergia Pavla, slyšel učení Kristovo z úst sv. Pavla, ale nejen sám ho nepřijal, nýbrž se i vladaře snažil od něho odvrátiti.

Fariseové, zákonníci a Elymas odpírali **poznané křesťanské pravdě**.

Posud poznané křesťanské pravdě odpírají židé, pohané a mohamedáné, kteří poznali pravdu učení křesťanského, a přece ho přijmouti nechtějí. Totéž platí o všech bludařích a kacířích, kteří vědí, že bloudí, a přece nechtějí se navrátiti do lůna církve Kristovy.

Bohužel, jsou i katoličtí křesťané, kteří poznané křesťanské pravdě odpírají. K těm patří všichni, kteří proti pravdě náboženství katolického útočí, je popírají a jiné k témuž pobádají, kteří bezbožné, náboženství kato-

lickému nepřátelské spisy a noviny rozšiřují, ke čtení jich pobádají, katolické listy a noviny všemožně potlačují, jakož i ti, kteří dle náboženství katolického nežijí, pohrdajíce jeho předpisy.

Kdo odpírá poznané křesťanské pravdě?

Poznané křesťanské pravdě odpírá, kdo nechce přijmouti víry křesťanské, ač se o pravosti její přesvědčil nebo přesvědčiti mohl, nebo kdo pravost její popírá, jí se protivi a dle ní nežije.

Tento hřích Ježíš Kristus zřejmě vytýkal Židům řka: „*Kdybych byl nepřišel a jim nemluvil, hříchu by neměli: ale nyní nemají výmluvy ze hříchu svého Kdybych byl nečinil mezi nimi skutků, jichžto žádný jiný nečinil, neměli by hříchu: ale nyní i viděli i nenáviděli mne i Otce mého*“ (Jan 15, 22. 24.) — A rovněž tak sv. Štěpán jim pravil: „*Tvrde šíje a neobřezaných (= zatvrzelých) srdcí a uší! Vy se vždycky protivíte Duchu svatému*“ (Sk. ap. 7, 51.)

Kdo poznané křesťanské pravdě odpírá, *hřeší proti Duchu svatému*, poněvadž nedbá milosti, již Duch svatý osvěcuje jeho rozum aby pravdu učení Kristova poznal, a posiluje jeho vůli, by ji za pravdu uznal a život svůj dle ní spravoval.

4. *Kain* rmoutil se nad tím, že bratr jeho Abel jest milejší Bohu nežli on, t. j. nepřál Abelovi lásky Boží a byl by ho rád o ni připravil, t. j. záviděl mu ji. — *Židé* nepřáli a záviděli pohanům, že se jim také káže evangelium.

Kain a židé nepřáli a záviděli bližnímu milosti Boží.

Za našich časů činí tak všichni, kteří se rmoutí nad tím, že jiní jsou katolickou církví vedeni k ctnosti a zbožnosti, jakož i ti, kteří strojí církvi a jejímu působení, hlavně ve škole, překážky a pracují k tomu, by školu docela vymanili z vlivu církve, ba odstranili z ní i vyučování náboženské.

Kdo nepřeje a závidí bližnímu svému milosti Boží?

Bližnímu svému milosti Boží nepřeje a závidí, kdo se rmoutí pro nadpřirozené dary, jichž se bližnímu jeho dostává, a rád by ho o ně připravil.

Poněvadž ten, kdo nepřeje a závidí bližnímu svému milosti Boží, nepřeje a závidí mu darů, jichž rozdavačem je Duch svatý, protiví se působení Ducha svatého a tím jej uráží — *hřeší proti Duchu svatému*.

5. *Kaina* Bůh napomínal, aby krotil hněv proti bratru, ale Kain toho nedbal. — *Lidem před potopou světa* Noe sto let kázal pokání, oni však neposlechli. — *Farao* přes četné zázraky, jimiž ho Bůh skrze Mojžíše napomínal, aby propustil Israelity, zůstal zatvrzelý. — *Jidáše* sám Ježíš napomínal, ale Jidáš setrval ve své zatvrzelosti. — *Jerusalemští* bývali často napomínáni od Ježíše Krista, nedali se však obměkčiti.

Všickni uvedení měli ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé.

Podobně si vedou mnozí hříšníci, hlavně hříšníci ze zvyku, kteří nedbají napomínání, jež jim Bůh dává svědomím, andělem strážným, slovem Božím, tresty, jež krácejí každému hříchu v patách, jakož i ti, kdož ničeho nedají na napomínání rodičů, kazatelů, učitelů, zpovědníků, dobrých přátel atd.

Kdo má ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé?

Ke spasitelnému napomínání má srdce zatvrzelé, kdo se nedá nijak odvrátiti od hříšného života a přivést k dobrému.

Žalmista Páně varuje před hříchem tím řka: „*Dnes uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdcí svých!*“ (Žalm 94. 8.) A Ježíš vytýká jej Jerusalemu slovy: „*Jerusaleme, Jerusaleme. . . . kolikrát jsem chtěl shromáždit syny tvé, jako slepice shromažďuje pod křídla kuřátka svá, a nechtěl jsi!*“ (Mat. 23, 37.)

Veškerá napomínání, jichž se hříšníku, ať kterýmkoli způsobem, dostává, jsou pro něho neocenitelnou milostí, již jej Duch svatý volá k obrácení. Pohrdá-li voláním tím, pohrdá samým Duchem svatým — *hřeší proti Duchu svatému*.

6. *Lotr po levici Kristově* viděl, kterak druh jeho kajícně se obrátil k Ježíši Kristu, kterak i nepřátelé Ježíšovi

bili se skroušeně v prsa, když patřili na zázraky, jež provázely smrt Kristovu, ale vše to nepohnulo ho ku pokání; jako nekajícně žil, tak *chtěl* nekajícně i zemřít i skutečně zemřel — **setrval úmyslně až do konce v životě nekajícím.** — Podobně učinil *Julián Odpadlík.* — Nepřítel křesťanství *Renan* († 1892) zakázal si přísně, aby kněz přišel k jeho smrtelnému lůžku. Bohužel, že má v tom četné následovníky!

Kdo setrvává úmyslně až do konce v životě nekajícím?

V životě nekajícím úmyslně až do konce setrvává, kdo stále těžce hřeší a při tom si umiňuje, že nikdy v životě nebude činit pokání.

Příčinou tohoto hříchu bývá buď nevěra, nebo přílišné zabřednutí do hříchů, nebo zoufalství, nebo strach před obtížemi, s nimiž obrácení je spojeno.

Písmo svaté varuje před nekajícností na četných místech: Tak na př. Bůh sám volá ústy proroka Joele: „*Obracejte se ke mně celým srdcem svým!*“ (Joel 2, 12.) Sv. Jan Křtitel volal k zástupům: „*Čiňte pokání!*“ (Mat. 3, 2.) A Ježíš Kristus dí: „*Nebudete-li činit pokání, všichni . . . zahynete.*“ (Luk. 13, 3.)

Kdo setrvává v nekajícnosti až do konce života, odmítá od sebe všechny milosti, jimiž ho Duch svatý povzbuzuje a volá ku pokání, pohrná jimi zlomyslně — *hřeší tedy proti Duchu svatému.*

O kterých hříších jsme mluvili?

Kdo se dopouští některého z těchto šesti hříchů, zamítá od sebe úmyslně a zlovolně milost Boží. Tím *odporuje Duchu svatému*, dárce milosti, proto se hříchům těm říká „*hříchy proti Duchu svatému.*“

Hříchy proti Duchu svatému jsou vesměs hříchy smrtelné. Poněvadž pak se jimi jeví duch zatvrzelý a nekající, zamezují obyčejně obrácení hříšníkovo. Proto Ježíš Kristus o nich praví: „*Všeliký hřích i rouhání bude lidem odpuštěno; . . . ale kdo by mluvil proti Duchu svatému, nebude mu odpuštěno ani v tomto věku ani v budoucím.*“ (Mat. 12, 31. 32.) (Srov. 10. čl. víry.)

Proč se jisté hříchy nazývají „hříchy proti Duchu svatému“?

Jisté hříchy nazývají se „hříchy proti Duchu svatému“, poněvadž zcela zvláštním způsobem odporují milosti Ducha svatého a proto obyčejně obrácení hříšníka zamezují. (Otáz. 778.)

Které jsou hříchy proti Duchu svatému?

Hříchy proti Duchu svatému jsou:

1. zúmyslně na milosrdenství Boží hřešiti;
2. nad milosrdenstvím Božím zoufati;
3. poznané křesťanské pravdě odpírati;
4. bližnímu svému milosti Boží nepřáti a záviděti;
5. ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé míti;
6. v životě nekajícím úmyslně až do konce setrvati.

(Otáz. 789.)

C. O čtveru hříchů do nebe volajících.

1. *Kain* umínil si zabíti svého bratra a také to při zdravém rozumu učinil, ač k tomu neměl práva; zabil tedy bratra *úmyslně* a bezprávně. Podobně učinil *Absolon* zabiv bratra svého *Amnona*. — *David* dal úmyslně a bezprávně zabíti *Uriáše*, *Antioch* starce *Eleazara* a matku se sedmi syny, *Herodes* pacholata *betlémská*.

Všickni dopustili se hnusného a ukrutného hříchu — „úmyslné vraždy“.

Kdo se dopouští úmyslné vraždy?

Úmyslné vraždy se dopouští, kdo jiného vědomě, dobrovolně a bezprávně zbavuje nebo dává zbaviti života.

V úmyslné vraždě jeví se veliká zloba, jež vyzývá spravedlnost Boží k potrestání vinníka, jak patrno ze slov Hospodinových ke *Kainovi*: „Co's to učinil? Krev bratra tvého volá ke mně ze země“. (I. Mojž. 4, 10.)

Že Bůh úmyslnou vraždu přísně trestá, je zřejmo ze slov Písma svatého: „Vražedníkům . . . bude díl jejich v jezeře, které hoří ohněm a sirou“. (Zjev. 21, 8.), jakož i z trestů, jež stihly vražedníky. Tak na př. *Kaina* stihl trest, že byl poběhlíkem, nemaje nikde pokoje.

2. *Obyvatelé sodomští* vedli velice nemravný život; oddávali se ohavným nepřirozeným hříchům proti čistotě. Kdo činí podobně, o tom se říká, že se dopouští „sodomského hříchu“.

Kdo se dopouští sodomského hříchu?

Sodomského hříchu se dopouští, kdo se oddává nepřirozeným hříchům proti čistotě.

Hřichu sodomskému říká se též „*němý*“ hřich, protože je tak ohavný, že se o něm nemá bez důležité příčiny ani mluvit. Také se to pojmenování může odůvodnit odtud, že ti, kdož jsou hřichu tomu oddáni, obvykle ve zpovědnici zůstávají němými, t. j. ze hříchu toho se nezpovídají; buď jej totiž docela zamlčují, nebo neoznačují ho tak, aby byl zřetelně poznán, zatajujíce, že hřešili proti čistotě způsobem nepřirozeným, t. j. s osobami téhož pohlaví.

Také hřich sodomský volá k Bohu do nebe o pomstu; čtemeť v Písmě svatém: „*Řekl Hospodin: Křik Sodomských a Gomorrhských rozmnožen jest, a hřich jejich veliký jest příliš. Sestoupím a pohledím, zda-li křik, který přišel ke mně, skutkem naplnili*“ (I. Mojž. 18, 21. 22.).

Ve Starém zákoně ustanovena byla pokuta smrti na ty, kdož by ten hřich páchali; Bůh zahladil města Sodomu a Gomorru ohněm a sirou pro ten hřich.

3. *Láska křesťanská* žádá, bychom lidem chudým a opuštěným, jako jsou na př. vdovy a sirotci, seč jsme, pomáhali a tak jejich bídný stav jim zpříjemňovali. Kdo toho nečiní, ač by mohl, těžce hřeší. Mnohem tíže však hřeší, kdo takovými lidem přes zřejmý zákaz Boží: „*Vdově a sirotku nebudete škoditi!*“ (II. Mojž. 22, 22) jakýmkoli způsobem škodí, ubližuje a bezpráví působí, slovem kdo je *utiskuje*; dopouští se hříchu „*utiskování chudých lidí, vdov a sirotek*“.

Kdo se dopouští utiskování chudých lidí, vdov a sirotek?

Utiskování chudých lidí, vdov a sirotek se dopouští, kdo jim jakýmkoli způsobem ubližuje.

Hříchem tímto hřešili na př: *Egyptané*, kteří soužili Israelity těžkými pracemi na polích a v cihelnách.

Na velikou zlobu, jež se jeví v utiskování chudých lidí, vdov a sirotek a volá do nebe o pomstu, poukazují slova Pisma svatého: *„Zdali slzy vdoviny nesestupují na líce a křik její na toho, kdo je vyvádí? S líce zajisté vstupují až do nebe, a Pán, který je slyší, nebude se z nich těšiti“*. (Sir. 35, 18, 19.)

4. Kdo si najme dělníky, má jim dáti po vykonané práci slušnou, práci přiměřenou mzdu a nemá jim z ní nic ujímati, zdržovati nebo dokonce upírat. Tak nejen svědomí, ale i zřejmý zákon Boží káže. Čtemeť v Písmě svatém: *„Nezapřeš mzdy potřebného a chudého bratra svého, . . . ale téhož dne dáš jemu mzdu za práci jeho před západem slunce, nebo chudý jest“*. (V. Mojž. 24, 14, 15.) Kdo nedbaje tohoto příkazu Božího, dělníkům bez příčiny zmenšuje, včas nevyplácí nebo dokonce upírá mzdu, prohřešuje se na nich velice, neboť činí jejich bídný stav ještě bídnější a naplňuje jejich srdce zármutkem; dopouští se hříchu *„zadržování neb ujímání mzdy dělníkům“*.

Kdo se dopouští *zadržování neb ujímání mzdy dělníkům*?

Zadržování neb ujímání mzdy dělníkům se dopouští, kdo bez příčiny nevyplácí dělníkům včas smluvené mzdy za práci, nebo ji nespravedlivě zmenšuje.

Zadržování neb ujímání mzdy dělníkům volá do nebe o pomstu, jak Písmo svaté dokládá: „Aj, mzda služebníků, kteří žali krajiny vaše, kterou jste jim zadrželi, křičí a křik jejich vešel v uši Pána zástupů“. (Jak. 5, 4.)

O kterých hříších jsme nyní mluvili?

O každém z těchto čtyř hříchů se v Písmě svatém výslovně praví, že *volá do nebe* o pomstu, t. j. pro svou zlobu, hnusnost a ukrutnost vyzývá božskou spravedlnost k přísnému potrestání těch, kdož se ho dopouštějí. Proto se nazývají *„hříchy do nebe volající“*.

Proč se jisté hříchy nazývají „hříchy do nebe volající?“

Jisté hříchy nazývají se „hříchy do nebe volající“, protože o každém z nich v Písmě svatém výslovně se praví, že volá do nebe o pomstu, t. j. že božskou spravedlnost ku potrestání zvláště vyzývá. (Otáz. 790.)

Které jsou hříchy do nebe volající?

Hříchy do nebe volající jsou:

1. úmyslná vražda;
2. sodomský hřích;
3. utiskování chudých lidí, vdov a sirotků;
4. zadržování neb ujímání mzdy dělníkům. (Otáz. 791.)

D. O devateru cizích hříchů.

1. Herodes zavázal se dceři Herodianě přísahou, že jí učiní vše k vůli, čeho bude žádati. Matka *poradila jí*, aby žádala za hlavu Jana Křtitele, jenž byl ve vězení. Dcera tak učinila, a Jan byl stat.

Herodias neusmrtila sice Jana Křtitele, přece však byla spoluvinná hříchem, který nespravedlivým stětím sv. Jana byl spáchán.

Kdo jako Herodias radí jinému ke hřichu, bývá hříchem, jehož se po radě jeho dopustí, také spoluvinn.

Kdy býváme spoluvinní hříchem jiného za prvé?

Hříchem jiného býváme spoluvinní:

1. **když mu ke hřichu radíme.**

Rebeka poradila svému synu Jakubovi, aby obelstil otce; věstec *Balaam* poradil Madianitům, aby svedli Israelity k modloslužbě, již sami byli oddáni; *Kaifáš* radil židům, aby usmrtili Ježíše Krista. *Mnozí rodiče* radí svým dětem, nebo *hospodáři* čeledínům, jak by měli lháti, podváděti, krásti, mstíti se atd.

Písmo svaté nás často varuje před zlou radou; praví na př.: „*Kdo činí nejhorší radu, na něho se svalí, a nepoznává, odkud to jemu přichází*“. (Sir. 27, 36.)

2. David *přikázal* svému vojevůdci Joabovi, aby postavil Uriáš v čas bitvy do předu vojska, kde bitva byla nejsilnější, a pak aby ho všickni opustili, tak aby

zahynul. Joab učinil, jak mu David přikázal, a Uriáš zahynul.

David nezavraždil sice sám Uriáše, ale přece byl vinen vraždou na něm spáchanou, protože velel, co by ji jistě přivodlio.

Kdo jako David jinému hřích velí, bývá spoluvinen hříchem následkem daného rozkazu spáchaným.

Kdy býváme spoluvinni hříchem jiného za druhé?

Hříchem jiného býváme spoluvinni:

2. když mu hřešiti velíme.

Farao rozkázal Egyptským, aby utopili každé novorozené pachole israelské; *Herodes* poručil, aby nemluvňátka betlémská byla povražděna; král český *Václav IV.* dal rozkaz, aby Jan Nepomucký byl svržen s mostu do Vltavy a utopen. Někteří *rodíče* nebo *hospodáři* přikazují dětem nebo čeledínům, aby činili škodu na cizím majetku; *představení* nařizují poddaným, aby konali v den sváteční služebné práce, nebo jim zakazují účastniti se mše svaté atd.; někteří *zákonodárci* dávají zákony, jež odporují zákonům Božím, a tak nutí poddané Boha urážeti.

Písmo svaté vyhrožuje lidem rozkazujícím něco zlého těžkými tresty a zapovídá poslouchati takových rozkazů. Pravíť: „*Běda těm, kteří ustanovují práva nepravá a kteří píšice, nespravedlnost napsali*“ (Is. 10, 1.) — „*Více sluší poslouchati Boha než lidí*“ (Sk. ap. 5, 29.)

Kdo jinému hřešiti velí, dopouští se většího hříchu, než kdo ke hříchu radí, protože rozkaz dle své povahy nakloňuje člověka více k jednání než pouhá rada.

3. Aron *dovolil* Israelitům, aby si ulili zlaté tele, jemuž se pak klaněli. Sám se sice nedopustil modlářství, ale byl vinen, že se ho jiní dopustili, protože povolil žádosti jejich.

Kdo jako Aron jinému ke hříchu svoluje, bývá spoluvinen hříchem jeho.

Kdy býváme spoluvinni hříchem jiného za třetí?

Hříchem jiného býváme spoluvinni:

3. když mu ke hříchu svolujeme.

Pilát svolil, aby nevinný Ježíš byl ukřižován; *Šavel* přivolil k usmrcení sv. Štěpána. (Sk. ap. 7, 59.) Mnozí *rodíče* a *hospodáři* přihlížejí klidně k tomu, když děti a čeledínové kradou a ukradené věci domů přinášejí, nebo se v noci toulají a tropí různé prostopášnosti.

Písmo svaté důtklivě varuje před tím hříchem slovy: „*Kdo takové věci (t. j. nepravosti) činí, hodni jsou smrti, a netoliko kdo činí, ale také kdo činícím povolují*“ (Řím. 1, 32.) —

4. Jeroboam postavil ve své říši dvě zlatých telat a vybízel — *ponoukal* poddané své, by se jim klaněli. Mnozí poslechli a oddali se modloslužbě. Hříchem, kterého se tím dopouštěli, byl také vinen — *spoluvinen* — Jeroboam, protože k němu *ponoukal*.

Kdo jako Jeroboam jiného ke hříchu *ponouká* (svádí), bývá *spoluvinen* hříchem následkem *ponoukání* toho spáchaným.

Kdy býváme *spoluvinni* hříchem jiného za čtvrté?

Hříchem jiného býváme *spoluvinni*:

4. *když jej ke hříchu ponoukáme.*

Éva ponoukala Adama, by jedl ovoce se stromu zapověděného; *žena Putifarova* ponoukala Josefa egyptského ke hříchu nečistoty, *žena Jobova* svého muže ke hněvu a netrpělivosti; podobně činila *žena Tobiášova*. Někteří *spisovatelé* ponoukají jiné ke hříchu svými nevěreckými nebo nemravnými spisy, *malíři* a *sochaři* neslušnými obrazy a sochami, *řečníci* pobuřujícími řečmi a p.

Jak těžkého hříchu se dopouští, kdo jiného ke hříchu *ponouká*, dotvrzuje Písmo svaté, jež dí: „*Kdo svodí spravedlivé na cestu zlou, v zahynutí svém padne*“ (Přisl. 28, 10.) — „*Běda člověku, skrze něhož pohoršení pochází*“ (Mat. 18, 7.)

5. Židé *vychvalovali* Herodesa, že dal popravit mečem sv. apoštola Jakuba; proto Herodes, chtěje se jim ještě více zavděčiti, dal uvězniti i sv. Petra, aby jej dal usmrtiti.

Židé byli tedy také *vinni* — *spoluvinni* — hříchem, jehož se Herodes nespravedlivým uvězněním sv. Petra dopustil.

Kdo hřích jiného *schvaluje*, jako to činili Židé v uvedeném případě, bývá *spoluvinen* všemi dalšími hříchy, jichž se *pochválený* následkem udělené pochvaly dopouští.

Kdy býváme *spoluvinni* hříchem jiného za páté?

Hříchem jiného býváme *spoluvinni*:

5. *když jeho hřích vychvaluje me.*

Rádcové a dvořanové krále Roboama chválili ukrutnost, kterou vyhrožoval lidu; rada židovská chválila Šavla pro jeho horlivost v pronásledování křesťanů. Mnozí rodiče lahodí dětem při všech jejich nemravech a rozpustilostech; mnozí představení přizvukují ke hříchu a nepravostem svých podřízených; mnozí poslouchají se zalíbením nemravné řeči a písňe, nebo pomluvu a na cti utrhání, úsměšky a rouhání proti Bohu a víře a vyhlašují lidi tak mluvící za vtipné a dobré společnosti.

Písmo svaté vyhrožuje přísnými tresty každému, kdo hřích vychvaluje. Tak na př. prorok Isaiáš píše: „*Běda vám, kteří říkáte zlému dobré a dobrému zlé, kládouce tmu za světlo a světlo za tmu*“ (Is. 5, 20.)

6. Někteří ze židovské rady, ačkoli poznali nevinnost Ježíšovu, přece *mlčeli* a nepozdvihli svého hlasu proti nespravedlivému orteli.

Byli tedy spoluvinní smrti Ježíšovou. Jejich povinností bylo nespravedlivému odsouzení brániti.

Kdo ke hříchu jiného mlčí, hříchu jeho nebrání, ač by tak učiniti mohl, jej tají a zakrývá, aby nebyl vy-zrazen, zaviňuje, že týž směleji hřeší; tudíž pro své mlčení stává se spoluvinným všech dalších hříchů jeho.

Kdy býváme spoluvinní hříchem jiného za šesté?

Hříchem jiného býváme spoluvinní:

6. když ke hříchu jeho mlčíme.

Mnozí *králové israelští* mlčeli ke hříchům svého lidu; podobně činili *zákonníci a židovští kněží*. Mnozí *rodiče a hospodáři*, ačkoliv vidí prostopášnosti svých dítek a čeledínů, přece jim nezabraňují; mnozí *učitelé*, ačkoli pozorují darebné a rozpustilé chování dítek, přece jich nenapomenou a nepokárají; mnozí, kteří zasedají *v různých poradách*, neozvou se z bázně lidské proti nespravedlivým usnesením.

Prorok Isaiáš přirovnává lidi, kteří ke hříchu jiného mlčí, k němým psům. Pravíť „*Strážní jeho všickni jsou slepí, všickni nevědoucí: psi němí, nemohouce štěkati, vidouce marné věci, spíce a milující jen sny*“ (Is. 56, 10.) Jinde volá: „*Běda mně, že jsem mlčel!*“ (Is. 6, 5.)

7. Heli věděl, že synové jeho jednají nešlechtně, a přece jich *netrestal*. Tak se stal příčinou dalších hříchů jejich — byl jimi spoluvinen.

Kdo, ačkoli má moc, právo a povinnost jiného k dobrému přidržovati a k napravení jeho vhodnými tresty pomáhati, toho nečiní, bývá spoluvinen všemi hříchy, jichž se týž následkem toho dále dopouští.

Kdy býváme spoluvinni hříchem jiného za sedmé?

Hříchem jiného býváme spoluvinni:

7. když jeho hříchu netrestáme.

Tím hříchem nejčastěji hřeší *rodice* a *učitelé*, kteří jsou váhaví a nedbanliví v trestání nezbedných dětí, a představení v trestání poddaných.

Písmo svaté varuje před tímto hříchem tím, že napomíná na mnohých místech rodiče a představené, by nezanedbávali trestání hříchů. Práví na př.: „*Kdo šetří metly, nenávidí syna svého; ale kdo ho miluje, v čas jej tresce*“. (Přisl. 13, 24.) — „*Neodjímej od pacholete kázně: nebo budeš-li je mrskati metlou, nezemře, . . . a duši jeho z pekla vysvobodíš*“. (Přisl. 23, 13. 14.) — „*Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, jdi a potrestej ho mezi sebou a jím samým!*“ (Mat. 18, 15.)

8. Šavel hlídal šaty těm, kteří kamenovali Štěpána. Účastnil se tedy také jeho zavraždění a *měl podíl* na hříchu kamenujících jej.

Kdo jako Šavel na hříchu jiného podíl bere, t. j. kdo jinému při hříchu pomáhá a jej podporuje, bývá spoluvinen hříchem jeho.

Kdy býváme spoluvinni hříchem jiného za osmé?

Hříchem jiného býváme spoluvinni:

8. když na jeho hříchu podíl bereme.

Král *Ballazar* dav přinést k hostině posvátné nádoby, které děd jeho Nabuchodonosor odnesl z chrámu jerusalemského, měl podíl na hříchu děda svého; s ním hřešili i všichni hosté účastní té hostiny; *Pilát* měl podíl na hříchu Židů, kteří žádali smrti Kristovy, propustiv Barabáše na svobodu a vydav jim Ježíše, aby byl ukřižován. Na hříchu mají podíl lidé, kteří přechovávají zloděje, pomáhají jiným při krádeži a j., kupují ukradené věci, dělí se o ně se zlodějem atd.

Písmo svaté varuje před tím hříchem slovy: „*Nerozněcuj se k následování mužů zlých, aniž žádej býti s nimi!*“ (Přisl. 24, 1.)

9. Když Ježíš Kristus vyhnal prodavače a kupce z chrámu, Židé tam přítomní se jich zastávali — *hájili* jich. Byli tedy také vinni — spoluvinni — jejich hříchem, jehož se zneuctěním domu Božího dopustili.

Kdo hříchu jiného hájí, t. j. kdo hřích jiného vymlouvá a zastává, utvrzuje ho ještě více ve hříších a bývá proto spoluvinným všech hříchů, které potom páše.

Kdy býváme spoluvinni hříchem jiného za deváté?

Hříchem jiného býváme spoluvinni:

9. když jeho h ř í c h u h á j í m e.

Achab ujímal se kněží Baalových, proroky Boží však pronásledoval; *nepřátelé Ježíšovi* slíbili strážcům hrobu Kristova, že se jich zastanou, aby nebyli trestáni, řeknou-li, že spali u hrobu Ježíšova. Mnozí *rodiče* zastávají se svých dětí a berou je v ochranu, když učitelé nebo jiní lidé právem na ně žalují; *pochlebníci* zastávají a ospravedlňují nešlechetnosti svých pánů a příznivců; některé *noviny* zastávají se nepravostí a velebí je jako ctnosti.

Písmo svaté dokládá o tom hříchu: „*Kdo ospravedlňuje bezbožného a odsuzuje spravedlivého, ohavní jsou oba před Bohem*“. (Přisl. 17, 15.)

Kolikerym způsobem býváme spoluvinni hříchem jiného? Které jsou způsoby ty?

Poněvadž ten, kdo jinému ke hříchu radí, hřešiti velí, ke hříchu svoluje, jiného ke hříchu ponouká, hřích jiného vychvaluje, ke hříchu jiného mlčí, hříchu netrestá, na hříchu jiného podíl bere a hříchu hájí, bývá spoluvinen hříchy, jež bývají od jiných páchány, neboli hříchy cizími, nazývají se hříchy ty „*cizí hříchy*“.

Které hříchy nazývají se „*cizí hříchy*“?

„*Cizí hříchy*“ nazývají se hříchy, které sice od jiných bývají páchány, kterými však i my spoluvinni jsme. (Otáz. 792.)

Kdy býváme spoluvinni hříchy cizími?

Hříchy cizími býváme spoluvinni, když:

1. ke hříchu radíme;
2. jiným hřešiti velíme;
3. ke hříchu jiných svolujeme;
4. jiné ke hříchu ponoukáme;

5. hřích jiných vychvalujeme;
6. ke hřichu jiných mlčíme;
7. hřichu jiných netrestáme;
8. na hřichu jiných podíl bereme;
9. hřichu jiných hájíme.

Kdo se stává kterýmkoli způsobem vinen cizím hřichem, jest právě tak trestuhodný, jako kdyby se sám toho hřichu dopustil, ano často bývá i trestuhodnější než ten, jehož hřích zavinił. Proto Ježíš Kristus volá: „*Běda člověku, skrze něhož pohoršení pochází!*“ (= kdo jest vinen, že jiný hřeší, tedy horším se stává). *Lépe by mu bylo, by žernov osličí byl zavěšen na hrdlo jeho, a on pohřžen do hlubokosti mořské*“. (Mat. 18, 6.)

Které hřichy činí „druh“? (Které mají společné znaky.) — Který společný znak mají „hřichy hlavní“? (Že každý z nich jest hlavou neboli pramenem mnoha jiných hříchů.) — Který společný znak mají „hřichy proti Duchu svatému“? (Že zvláštním způsobem odporují milosti Ducha svatého.) — Který společný znak mají „hřichy do nebe volající“? (Že o každém z nich v Písmě sv. se praví, že volá do nebe o pomstu.) — Který společný znak mají „hřichy cizí“? (Že jsme jimi spoluvinni, ač od jiných páchány bývají.)

Které druhy hříchů rozeznáváme?

Rozeznáváme tyto druhy hříchů:

1. sedmero hlavních hříchů;
2. šestero hříchů proti Duchu svatému;
3. čtvero hříchů do nebe volajících;
4. devatero cizích hříchů. (Otáz. 771.)

* * *

1. Každý hřích zanechává po sobě v duši stopu, skvrnu, již říkáme „vina“, „hříšnost“, a jež trvá dotud, dokud hřích není odstraněn.

Člověk hřichem poskvrněný, dokud trvá ve hřichu, jest „hříšník“, a pravíme o něm, že se nachází „ve stavu hříšném“.

2. Koná-li člověk častěji hřích jednoho druhu, upadá v „nepravost“ (neřest).

N e p r a v o s t je trvalá náklonnost ke hříchu.

Náklonnost ke hříchu zůstává v duši, byť i skvrna hříchu byla milostí Boží smyta, a nelze jí potlačit, leč opačnými často opakovanými dobrými skutky.

3. Z nepravosti, nepotlačí-li se včas, vzniká „hříšný zvyk“, jenž záleží ve zvláštní opětovanými hříchy nabyté zručnosti a mocné náklonnosti dopouštět se oblíbeného hříchu.

4. Zmohutní-li náklonnost ke hříchu tak, že člověk nedbá ani hlasu Božího ani výčitek svědomí, upadá v „zatvrzelost“ neboli „nekajícnost“.

Nekajícnost je známkou největšího úpadku hříšníkovy a největší porobou jeho, která velí činiti zlé pro zlé, hřích pro hřích. Je to stav velmi nebezpečný, a nemá-li v něm hříšník docela zahynouti, jest mu třeba zvláštní milosti Boží a násilného se vytržení upřímným pokáním.

Opakování.

Které rozeznáváme *druhy* hříchův? — Které jsou *hlavní* hříchy? — Proč se jím říká „*hlavní*“ hříchy?

Co jest *pýcha*? — Kdo se *přeceňuje*? — Kdo žádá cti a přednosti *nezřízeně*? — Kdo se prohřešil *pýchou*? — Co čteme v Písmě sv. o *pýše*? — Co *pochází* z *pýchy*? — Jak se lze *uvarovati* *pýchy*?

Co jest *lakomství*? — Jak máme *užívatí* *statků* *pozemských*? — O kom říkáme, že *lne nezřízeně* ke *statkům* *pozemským*? — Kdo hřešil *lakomstvím*? — Co dí Písmo sv. o *lakomství*? — Co *pochází* z *lakomství*? — Jak *přemůžeme* *lakomství*? — Co je *spořivost*?

Co je *smilstvo*? — Co je *stydlivost*? — Jak se *jeví* *stydlivost* na *tváři*? — Co jest si *pamatovati* o *hříšnosti* *smilstva*? — Co praví Písmo sv. o *smilstvu*? — Kterak *trestal* Bůh *smilstvo*? — Co *pochází* ze *smilstva*? — Jak se *uvarujeme* *smilstva*?

Co je *závist*? Kdo se prohřešil *závistí*? — Co čteme v Písmě sv. o *závistí*? — Co *pochází* ze *závistí*? — Jak se uvarujeme *závistí*?

Co je *nestřídmost*? — Kdy je žádost jídla a pití *nezřízená*? — Kdo hřešil *nestřídmostí*? — Co praví Písmo sv. o *nestřídmosti*? — Co *pochází* z *nestřídmosti*? — Jak se lze uvarovati *nestřídmosti*?

Co jest *hněv*? — Kdy jest rozčilení mysli *nezřízené*? — Kdo se prohřešil *hněvem*? — Co čteme v Písmě sv. o *hněvu*? — Co *pochází* z *hněvu*? — Co se doporučuje ve *hněvu*? Kdy je *hněv* *spravedlivý*?

Co jest *lenost*? — Kterak Písmo sv. *hrozí* *lenivým*? — Co *pochází* z *lenosti*? — Jak se *uchráníme* *lenosti*?

Které jsou *hříchy proti Duchu svatému*? — Proč se jim tak říká? — Co o nich praví Ježíš Kristus? — Proč tak praví?

Kdo *hřeší zúmyslně na milosrdenství Boží*? — Kdy smíme doufati od Boha odpuštění *hříchů*? — Proč *hřeší* proti Duchu sv., kdo spoléhá na milosrdenství Boží? — Kterak Písmo sv. varuje před spoléháním na milosrdenství Boží? — Kdo hřešil na milosrdenství Boží?

Kdo *zoufá nad milosrdenstvím Božím*? — Kterak Písmo sv. varuje před zoufáním nad milosrdenstvím Božím? — Proč *hřeší* proti Duchu sv., kdo *zoufá* nad milosrdenstvím Božím? — Kdo *zoufal* nad milosrdenstvím Božím?

Kdo *odpírá poznané křesťanské pravdě*? — Kterak Ježíš Kristus vytýkal *židům* tento *hřích*? — Kterak sv. Štěpán? — Proč *hřeší* proti Duchu sv., kdo *poznané křesťanské pravdě* *odpírá*? — Kdo *odpíral* *poznané křesťanské pravdě*? — Kdo jí *odpírá* dosud?

Kdo *bližnímu nepřeje a závidí milosti Boží*? — Proč takový *hřeší* proti Duchu sv.? — Kdo se toho *hříchu* *dopustil*? — Kdo se ho *dopouští* zvláště za našich časů?

Kdo má *ke spasitelnému napominání srdce zatvrzelé*? — Kterak Písmo sv. varuje před tím *hříchem*? — Kterak jej Ježíš Kristus vytýkal *židům*? — Proč *hřeší* proti

Duchu sv., kdo má ke spasitelnému napominání srdce zatvrzelé? — Kdo se toho hříchu dopustil?

Kdo *setrvává úmyslně až do konce v životě nekajícím*? — Co bývá příčinou toho hříchu? — Kterak Písmo sv. varuje před nekajícností? — Proč nekajícnost úmyslná jest hřích proti Duchu sv.? — Kdo byl úmyslně až do konce nekající?

Které jsou hříchy *do nebe volající*? — Proč se říká těm hříchům „*do nebe volající*“?

Kdo se dopouští *úmyslné vraždy*? — Z kterých slov Písma sv. jest patrna *zloba úmyslné vraždy*? — Kdo se dopustil *úmyslné vraždy*?

Kdo se dopouští *sodomského hříchu*? — Jak říkáme jinak sodomskému hříchu? — Proč mu říkáme též *němý hřích*? — Kterak vyjádřeno v Písmě sv., že sodomský hřích volá do nebe o pomstu?

Kterak Písmo sv. ukazuje na *zlobu v utiskován. chudých lidí, vdov a sirotek*? — Z kterých slov Písma sv. poznáváme, že *zadržování neb ujímání mzdy dělníkům* volá do nebe o pomstu?

Kdy býváme *spoluvinni cizími hříchy*? — Kdo jinému ke hříchu *radil*? — Kdo jinému hřešiti *velel*? — Jak se nyní mnozí stávají tímto způsobem *spoluvinnými hříchy jiných*? — Kdo jinému ke hříchu *svolil*? — Kdo jiného ke hříchu *ponoukal*? — Jak mnozí nyní *ponoukají jiné ke hříchu*? — Kdo hřích jiného *vychvaloval*? — Kterak činí tak mnozí nyní? — Kdo ke hříchu jiného *mlčel*? — Kdo se tak nyní *prohřešuje*? — Kdo hříchu jiného *netrestal*? — Kdo činí *podobně*? — Kdo *bral podíl* na hříchu jiného? — Jak může se tak dít jiným způsobem? — Kdo hříchu jiného *hájl*? — Kdo se jim rovná?

Co zanechává po sobě hřích v duši? — Jak říkáme té *skvrně*? — Jak říkáme člověku hříchem *poskvrněnému*? — V co upadá člověk, *koná-li častěji hřích jednoho druhu*? — Co je *nepravost*? — Co vzniká z *nepravosti*, *nepotlačí-li se včas*? — V čem záleží *hříšný zvyk*? — Čím končí *hříšný zvyk*, *nečiní-li člověk pokání*?

Druhý díl křesťanské spravedlnosti.

Čiň dobré!

V čem záleží křesťanská spravedlnost? — Co je zlé?

Je-li vše, co se *protiví* vůli Boží — zákonu Božímu — zlé, tedy vše, co se s vůlí Boží *srovnává*, je dobré.

Jako ten, kdo se dopouští něčeho, co se protiví vůli Boží, páchá hřích, tak ten, kdo koná něco, co se s vůlí Boží srovnává, činí „dobrý skutek“.

Hříchu máme se co nejvíce chrániti, protože jest největší — jediné zlé; máme proti němu všemi prostředky bojovati a náklonnost k němu přemáhati. — Dobré skutky naproti tomu máme konati co nejčastěji, máme se přičiňovati — snažiti, bychom v dobrém stále více a více prospívali a tak se zdokonalovali. Činíme-li to, jevíme „*snahu po křesťanské dokonalosti*“, která jest vrcholem všeho dobrého.

Jak říkáme skutku, který se srovnává s vůlí Boží? — Co jest vrcholem dobrého?

Co je dobré?

Dobré jest, co se srovnává s vůlí Boží, totiž dobré skutky a snaha po křesťanské dokonalosti. (Otáz. 794.)

Schopnosti a ochotnosti činiti dobré nabýváme křesťanskou ctností. (Otáz. 795.)

Proto pojednáme *A. o křesťanské ctnosti; B. o dobrých skutečích; C. o snaze po křesťanské dokonalosti.*

A. O křesťanské ctnosti.

I. O křesťanské ctnosti vůbec.

Pojem křesťanské ctnosti. ¶

Bůh uděluje každému člověku hned při narození vedle mnohých jiných darů také *dar, jímž jej činí trvale schopným a ochotným činiti dobré*. Daru tomu říká se „*ctnost*“ vůbec.

Co je ctnost vůbec?

Ctnost vůbec je dar Boží, který činí člověka trvale schopným a ochotným činiti dobré.

Koná-li člověk, když dospěje k rozumu, častěji dobré, k němuž dostal od Boha schopnost a ochotnost, dospívá tím ke zručnosti a ochotnosti v konání dobrého, tak že je koná pak snadno a beze vší obtíže — **koná ctnost**, stává se **ctnostným**, t. j. trvale rozpoloženým k dobrému.

Ctnost liší se tedy od jednotlivého dobrého skutku. Dobrý skutek může vykonati i ten, kdo není ctnostný. Tak na př. člověk lakomý může někdy dáti almužnu, pyšný se ponížiti a pod. Rozdíl mezi člověkem ctnostným a člověkem, jenž ctnostným není, záleží v tom, že ctnostný je vždy hotov a nakloněn konati dobré a zpravidla je také skutečně koná, má-li k tomu příležitost, kdežto kdo ctnostný není, koná dobré jen někdy, za zvláštních okolností, jen výjimečně.

Ctnost, k níž člověk dospívá vlastními silami a již koná z příčin časných, přirozených, jako na př. je-li šetrný proto, by si zachoval něco pro stáří, nebo střídmy, by si nezkažil zdraví a p., nazývá se ctností „**přirozenou**“.

Ctnosti přirozené nalézáme i u lidí neospravedlněných, tedy i nepokřtěných (dospělých).

Avšak ctnosti přirozené nedostačují k dosažení věčné blaženosti; k tomu je třeba ctností, jež jsou konány pomocí milosti Boží a z příčin nadpřirozených, t. j. z ohledu na Boha a pro spásu duše, jako na př. je-li kdo střídmy, protože opak střídmosti — nestřídmost — je hřích, nebo dává-li almužnu, by si zjednal u Boha zásluhu.

Abychom k takovým ctnostem mohli dospěti, k tomu nám Bůh pomáhá svou milostí; na křtu sv. totiž při našem ospravedlnění spolu s posvěcující milostí uděluje, takořka vlévá duši naší trvalou schopnost a ochotnost činiti dobré z příčin nadpřirozených.

Tato trvalá schopnost a ochotnost činiti dobré z příčin nadpřirozených na křtu sv. od Boha nám vlitá

není tedy přirozenosti naší přistvořena, není darem přirozeným, nýbrž je darem nadpřirozeným. Proto také říká se jí ctnost „nadpřirozená“ nebo též „křesťanská“.

Co je křesťanská ctnost?

Křesťanská ctnost je nadpřirozený, od Boha vlitý dar, který nás činí trvale schopnými a ochotnými činit dobré z příčin nadpřirozených. (Otáz. 796.)

Proč se nazývá křesťanská ctnost nadpřirozeným od Boha vlitým darem?

Křesťanská ctnost se nazývá nadpřirozeným od Boha vlitým darem, protože nám není od přirozenosti přistvořena, nýbrž se nám teprve při našem ospravedlnění od Boha uděluje, takoruka vlévá. (Otáz. 797.)

Jako k přirozené ctnosti dospívá člověk jen tím, koná-li častěji dobré, k němuž dostal od Boha schopnost a ochotnost, podobně dospívá křesťan ke ctnosti křesťanské. Bůh vlévá nám sice na křtu sv. schopnost a ochotnost ke konání dobrého z příčin nadpřirozených, ale zručnost a obratnost v konání dobrého musíme sobě teprve zjednatí věrným spolupůsobením s milostí Boží a vytrvalým cvičením se v něm. Jen tak staneme se opravdu „křesťansky“ ctnostnými.

Uděluje-li se nám křesťanskou ctností též zručnost a obratnost v konání dobrého?

Křesťanskou ctností uděluje se nám sice schopnost a ochotnost ke konání dobrého, ale zručnost a obratnost v konání dobrého musíme sobě teprve zjednatí věrným spolupůsobením s milostí Boží a vytrvalým cvičením se v něm. (Otáz. 798.)

Schopnost a ochotnost ke konání dobrého od Boha nám vlitá má se ke ctnosti samé jako símě k bylině z něho vyrostlé nebo jako lidský smysl ke skutečnému užívání smyslu.

Schopnost a ochotnost ke konání dobrého od Boha nám vlitá nazývá se ctností „vlitou“; zručnost a obratnost v konání dobrého nabytá cvikem ctností „nabytou“.

II. O druzích křesťanských ctností.

Jako jest jen jeden mravní zákon, jedna vůle Boží, tak je také toliko jedna ctnost neboli snaha, bychom vždy a ve všem plnili vůli Boží — činili dobré. Poněvadž však snaha činiti dobré se nese k rozličným účelům a předmětům a jeví se rozličným způsobem, proto jedna ctnost dostává rozličná pojmenování a dělí se v rozličné druhy právě tak jako hřích.

I. O božských ctnostech.

Které jsou božské ctnosti?

1. Co jest křesťansky věřiti? (Otázka 6.) — Jak nazýváme přijímání za pravdu toho, co nám Bůh zjevuje? (Věrou.)

Tomu, co činíme, k čemu naše činnost směřuje, říkáme „**předmět**“ činu; tedy to, co věříme, jest předmětem víry.

To, k čemu naše činnost směřuje přímo (výhradně), jest „**bezprostředním předmětem**“ činu; k čemu směřuje nepřímě (na druhém místě), „**prostředním předmětem**“ činu.

Bezprostředním předmětem víry jest všecko, co Bůh zjevil a skrze katolickou církev k věření předkládá. Avšak všecko, co Bůh zjevil a skrze katolickou církev k věření překládá, týká se jeho bytosti, jeho vlastností, jeho skutků a jeho vůle. Tedy Bůh sám je bezprostředním předmětem víry.

Proč máme za pravdu všecko, co Bůh zjevil? (Otáz. 7.) — Která tedy vlastnost Boží nás pobádá, bychom věřili Bohu? (Pravdomluvnost Boží.)

Tomu, co nás pobádá, bychom něco činili, říkáme „**pohnutka**“ činu. Poněvadž pravdomluvnost Boží nás pobádá, bychom Bohu věřili, jest pravdomluvnost Boží pohnutkou naší víry.

Tato pohnutka činu může býti bezprostřední nebo prostřední. „**Bezprostřední pohnutka**“ činu je taková, která jest jediná, pročez každá jiná jest vyloučena;

na př. křesťan věří v tajemství víry jen proto, že Bůh je pravdomluvný. Pravdomluvnost Boží jest jedinou — bezprostřední — pohnutkou víry. „**Prostřední pohnutka**“ činu je taková, která bývá dosažena jen pohnutkou jinou; na př. křesťan je střídmy, aby zachoval zdraví (1. pohnutka), aby mohl konati své povinnosti (2. pohnutka), aby se líbil Bohu (3. pohnutka). K poslední pohnutce dospěje se skrze dvě první; nebyti těch dvou, nebylo by třetí.

Bezprostřední pohnutkou křesťanské víry jest pravdomluvnost Boží. Poněvadž věříme Bohu pro jeho pravdomluvnost, neboli poněvadž věříme Bohu pro něho samého, protože jest nejvyš pravdomluvný, jest **Bůh sám** bezprostřední pohnutkou víry.

Ke křesťanské víře nemůžeme dospěti svým přičiněním a svými zásluhami ani svými přirozenými silami, nýbrž dostává se nám jí bezprostředně od Boha, jenž nám ji na křtu sv. zároveň s posvěcující milostí do duše vlévá. Je tedy víra ctnost, a to ctnost *nadpřirozená*, od Boha *vlitá*.

K čemu nás činí křesťanská víra schopnými a ochotnými? (Abychom pro Boží pravdomluvnost všechno za pravdu měli, co Bůh zjevil a skrze katolickou církev k věření předkládá.)

Co je křesťanská víra?

Křesťanská víra je nadpřirozená, od Boha vlitá ctnost, kterou pro Boží pravdomluvnost všechno za pravdu máme, co Bůh zjevil a skrze katolickou církev k věření předkládá. (Otáz. 801.)

2. Co jest křesťansky doufati? (Otáz. 254.) — Co nám slíbil Bůh pro zásluhy Ježíše Krista? (Otáz. 255.) — Jak říkáme pevnému a důvěrnému očekávání toho, co nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista slíbil? (Křesťanská naděje.) Co doufáme od Boha na prvním místě? (Věčnou blaženost.)

Věčná blaženost je tedy bezprostředním předmětem křesťanské naděje. Věčná blaženost záleží však v požívání Boha a v patření na něho, a proto **Bůh sám** je bezprostředním předmětem křesťanské naděje.

Proč doufáme od Boha, co nám pro zásluhy Ježíše Krista slíbil? (Otáz. 256.)

Boží všemohoucnost, dobrota a věrnost nás tedy pobádá, bychom v Boha doufali, neboli doufáme v Boha pro něho samého, protože jest všemohoucí, nejvyšší dobrotivý a věrný a proto splniti může a chce, co nám slíbil. Tedy zase **Bůh sám** je bezprostřední pohnutkou křesťanské naděje.

Jako křesťanská víra, tak i křesťanská naděje je ctnost *nadpřirozená* od Boha *vlitá*.

K čemu nás činí křesťanská naděje schopnými a ochotnými?

Co jest křesťanská naděje?

Křesťanská naděje je nadpřirozená, od Boha vlitá ctnost, kterou pro Boží všemohoucnost, dobrotu a věrnost s pevnou důvěrou očekáváme všechno, co nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista slíbil. (Otáz. 802.)

3. Co jest křesťansky milovati? (Otáz. 327.) — Koho máme milovati nade všechno? (Boha.) — Kdo je tedy bezprostředním předmětem křesťanské lásky? (Bůh sám.)

Proč milujeme Boha nade všechno? (Pro něho samého.) Co jest Boha pro něho samého milovati? (Otáz. 328.)

Nekonečná dokonalost a dobrota Boží nás tedy pobádá, bychom Boha milovali, tudíž **Bůh sám** je bezprostřední pohnutkou křesťanské lásky.

Také křesťanská láska je ctnost *nadpřirozená* od Boha *vlitá*.

K čemu nás činí křesťanská láska schopnými a ochotnými? (Abychom Boha pro něho samého nade všechno milovali.) — Koho máme milovati vedle Boha? (Sebe a bližního.) — Pro koho máme milovati sebe a bližního? (Pro Boha.)

Co jest křesťanská láska?

Křesťanská láska je nadpřirozená, od Boha vlitá ctnost, kterou Boha pro nekonečnou dokonalost a dobrotu nade všechno, sebe pak a bližního pro Boha milujeme. (Otáz. 803.)

Kdo je bezprostřední předmět a pohnutka křesťanské víry, naděje a lásky?

Poněvadž *Bůh sám* je bezprostřední předmět a pohnutka víry, naděje a lásky, jmenují se tyto tři ctnosti „božské“ ctnosti.

Proč se víra, naděje a láska jmenují „božské“ ctnosti?

Víra, naděje a láska jmenují se „b o ž s k é“ ctnosti, protože Bůh sám je bezprostřední předmět a pohnutka těchto ctností. (Otáz. 804.)

Co znamená: Bůh sám je bezprostřední předmět božských ctností?

Bůh sám je b e z p r o s t ř e d n í p ř e d m ě t božských ctností, znamená: božskou ctností víry v Boha samého věříme, božskou ctností naděje v Boha samého doufáme, božskou ctností lásky Boha samého milujeme. (Otáz. 805.)

Co znamená: Bůh sám je bezprostřední pohnutka božských ctností?

Bůh sám je b e z p r o s t ř e d n í p o h n u t k a božských ctností, znamená: Boží pravdomluvnost nás pobádá, abychom Bohu věřili; Boží všemohoucnost, dobrota a věrnost, bychom v něho doufali, nekonečná Boží dokonalost a dobrota, bychom jej milovali. (Otáz. 806.)

Které jsou božské ctnosti?

B o ž s k é ctnosti jsou: víra, naděje a láska. (Otáz. 800.)

Vzbuzování tří božských ctností.

Božské ctnosti Bůh každému člověku vlévá při křtu svatém. Ale dokud člověk nedospěje k užívání rozumu, jsou v něm, jakoby spaly; teprve když dospěje k užívání rozumu, se působením milosti a náboženským vyučováním probouzejí.

Aby božské ctnosti, byvše probuzeny, zůstaly stále v naší duši, máme je často *vzbuzovati*, t. j. Pána Boha ujišťovati, že v něho věříme, v něho doufáme, jej milujeme, a proč tak činíme, neboli uváděti si na mysl jejich předmět a pohnutku.

Co znamená: „vzbuzovati“ tři božské ctnosti?

V z b u z o v a t i tři božské ctnosti znamená Pána Boha ujišťovati, že v něho věříme, v něho doufáme, jej milujeme, a proč tak činíme. (Otáz. 807.)

Tři božské ctnosti vzbuzujeme již tím, modlíme-li se nebo konáme něco, co některou božskou ctnost v sobě obsahuje. Tak na př. děláme-li nábožně kříž, obcujeme-li mši svaté, klaníme-li se velebné svátosti, vzbuzujeme víru. — Modlíme-li se „Otče náš“, prosíme-li Boha za odpuštění hříchů, za šťastnou hodinu smrti, vzbuzujeme naději. — Litujeme-li dokonale svých hříchů, přijímáme-li hodně velebnou svátost, konáme-li pro Boha dobré skutky, vzbuzujeme lásku.

Ačkoli takovýmto vzbuzováním tří božských ctností plníme křesťanskou povinnost, přece jsme povinni vzbuzovati tři božské ctnosti častěji *výslovně*. Povinnost ta nám nastává, jakmile dospějeme k užívání rozumu a *jsme ve svatém náboženství dostatečně vycvičení*. Tu již víme, že máme v Boha věřit, v něho doufat a jej milovati; máme mu to tedy častěji buď ústně nebo vniterně vysloviti.

Kdy jsme povinni vzbuzovati víru, naději a lásku za prvé?

Víru, naději a lásku jsme povinni vzbuzovati:

1. *jakmile ve svatém náboženství jsme dostatečně vycvičení*. (Otáz. 808. 1.)

Dále jsme povinni tři božské ctnosti vzbuzovati *častěji v životě*, na př. v neděli a ve svátek, každý večer, než jdeme spat, kdykoli přijímáme některou svátost atd.; *zvláště* však máme tři božské ctnosti vzbuzovati *v těžkém pokušení proti těm ctnostem*.

Kdyby v nás povstaly pochybnosti proti víře, nebo kdyby nás ďábel nebo bezbožní lidé sváděli k nevěře, tu máme vzbuzovati víru a prositi Pána Boha, aby ji v nás posilnil. Anebo kdyby kdo byl pokoušen proti naději, kdyby se v něm vzrůstala nedůvěra, nejistota, může-li a chce-li mu Bůh hříchy odpustiti, nebo v jeho po-

třebě mu pomoci, tu měl by vzbuditi naději a prositi Pána Boha, by ji v něm rozmnožil. Anebo kdyby kdo v čas nějakého soužení byl pokoušen, aby Pána Boha nemiloval, poněvadž naň taková utrpení sesílá, má vzbuditi lásku a prositi Pána Boha, by lásku tu v něm vždy více rozněcoval.

Kdy jsme povinni vzbuzovati víru, naději a lásku za druhé?

Víru, naději a lásku jsme povinni vzbuzovati:

2. častěji v životě, zvláště v těžkém pokušení proti těmto ctnostem. (Otáz. 808. 2.)

Konečně jsme povinni tři božské ctnosti vzbuzovati v nebezpečství života a hodinu smrti.

Člověk bojí se obyčejně smrti; proto má vzbuditi víru a upamatovati se, že jako Ježíš Kristus nade smrtí zvítězil a z mrtvých vstal, i on z mrtvých vstane. Umírající se strachuje soudu; víra mu připomíná, že hned po smrti bude ho souditi spravedlivý soudce Ježíš Kristus; ale víra mu zároveň uvádí na mysl, že Syn Boží se vtělil, aby nás smrtí svou vykoupil, a že nám Duch svatý tak mnoho milostí uděluje, abychom došli spasení.—Vzbudí-li naději, bude naplněn důvěrou v Boha a v neskončené zásluhy Ježíše Krista a odevzdá se pak úplně do jeho svaté vůle.—Vzbudí-li pak lásku, vznikne v něm lítost, že Pána Boha, nejvyšší dobro, svými hříchy urážel; tak vykročí pak zkroušeně, bez přílišné bázně z tohoto světa.

Kdy jsme povinni vzbuzovati víru, naději a lásku za třetí?

Víru, naději a lásku jsme povinni vzbuzovati:

3. v nebezpečství života a hodinu smrti. (Otáz. 808. 3.)

Kdy jsme povinni vzbuzovati víru, naději a lásku?

Víru, naději a lásku jsme povinni vzbuzovati:

1. jakmile ve svatém náboženství dostatečně jsme vycvičení;

2. častěji v životě, zvláště v těžkém pokušení proti těmto ctnostem;

3. v nebezpečství života a hodinu smrti. (Otáz. 808.)

V í r u l z e v z b u d i t i t a k t o :

Věřím v tebe, pravý, ve třech osobách jediný Bože, Otče, Synu a Duše svatý, jenž jsi všecko stvořil, všecko zachováváš a spravuješ; jenž dobré odměňuješ a zlé tresceš. Věřím, že Syn Boží se vtělil, aby nás vykoupil, a že Duch svatý svou milostí nás posvěcuje. Věřím, že duše naše nesmrtelná, milost pak Boží nám k spasení nevyhnutelně potřebná jest. Věřím a vyznávám všecko, čemu Ježíš Kristus učil, co svatí apoštolové kázali a čemu svatá římská katolická církev věřiti velí. Tomu všemu věřím, protože jsi, ó Bože, věčná a neskonalá pravda a moudrost, kteréž nelze, aby oklamala, aniž lze, aby byla oklamána. Bože, rozmnož víru mou!

N a d ě j i l z e v z b u d i t i t a k t o :

Doufám a důvěřuji se v tvou, ó Bože, svrchovanou dobrotu a v tvé milosrdenství, že mi pro nesmírné zásluhy svého jediného Syna, Ježíše Krista, udělíš, abych za živa hříchy své poznal, dokonale jich litoval, a že mi je odpustíš, po smrti pak že mi ráčíš spasení věčné dáti a popřáti, abych na tebe tváří v tvář patřil, tebe miloval a s tebou se věčně radoval; mám naději, že mi také dáš, čím bych toho dosáhl. Doufám to od tebe, protože jsi to slíbil, jenž jsi všemohoucí, věrný, svrchovaně dobrotivý a milosrdný. Bože, posilni naději mou!

L á s k u l z e v z b u d i t i t a k t o :

Bože můj! miluji tebe z celého srdce svého nade všecko, protože jsi nejlepší dobré, že jsi svrchovaně dokonalý a vší lásky hoden, i proto tě miluji, že jsi ke mně a ke všemu stvoření svrchovaně dobrotivý. Žádám toho srdečně, abych tě tak dokonale miloval, jako tě tvoji věrní služebníci milují a milovali, s jichžto láskou spojuji svou nedokonalou lásku; tu ve mně, ó Bože, vždy více a více rozněcuj! — Ježto si tedy upřímně žádám, abych tě srdečně a vroucně miloval, a se opravdově snažím, abych toho dokázal, bolestně toho želim a lituji, že jsem tebe, své nejlepší dobro, svého Stvořitele, Vykupitele a Posvětitelce, rozhněval; želim toho srdečně, že jsem tebe, Otce svého nejlaskavějšího, svého všemohoucího Pána a spravedlivého soudce, urazil. Opravdu míním všech hříchů i všech zlých příležitostí se varovati, předešlých nepravostí vždy více a více.

litovati, ošklivost hříchu častěji rozjímati a nikdy více ničeho proti tvé nejsvětější vůli se nedopouštět. Přijmiž mne opět za syna svého a dej mi milost, abych splnil, co jsem si umínil. Za to tě žádám skrze neskonale zásluhy tvého božského Syna, Pána a Spasitele našeho, Ježíše Krista. Amen.

(Pokaždé, kdykoli vzbudíme tři božské ctnosti, můžeme získati odpustky 7 let a 7 kvadragen. Odpustky ty nejsou vázány na určitá slova.) (Viz „Přídavek“ „Vel. katech.“ 17.)

2. O mravných ctnostech.

a) O čtveru hlavních ctností.

1. Když povstaly mezi pastýři Abrahamovými a Lotovými spory o pastvu, *Abraham* rmoutil se nad tím a přemýšlel, jak by jim měl učiniti konec. Brzy uměl si poraditi. Věda, že kdyby zůstal s Lotem pohromadě, spory by sotva přestaly, ba spíše se rozmnožily, uznal za prospěšné a také bohumilé rozejíti se s Lotem; skutečně se rozešli. — Podobně si počínal *Jakub* při návratu od Lábana. Chtěje smířiti rozhněvaného bratra Esaua, uznal, že se mu to spíše podaří, a že to bude také bohumilejší, když se před ním pokoří. Učinil tedy tak a dosáhl, čeho si přál.

Tak i my si máme počínati; máme před každým jednotlivým činem rozvažovati, je-li to, co chceme konati, bohumilé či hříšné, a dle toho své jednání zaříditi.

Kdo má při všem, co koná, svůj cíl před očima a v každém jednotlivém případě uvažuje, co má činiti, by jednal bohumile, sluje „moudrým“ nebo také „opatrným“ a koná ctnost, již se říká „opatrnost“.

Co jest opatrnost?

O p a t r n o s t je ctnost, kterou poznáváme, co máme v jednotlivých případech činiti, abychom jednali bohumile. (Otáz. 813.)

Opatrnosti jest ke křesťanskému životu nanejvýše třeba; kdo jí nemá, nemůže ani jiných křesťanských

ctností konati, ježto by mohl míti něco za dobré, co je snad zlé a Bohu nemilé, nebo by užíval k dosažení cíle svého nepravých prostředků. — Dle slov sv. Bernarda opatrnost je správkyní ctností, ředitelkou vášní a učitelkou mravův.

K opatrnosti nás Ježíš Kristus napomíná slovy: „*Bud'te opatrní jako hadové!*“ (Mat. 10, 16.) Hadové totiž dívají se vždy do dálky co největší; tak i my máme míti na mysli při všem konání svůj cíl. Sv. Pavel radí: „*Vizte, bratři, kterak byste opatrně chodili . . .*“ (Efes. 5, 15.) A sv. Petr dí: „*Protož bud'te opatrní a bděte na modlitbách!*“ (I. Petr. 4, 7.)

Vzorem opatrnosti jest nám *pět panen* v podobenství Ježíšově, jež vešly k hostině svatební jen proto, že byly opatrné; zásobily se totiž olejem, aby jim lampy nevyhasly, než ženich přijde; *Mojžíš*, jenž z opatrnosti poslal 12 mužů, kteří by důkladně prohlédli zemi Kananejskou; *Josue*, jenž opatrně si počínaje, dobyl země Zaslíbené; *Gedeon*, jenž vládna opatrně, udržel v zemi pokoj po 40 let; *David*, jenž svou opatrností porazil Goliáše; *Nikodém*, jenž z opatrnosti navštěvoval Ježíše v noci a m. j.

Protivou opatrnosti jest: a) *nepovážlivost*, která pronáší úsudek bez bedlivého vyšetřování; b) *přenáhlivost*, jíž se skutek začíná maně a bez předložení; c) *opatrnost světská* neboli *opatrnost těla*, jež se shání po prostředcích k ukojení nezřízených žádostí.

Hříchem proti opatrnosti jest *chytrost*, jež směřuje k oklamání bližního.

2. Když se vyslanci fariseů a herodianů tázali Ježíše, sluší-li dávatí daň císaři, odpověděl jim Ježíš: „*Dávejte co jest císařovo císaři, a co jest Božího Bohu!*“ (Mat. 22, 21.) Po příkladu Ježíše Krista i sv. Pavel napomíná: „*Dávejte všem, co jste povinni; komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo, komu bázeň, tomu bázeň, komu čest, tomu čest!*“ (Řím. 13, 7.) Dle těchto slov máme tedy dávatí každému, čím jsme mu povinni buď mocí zákona, který nás zavazuje konati jisté skutky, nebo mocí úřadu, jenž nás váže dle zásluhy pochváliti a odměniti dobré nebo pokárati a potrestati zlé. Činíme-li tak, jsme „*spravedliví*“ a konáme ctnost, které se říká „*spravedlnost*“.

Co je spravedlnost?

Spravedlnost je ctnost, kterou jsme ochotni dávat každému, čím jsme mu povinni. (Otáz. 814.)

Spravedlnosti jest nezbytně třeba ke konání jiných ctností. Kdo totiž jest ochoten dávat každému, čím jest mu povinen, bude také konati všecky jiné ctnosti, ježto jej k tomu zavazuje zákon Boží a prospěch bližního. Takový bude Boha ctíti a jemu sloužiti, bude poslušný představených, vděčný dobrodincům, svědomitým dělníkem, uznalým představeným atd.

Spravedlností vynikli: *Tobiáš*, jenž slyše bečeti kozelce, kterého jeho manželka přinesla z práce, řekl: „Hleďte, ať není ukradený; navraťtež jej pánům jeho, neboť nesluší nám ani jísti ani dotýkati se něčeho ukradeného“. (Tob. 2, 21.) *Jan Křtitel* učil spravedlnosti na poušti, řka celníkům: „Nic více nevybírejte mimo to, což jest ustanoveno!“ a žoldnérům: „Žádného neutiskujte aniž podvodně čiňte, ale dosti mějte na svých žoldech!“ (Luk. 3, 13. 14.) *Zacheus* byl ochoten napravit vše, v čem byl koho oklamal.

Spravedlnost, o níž je tuto řeč, třeba rozeznávat od stavu posvěcující milosti, jemuž se také říká spravedlnost.

3. Když Bůh poručil Abrahamovi, aby mu obětoval svého syna Isáka, zdálo se to *Abrahamovi* sice těžké, přece však uposlechl rozkazu Božího a byl ochoten Isáka obětovati, neboť pro Boha, jehož upřímně miloval, nebylo mu nic těžkého. — *Job* byl od ďábla mnoho pokoušen, aby se rouhal Bohu, ale nedal se žádným neštěstím odvrátiti od Boha svého; raději snášel všecko zlé: smrt svých dítek, ztrátu veškerého majetku i zdraví, ano i nespravedlivé posuzování od manželky a svých přátel, než aby se prohřešil proti Bohu. — *Eleazar a bratři machabejští s matkou* podstoupili raději hrozné muky a smrt, než by byli jednali proti zákonu Božímu a tak se dopustili hříchu.

Podobně má každý, zvláště pak katolický křesťan, jednati: nemá se žádnými obtížemi a překážkami dáti zstrašiti od konání dobrého, nýbrž má býti hotov raději všecko trpěti, než by nějaké důležité povinnosti obmeškal a hříchu se dopustil. Kdo má takové smýšlení a podle něho také vždy jedná, je „statečný“ a koná ctnost, již se říká „statečnost“.

Co je statečnost?

S t a t e č n o s t je ctnost, kterou dobré přese všechny obtíže podnikáme a vykonáváme a raději všechno trpíme, než bychom se hříchu dopustili. (Otáz. 815.)

Statečnost je ctnost velice potřebná ke konání každé jiné ctnosti, neboť chceme-li kteroukoli ctnost konati, musíme mnohé obtíže a překážky přemáhati, mnoho se zapírat a mnohé nepříjemnosti snášeti. K tomu je třeba síly — statečnosti; kdo jí nemá, dá se snadno těmi obtížemi a překážkami od konání dobrého odvrátiti. — Rovněž třeba je statečnosti, chceme-li odolati lákáním a pokušením ke hříchu a uvarovati se pádu.

Ctnost statečnosti přikazuje Ježíš Kristus řka: „*Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duše zabít nemohou*“. (Mat. 10, 28.) Sv. Pavel dí: „*Bděte, stůjte u víře, zmužile si počínejte a posilujte se!*“ (I. Kor. 16, 13.)

Vzorem statečnosti jsou nám: *Noe*, jenž nic nedbal na všeliké obtíže, na únavu, na posměch a jiné překážky, ale přes sto let stavěl koráb, poněvadž mu to Bůh poručil; *Jan Křtitel*, jenž se nechal raději uvězniti a stíti, než by byl přestal hájiti pravdy. Nejpatrněji dali statečnost na jevo *sv. mučedníci*.

4. *Josef egyptský* jsa sváděn od bezbožné ženy *Putifarovy* ke hříchu, nedal v sobě vzniku tělesným žádostem, nýbrž ukrotil je vzpomínkou na *Boha*. — Šlechetná *Zuzana* nesvolila v nečistou žádost starců ke hříchu ji svádějících. — *Daniel a jeho druzi* nechtěli proti zákonu božskému jísti skvostných pokrmů se stolu krále *Nabuchodonosora*, ale prosili, aby jim byly dávány zeleniny k jídlu a voda k pití. — *Josef a Zuzana* jsou nám příkladem, jak máme si počínati se zlými žádostmi, jež v nás buď samy povstaly nebo od jiných lidí byly probuzeny, zvláště týkají-li se žádosti ty věci smyslných a nečistých; po příkladu jejich máme s takovými žádostmi nakládati jako s jiskrou, která padla na šat — máme je udušovati, t. j. přičiňovati se, aby se nerozmáhaly a nesváděly nás ke hříchu, neboli máme je krotiti.

Daniel pak a jeho druzi jsou nám příkladem, kterak i dovolených věcí máme užívat s měrou, abychom neutr-

pěli škody na duši, jsouce pamětlivi slov Kristových: „*Co je platno člověku, by všecken svět získal, na duši pak škodu trpěl?*“ (Mat. 16, 26.)

Kdo žádosti zlé, zvláště smyslné nebo nečisté, krotí a věci dovolených vždy s měrou užívá, jest „mírný“ a koná ctnost, které se říká „mírnost“.

Co jest mírnost?

Mírnost je ctnost, kterou všechny nedovolené žádosti zvláště všechny smyslné nebo nečisté náklonnosti krotíme a věci dovolených jen mírně užíváme. (Otáz. 816.)

Pokud mírnost drží na uzdě nezřízenou žádost po krmů a nápojů a žádosti nečisté, jeví se jako *zdrželivost, střizlivost a čistota*. Krotí-li nezřízenou žádost cti, pomsty, jeví se jako *pokora, tichost, laskavost* atd. Vedle těchto a mnohých jiných ctností zahrnuje v sobě mírnost také všechny způsoby sebezapírání a umrtvování.

Z toho je patrné, jak důležitá je mírnost. Kdo jí nemá, nemůže jiných křesťanských ctností konati, neboť zlé žádosti a náklonnosti, kterých se nelze nikdy úplně zbaviti, znesnadňují nám vždy konání ctností; musíme je tedy ustavičně v sobě potlačovati, aby nám v konání ctností nepřekážely, a musíme také při užívání věcí jinak dovolených šetřiti vždy náležité míry, neboť i v dobrém můžeme chybovati, nedostává-li se nám mírnosti. Tak na příklad šetrnost je ctnost, ale bez mírnosti snadno se může zvrhnouti v lakomství, štědrost v marnotratnost, dobrota a tichost ve slabost atd. Proto Písmo sv. doporučí nám mírnost slovy: „*Prosím vás, abyste se zdržovali od tělesných žádostí, které bojují proti duši*“. (I. Petr. 2, 11.) — „*My, kteří jsme synové dne, střizliví (= ve všem mírní) budme!*“ (I. Thes. 5, 6.) — „*Kterí jsou Kristovi, ti ukřižovali tělo své s hříchy a s žádostmi*“. (Gal. 5, 24.)

Příkladem mírnosti mimo osoby již uvedené jsou nám *Abraham* ve svém chování k Lotovi; *Jan Křtitel, sv. apoštolové, mnozí svatí, zvláště mniši a poustevníci* v celém svém životě. *Sv. František Saleský* byl povahy zlostné; ale po dlouhém zapírání sebe stal se vzorem tichosti.

Které ctnosti jsme poznali?

Jako z některých hříchů povstávají jiné, tak i uvedené čtyři ctnosti: opatrnost, spravedlnost, statečnost a mírnost jsou zdrojem, *hlavou* jiných ctností, t. j. všechny ostatní ctnosti jsou v nich jako *podřadné* zahrnuty a uvádějí se jimi na pravou míru.

V *opatrnosti* je zahrnuta učelivost, obezřetnost, moudrost, dobrá porada atd.; ve *spravedlnosti* vděčnost, poslušnost, nábožnost, pravdivost, nezištnost atd.; ve *statečnosti* trpělivost, shovívavost, vytrvalost atd.; v *mírnosti* zdrželivost, střídmost, šetrnost, čistota, pokora, tichost, laskavost atd.

Opatrnost uvádí na pravou míru rozum, aby se úkony srovnávaly se zákonem mravným; *spravedlnost* upravuje vůli, aby se dalo, co komu dle práva patří; *statečnost* drží na uzdě vznětlivou žádost a uzpůsobuje člověka, aby se nelekal obtíží, jež jsou s mravným dobrem spojeny; *mírnost* učí zachovávat míru v tělesných rozkoších.

Poněvadž opatrnost, spravedlnost, statečnost a mírnost všechny ostatní ctnosti v sobě obsahují a je pořádají, jmenují se „*ctnosti hlavní*“.

Proč se opatrnost, spravedlnost, statečnost a mírnost jmenují „*ctnosti hlavní*“?

Opatrnost, spravedlnost, statečnost a mírnost jmenují se „*ctnosti hlavní*“, protože všechny ostatní ctnosti v sobě obsahují a je pořádají. (Otáz. 812.)

Také proto nazývají se ctnostmi „*hlavními*“, poněvadž předmětem jejich jsou hlavní sice, ale velmi nesnadné věci v životě lidském; zařídit totiž život svůj dle zákona Božího, dávat, co komu dle práva patří, nelekat se smrti, v rozkoších tělesných zachovávat míru, vše to jest jednak velmi nesnadné, jednak na výsost potřebno v životě nynějším.

Též slují ctnostmi „*stěžejnými*“; jako totiž stěžej vykazuje vrátní určitý obvod, v němž se musí pohybovat, tak i tyto ctnosti ukazují směr, v němž se život křesťana má pohybovat, t. j. má-li naše jednání býti opravdu ctnost-

né, třeba, bychom jednali opatrně, spravedlivě, statečně a mírně. — Říká se jim i ctnosti „základní“, poněvadž jsou pro ostatní ctnosti tím, čím je základ budově.

Písmo sv. praví, že *nad opatrnost, spravedlnost, střídmost a sílu nic užitečnějšího není lidem v životě*“.
(Moudr. 8, 7.)

Které jsou čtyři hlavní ctnosti?

Čtyři hlavní ctnosti jsou:

1. opatrnost,
2. spravedlnost,
3. statečnost,
4. mírnost. (Otáz. 811.)

b) O ctnostech, které jsou protivou sedmera hlavních hříchů.

1. Když *Judith* přemohla Holoferna a tak zachránila město Bethulii, zvolala ke shromážděnému lidu: „Chvaltež Boha, jenž neopustil těch, kteří doufají v něho, a nepřítelé rukou mou zabil“.

Judith připisovala dobré, jež vykonala, nikoli sobě, nýbrž Bohu.

Publikán, modle se ve chrámě, nechtěl ani oči pozdvihnouti k nebi, nýbrž bil se zkroušeně v prsa říká: „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“

Publikán uznával svou slabost a hříšnost, proto se nevyvyšoval jako fariseus, nýbrž ponížil se.

Kdo jako Judith připisuje všechno Bohu a jako publikán uznává svou vlastní slabost a hříšnost, a proto se poníží, sluje „pokorný“ a koná ctnost, jíž se říká „pokora“.

Co jest pokora?

Pokora je ctnost, kterou vše dobré Bohu přičítáme, svou vlastní slabost a hříšnost uznáváme a proto se rádi ponížujeme. (Otáz. 818.)

Pokora může dobře býti uvedena ve shodu s úctou k sobě. Pro dobra a milosti, jež člověk od Boha přijal,

má sám sebe si vážit; vzhledem k tomu však, co má sám ze sebe, má o sobě poníženě smýšlet.

Pokora je základem všech ctností, pokud odstraňuje překážku milosti, na níž veškerá ctnost závisí. „*Nebo Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost*“ (I. Petr. 5, 5.) A sv. Řehoř praví: „*Kdo ctnosti bez pokory shromážditi chce, nese prach proti větru*“.

Nejkrásnější příklad pokory dal nám Ježíš Kristus, neboť, ač byl Syn Boží, vzal na sebe podobu služebníka, dobrovolně žil v největší poníženosti, byl nesmírně blahovolný v obcování s lidmi a konečně dobrovolně zemřel potupnou smrtí kříže.

Také ve svých řečech napomínal vyznavače své k pokoře. Praví na př.: „*Kdož by chtěl mezi vámi býti větším, budiž služebník váš!*“ (Mat. 20, 26.) — „*Když učinite všecko, co vám přikázáno jest, rcete: Služebníci neužiteční jsme*“ (Luk. 17, 10.) — Jednou ukázal na pachole a pravil: „*Kdožkoli se poníží jako toto pachole, ten jest větší v království nebeském*“ (Mat. 18, 4.) Sám pak se nám dává za vzor pokory řka: „*Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem*“ (Mat. 11, 29.)

Pokorou se stkvěli: *Abraham*, jenž, ačkoli se mu stala od Boha četná zaslíbení, nazval se přece jen prachem. *Gedeon* řekl andělu: „Čím vysvobodím Israele? Hle, čeled' má nejposlednější jest v Manasse, a já nejmenší v domě otce svého“; *Jan Křtitel* vyznal pokorně: „Já nejsem Kristus, za mnou přijde mocnější, než jsem já, kterému nejsem hoden rozvázeti řeménky u obuvi jeho“; *Panna Maria* řekla andělu: „Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého“; *pohanský setník* pokorně pravil k Ježíši: „Pane nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou“; *sv. Petr*, uzřev zázrak zahrnutí ryb, padl k nohám Ježíšovým, řka: „Odejdi ode mne, neboť jsem člověk hříšný“; *Sv. Pavel*, ačkoli nejvíce pracoval pro Krista, pokládal se přece za nejmenšího apoštola; český král *Václav II.*, jsa si vědom své lidské křehkosti, neměl se za hodna býti pohřben mezi dobrými křesťany, ale prosil zbraslavského opata, by ho dal pohřbiti třeba někde pod okapem zbraslavského kláštera.

2. *Tobiáš* v zajetím assyrském ochotně a rád uděloval nuzným bratřím, pokud mohl, z majetku svého; krmil lačné a nahým dával oděv. A syna svého napomínal: „Dávej almužnu ze statku svého! . . . Budeš-li míti mnoho,

dávej mnoho; jestliže málo mítí budeš, také i z mála rád udělovati hled'!“ (Tob. 4, 7. 9.) — *Chudá vdova* uvrhla do pokladnice pro potřeby chrámové dva haléře — poslední, co měla.

Podobně i my máme činiti; máme jako Tobiáš ochotně a rádi uděleti z majetku svého nuzným bližním, a jako chudá vdova přispívati k dobrým účelům. Činíme-li tak, jsme štědrí a konáme ctnost „štědrosti“.

Co je štědrost?

Š t ě d r o s t je ctnost, kterou jsme ochotni nuzným ze svého majetku uděleti a k dobrým účelům přispívati. (Otáz. 819.)

K štědrosti má nás pobádati vědomí, že se jí stáváme zvláště podobnými Bohu, jenž jest k nám nekonečně štědrým, a že jí zasluhujeme odměny časné i věčné. Ujišťujeť Bůh: „*Kdo dává chudému, nebude mítí nouze*“. (Přisl. 28, 27.) „*Jako na úrok půjčuje Hospodinu, kdo se smilovává nad chudým*“. (Přisl. 19, 17.) — Při posledním soudu Ježíš Kristus řekne spravedlivým: „*Pojďte, požehnání Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa! ... Cokoli jste učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili*“. (Mat. 25, 34. 40.)

Ctnost štědrosti konali: *Booz*, jenž nařídil svým služebníkům, aby schválně nechali ležeti více klasů, by je Ruth bez zahanbení mohla sbírat. *Vdova v Sareptě* rozdělila se v čas hladu s prorokem Eliášem o malinko pokrmu, co měla. *Žena sunamitská* zadržela proroka Elisea, aby jedl u ní chléb; a od toho času, když tudy Eliseus chodíval, stravoval se u ní; *Ježíš* byl štědrý a dobročinný při každé příležitosti, neboť chudým zvěstoval evangelium, na svatbě chudých v Káni Galilejské proměnil vodu ve víno a dvakráte nasýtil zázračně lačné zástupy; mezi apoštoly byl zvláště *sv. Pavel* pečliv o chudé, proto velel činiti sbírky; *první křesťané* byli dobročinní, neboť měli všechny věci společné.

3. *Josef egyptský* volil raději jíti do žaláře a trpěti, než by svolil ve hřích, jímž by porušil stydlivost. Podobně jednala ctnostná *Zuzana*. I my máme tak jednati; máme krotiti všechny chtíce a žádosti, jež urážejí stydlivost. Kdó tak vždy činí, je „čistotný“ a koná ctnost, již se říká „čistota“.

Co jest čistota?

Č i s t o t a je ctnost, kterou krotíme všechny chťiče a žádosti, jež urážejí stydlivost. (Otáz. 820.)

Čistota je ctnost zvláště Bohu milá. To patrně z toho, že Ježíš měl duše čisté nejraději. Pannu nejčistší vyvolil si za matku, čistého Josefa za pěstouna, Jana Křtitele již před narozením v životě matčině posvěceného za předchůdce; nevinného Jana miloval nejvíce ze všech apoštolů a nechal jej při poslední večeři odpočívati na svých prsou; rovněž velice miloval malé děti, poněvadž jsou čisty a nevinny. — A v nebi dle Zjevení sv. Jana duše čistotné budou velmi blízko Bohu, budou doprovázeti Beránka Božího, kamkoli půjde, zpívající píseň novou, které nikdo jiný nebude moci zpívati. (Zjev. 14, 1.—5.)

Proto také Písmo svaté, jak Starého, tak i Nového zákona velebí a doporučí čistotu slovy: „*O jak krásné jest čistotné plémě ve stkvělosti; nesmrtelná zajisté jest památka jeho*“. (Moudr. 4, 1.) — „*Tatě zajisté vůle Boží, posvěcení vaše, abyste se zdržovali od smilstva, aby uměl jeden každý z vás nádobou svou vládnouti v posvěcení a cti*“. (I. Thes. 4, 34.) — „*Kterí jsou Kristovi, ti tělo své ukřižovali s hříchy a žádostmi*“. (Gal. 5, 24.)

Bůh také již zde na zemi vyznamenává duše čistotné: osvětluje jejich rozum, tak že poznávají jasně Boha, vyslýchá ochotně jejich modlitby, ano obdařuje je často i zvláštními zjevenými.

Čistota těšila se vždy veliké úctě i u lidí. Již pohané vážili si velice lidí vynikajících čistotou. U Římanů pannám Vestálkám, které po 30 let své služby chrámové musily žíti svobodně, byla vzdávána veřejná úcta, kdykoli se objevily na ulici; potkal-li některou z nich zločinec, jenž byl veden na popraviště, byl ihned propuštěn.

Kdo se nikdy proti čistotě neprovinil, tomu se říká „*panic*“, je-li pohlaví mužského, „*panna*“, je-li pohlaví ženského; stavu jejich říká se „*panictví*“ nebo „*panenství*“.

Čistotu panickoň jest každý člověk povinen zachovávat až do vstoupení ve stav manželský.

Prostředky k zachování čistoty jsou uvedeny při 6. přikázání Božím. (Otáz. 439.)

Čistotou mimo již uvedené se stkvěli na př. *sv. Stanislav Kostka*, jenž utíkal, slyšel-li jen méně slušné slovo. Podobně činil *sv. Alois*, *sv. Bernardin* ze Sieny a j. Mnohé panny obětovaly raději majetek a život, než by byly porušily čistotu, jako na př. *sv. Anežka římská*, *sv. Lucie*, *sv. Cecilie*, *sv. Hata* a j.

4. *Sv. Alžběta* přála Panně Marii vyznamenání, jehož se jí dostalo, že byla vyvolena za matku Boží, a radovala se z něho. — *Přátelé Zachariášovi* těšili se z narození jeho syna. — *První křesťané* byli jedno srdce, jedna duše, vespolek si všeho dobrého přáli a prokazovali a tak ku vzájemnému blahu si pomáhali.

Dle příkladů těch má každý křesťan činiti; má také bližnímu všeho dobrého přát, z jeho blaha se těšiti a k němu pomáhati. Činí-li tak, je „příznivý“ a koná ctnost „příznivosti“.

Co je příznivost?

Příznivost je ctnost, kterou bližnímu všeho dobrého přejeme, z jeho blaha se těšíme a k němu pomáháme. (Otáz. 821.)

Pohnutkou příznivosti má nám býti především vědomí, že bližní jest obrazem a dítkem Božím, jako my, že všickni jsme dítkami jednoho otce, tedy vespolek bratři a sestry, a že všickni jsme povoláni ku spasení. Též prospěch, jejž ctnost příznivosti přináší celé společnosti lidské, má nás pobádati, bychom ji co nejvíce pěstovali, neboť táž způsobí mnoho dobrého a zamezuje mnoho zlého mezi lidmi. Proto *sv. Řehoř Veliký* dí: „*Vezměte příznivost a vzali jste se světa slunce, obcování lidí mezi sebou učinili jste nemožným*“.

Písmo *sv. doporučí* příznivost na četných místech. Praví na př.: „*Nebudeš nenáviděti bratra svého v srdci svém!... Milovati budeš bližního svého jako sebe samého!*“ (III. Mojž. 19, 17. 18.) — „*Totož jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek!*“ (Jan 15, 12.) — „*Radujte se s radujícími!*“ (Řím. 12, 15.)

Příznivostí vynikli: *Abraham*, jenž zajatému Lotovi přispěl ku pomoci a přimlouval se za Sodomu a Gomorrhru, aby jich Hos-

podin ušetřil. *Ruth* tak velice milovala svou tchyni Noemi, že jí nechtěla opustiti. *Panna Maria* na svatbě v Káni Galilejské prosila Pána Ježíše, aby snoubencům z nouze pomohl. *Ježíš Kristus* stal se člověkem, trpěl a zemřel, aby celý svět vykoupil.

5. *Daniel a jeho druzi* v zajetí babylonském, *Ananiáš*, *Misael* a *Azariáš*, byvše určeni, aby jedli se stolu krále Nabuchodonosora, umínili si nejísti pokrmů královských, poněvadž Židům bylo požívání některých pokrmů zákonem zapovězeno. I prosili nejvyššího komorníka, aby jim dával jen zeleninu k jídlu a vodu k pití. Komorník se z počátku zdráhal obávaje se, aby snad král, uzří-li, že jsou tváře jejich hubenější než ostatních mládenců, nedal ho usmrtiti; ale na opětnou prosbu Danielovu učinil jim po vůli, s počátku jen na zkoušku; když pak po devíti dnech tváře jejich byly krásnější a plnější nežli všech jiných mládenců, kteří jedli se stolu královského, dával jim dále jen vařeniny a vodu. — Sv. *Jan Křtitel* živil se lesním medem a kobyilkami, ač, jak dí sv. Augustin, mohl míti z řeky Jordánu ryb s dostatek.

Daniel se svými druhy a sv. Jan Křtitel ukazují nám, jak si máme počínati při jídle a pití, že totiž máme všelikým nezřízeným žádostem jídla a pití odporovati a obojího jen mírně užívat, kolik potřebujeme k zachování života. Kdo tak činí, je „střídmý“ a koná ctnost, již se říká „střídmost“.

Co je střídmost?

S t ř í d m o s t je ctnost, kterou nezřízené žádosti jídla a pití odporujeme a obojího jen mírně užíváme. (Otáz. 822.)

Střídmost prospívá zdraví těla a prodlužuje život, osvěcuje rozum, posiluje vůli, vede ku mnohým ctnostem a chrání před četnými hříchy. Proto Písmo sv. nás k ní často povzbuzuje. Na př.: „*Šetřte se pak, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím!*“ (Luk. 21, 34.) — „*Poctivě chodme, ne v hodování a v opilství!*“ (Řím. 13, 13.)

Na prospěšnost střídmosti poukazují slova *Sirachova*: „*Kdo je střídmý, prodlužuje svůj život*“ (Sir. 37, 34.), jakož i slova učeného *Origena*: „*Střídmost jest*

veškerých ctností matkou“. A přísloví dí: „*Jez do polosyta, pij do polopita, vyjdou ti na plno léta*“. — „*Krátká večere, dlouhý život*“.

6. Když *David* utíkal před Absolonem, byl potupen od muže z domu Saulova Semeje. Abisai, služebník Davidův, chtěl za to Semejovi setnouti hlavu. Ale David, potlačiv v sobě všelikou mstivost, vlídně a mírně tomu odporoval a nedovolil toho. — *Sv. Štěpán*, byv od svých nepřátel kamenován, nehněval se na ně, ano modlil se za ně k Bohu.

Tak má jednati každý křesťan; má všelikou mstivost potlačovati a veškerá hnutí naspravedlivého hněvu a nevole krotiti. Činí-li tak, je „tichý“ a koná ctnost „tichosti“.

Co je tichost?

Tichost je ctnost, kterou všelikou mstivost potlačujeme a veškerá hnutí nespravedlivého hněvu a nevole krotíme. (Otáz. 323.)

Tichostí dobýváme si srdce, náklonnosti a přízně lidí a docházíme pravé spokojenosti duševní, jak patrně ze slov Písma svatého: „*Tiší děditi budou zemi a kochati se budou ve množství pokoje*“. (Žalm 36. 11.) — „*Blahoslavení tiší, neboť zemi vládnouti budou*“. (Mat. 5, 4.)

Proto také vybízí nás Písmo sv. na mnohých místech k tichosti, jako na př.: „*Se vši pokorou a tichostí, s trpělivostí snášejte se vespolek!*“ (Ef. 4, 2.) — „*Nesluší se na služebníka Páně, vaditi se, ale aby byl tichý ke všem a trpělivý*“. (II. Tim. 2, 24.)

Vzory tichosti jsou nám: *Jakub*, jenž trpělivě snášel příkoří od Lábana; *Josef egyptský*, jenž se svým bratřím nemstil, nýbrž dobrodiní jim prokazoval. Krásný příklad tichosti dal bl. *Klement Hofbauer*. Jednou sbíral ve Varšavě v hostinci příspěvky na sirotky. Místo almužny vplil mu jeden host do obličeje. Hofbauer utřel se a řekl: „Pane, to bylo mně; nyní však také něco dejte na sirotky“. I ulekl se onen host a dal mu všechny své peníze; za několik dní vykonal u něho životní zповěď.

7. *Sv. Pável* po svém obrácení věnoval veškeru činnost k tomu, by šířil čest a slávu Boží na zemi a pomáhal lidem ke spasení, ba byl hotov vše vykonati a obětovati,

ano i veškeru slast spojení s Kristem, kdyby možná bylo, za to dáti, aby se Židé obrátili. (Řím. 9, 1.—3.) — *Sv. Ignác z Lojoly* stal se ve svém mládí vojákem. Byv ve válce raněn, četl na lůžku z dlouhé chvíle knihu „Životy Svatých“, při čemž byv proniknut milostí Boží šel do sebe. Umínil si státi se vojínem Kristovým a bojovníkem církve katolické, kterýžto úmysl s pomocí Boží také provedl. Obrátiv se konal mnoho pro Krista, založil řád k větší cti a chvále Ježíše Krista (= řád jezuitský), pro něhož trpěl mnoho hany a potupy, mnoho křivd a pronásledování; se stejnou neúnavností pracoval o spasení své i svých bližních.

Po příkladu sv. Pavla a sv. Ignáce máme býti také ochotni konati vše, co pomáhá k oslavě Boží a k našemu spasení. Jednáme-li dle toho vždy, jsme „horliví“ a konáme ctnost, již se říká „horlivost“.

Co je horlivost?

H o r l i v o s t je ctnost, která nás činí ochotnými konati všecko, co pomáhá k oslavě Boží a k našemu spasení. (Otáz. 824.)

Horlivost je ke spasení nezbytná. To naznačil Ježíš Kristus, když pravil: „*Království nebeské násilí trpí, a ti, kteří násilí činí, uchvacují je*“. (Mat. 11, 12.) A sv. Pavel dí, že jen ten, kdo vytrvale běží v závodišti, může dosáhnouti ceny. Ano, bez horlivosti nemůžeme ani nic dobrého vykonati, neboť při každém dobrém skutku naskytují se překážky, které jen horlivostí lze přemoci.

Vzorem horlivosti jsou nám: *Mojžíš*, jenž po celý život horlil pro zákon Hospodinův; *Samuel*, jenž staral se o to, aby lid zavrhl bohy cizí a sloužil Hospodinu; všickni *proroci* hlásali a rozšiřovali čest a slávu Boží; *sv. apoštolové* konali horlivě spasitelné dílo Kristovo na zemi. Nejstkvělejší příklad horlivosti dal nám *Ježíš Kristus* v celém svém životě.

Které ctnosti naučili jsme se znáti? — Které jsou hlavní hříchy? —

Srovnáme-li sedmero uvedených ctností se sedmerem hlavních hříchů, poznáváme, že hříchům těm odporují neboli že jsou *protivou* jich.

Který jest první hlavní hřích? — Protivou pýchy jest pokora. — Který je druhý hlavní hřích? — Protivou lakomství je štědrost. Atd. . . .

Které ctnosti jsou protivou sedmery hlavních hříchů?

Protivou sedmery hlavních hříchů jsou tyto ctnosti.

1. pokora	protivou pýchy;
2. štědrost	„ lakomství;
3. čistota	„ smilstva;
4. příznivost	„ závisti;
5. střídmost	„ nestřídmosti;
6. tichost	„ hněvu;
7. horlivost	„ lenosti. (Otáz. 817.)

c) O ctnostech, které se v kázání na hoře zvláště velebí.

Ježíš Kristus velebil v kázání na hoře některé ctnosti a nazval lidi, kteří je konají, *blahoslavenými*, t. j. blaženými. Pravilť:

1. Blahoslavení chudí duchem; neboť jejich jest království nebeské.

„Chudí duchem“ jsou lidé pokorní, kteří při všech svých tělesných a duchovních přednostech uznávají, že před Bohem jsou nepatrnými.

„Jejich jest království nebeské“, t. j. požívají již na zemi nebeského pokoje a po smrti dojdou odměny v království věčném.

(Příklady viz při ctnosti pokory.)

2. Blahoslavení tiší; neboť zemí vládnouti budou.

„Tiší“ jsou ti, kteří při křivdách jim činěných zachovávají duševní klid — nerozčilují se.

„Zemí vládnouti budou“, t. j. ovládnou lidi, dobudou srdce svých bližních a po smrti přijdou do nebe.

(Příklady viz při ctnosti tichosti.)

3. Blahoslavení lkající; neboť potěšení budou.

„Lkající“ jsou ti, kteří se rmoutí nad svými nebo cizími hříchy, jakož i ti, kteří neštěstím, chudobou, ne-

mocí a jiným trápením nevinně jsouce soužení, upadají snadno v zármutek.

„Potěšení budou“, t. j. Bůh udělí jim útěchu, když odpustí jim hříchy; budou mít radost ze hříšníků pokání činících; dojdou již zde na zemi útěchy a síly ve svých trápeních, k tomu pak dojdou jedenkrátě potěšení na věčnosti, kde jejich žalost obrátí se v radost, jak praví Písmo svaté: *„A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich: a smrti více nebude, ani kvílení, ani křiku, ani bolesti nebude více, nebo první věci pominuly“*. (Zjev. 21, 4.)

Nad svými hříchy lkali a pokání činili: *David*, jak zjevně dokazuje žalm 50., činil pokání a Bůh mu odpustil; *Ninivité* v žíní a v postu činili pokání a došli odpuštění; *Marie Magdalena* smáčela slzami kajícího nohy Ježíšovy, a bylo jí odpuštěno; *Zacheus* přijav Ježíše, dal polovici statku svého chudým a koho oklamal, navrátil čtverásobně; proto stalo se spasení domu jeho.

V zármutku byli potěšeni: *Jakub* oplakával syna svého Josefa, jež měl za mrtvého, avšak zaradoval se, když se s ním zase shledal; *Job*, když pozbyl všeho jmění i dítek a bolestnou nemocí jsa sklíčen ležel na smetišti, byl sice zkormoucen, ale že byl trpělivý, dal mu Bůh více, než ztratil, z čehož jsa potěšen byl ještě 140 let živ; *Panna Maria* byla nejednou v životě svém zkormoucena, avšak byla opět a opět potěšena; *Marie* a *Marta* plakaly u hrobu Lazarova, zaradovaly se však, když ho Ježíš Kristus vzkřísil; *apoštolové* a *nábožné ženy* se rmoutili při smrti Ježíšově, avšak radovali se, když spatřili ho vzkříšeného.

4. Blahoslavení, kteří lačnější a žíznější po spravedlnosti; neboť nasyceni budou.

„Po spravedlnosti lačnější a žíznější“ ti, kteří se opravdově snaží o pravdu a mravní dokonalost.

„Nasyceni budou“, t. j. jistě dojdou pravdy a mravní dokonalosti a budou v nebi úplně upokojeni patřením na Boha.

Po pravdě toužil na př. pohanský setník *Kornelius*, a Bůh dal mu pravdu nalézt. Pohanský mudrc *Justin* prostudoval všechny filosofické soustavy, aby našel pravdu, a Bůh poučil jej prostřednictvím starce o křesťanství. Protestantský hrabě *Stolberg* hledal 7 let pravého náboženství, až je našel v náboženství katolickém. Po dokonalosti — svatosti — toužil *Klement Hofbauer*, 21letý pomocník pekařský, jenž chtěl stůj co stůj býti knězem; a s velikými obtížemi došel skutečně svého cíle a stal se světcem († r. 1820

ve Vídni). Podobně se stalo s obuvnickým pomocníkem *Kolpingem* v Kolíně, později zakladatelem katolických spolků tovaryšských.

5. Blahoslavení milosrdní; neboť milosrdenství dojdou.

„Milosrdní“ jsou ti, kteří se slitovávají nad svým trpícím bližním a nepřátelům svým rádi odpouštějí.

„Milosrdenství dojdou“, t. j. také Bůh se nad nimi v nouzi slituje, odpustí jim hříchy a bude jim milosrdným soudcem.

Milosrdní byli: *Job*, začez byl nazýván otcem chudých; *Tobiáš*, jenž se v zajetí assyrském sděloval se zajatými bratry o všechno, co měl; *Tabitha*, jež chudé vdovy v Joppe šatila. (Více příkladů viz u ctnosti „štedrosti“.)

6. Blahoslavení čistého srdce; neboť Boha viděti budou.

„Čistého srdce“ jsou ti, kteří zachovávají panickou nevinnost neporušenu.

„Boha viděti budou“, t. j. poznají již na tomto světě lépe a dokonaleji Boha a po smrti budou na něho patřiti tváří v tvář.

Čisté srdce měli a po cestě nevinnosti kráčeli mnozí svatí a světice Boží, o nichž sv. Jan ve Zjevení píše, že „*stojí před trůnem Beránka, jsouce oblečeni v roucho bílé, palmy v rukou majíce*“. Zvláště zmínky zasluhují: Sv. *František Xaverský*, jenž byv poslán na vysoké školy do Paříže, zachoval ve městě tom, ač mravům tehda nebezpečném, vždy čistotu srdce. Také, když byl professorem filosofie, byl mravů neúhonných. Sv. *Alois*, jsa od matky bohabojně vychován, prospíval hned záhy ve všelikých ctnostech. Vstoupiv v 17. roce svého věku do řádu jesuitského, žil bez úhony a zachoval čistotu srdce až do smrti; sv. *Teresie* stkvěla se největší počestností. Ve spisech o jejím svatořečení čteme: „Mezi ctnostmi, jimiž ji Pán ozdobil, září čistota co nejdokonaleji“.

7. Blahoslavení pokojní; neboť synové Boží slouti budou.

„Pokojní“ jsou ti, kteří pro zachování pokoje přinášejí oběti a sváry rádi smírují.

„Synové Boží slouti budou“, t. j. budou podobni Synu Božímu, který se stal smírcem naším s rozhněvaným Bohem, a po smrti budou jakožto synové Boží také dědici království nebeského.

Příklady lidí pokojných viz při „tichosti“. Vedle těch pokoj milovali: sv. *Václav*, kníže český. Když německý císař Jindřich I. přitáhl ku Praze, Václav vyšel mu s vojskem v ústřety. Avšak dříve, než se počal boj, vyžadal si osobní rozmluvy s císařem, jehož

pohnul k pokoji, tak že upustil od boje a odešel ze země, spokojiv se s malým poplatkem. Podobně když Radislav, kníže Kouřimský, vtrhl s velikou silou do území knížectví pražského, sv. Václav chtěl pro ušetření krve lidské ukončiti spor soubojem. Také s bratrem Boleslavem chtěl zachovati pokoj a jemu — bratrovrahu — umíraje odpustil.

8. Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost; neboť jejich jest království nebeské.

„Pro spravedlnost trpí“ ti, kteří pro svou víru, své náboženské smýšlení, své ctnosti snášejí hanu, potupu a posměch od svých bližních.

„Jejich jest království nebeské“, t. j. budou naplněni již na zemi velikou vnitřní radostí a po smrti dojdou vysokého stupně blaženosti, tím vyššího, čím více jim bylo trpěti.

Protivenství pro spravedlnost trpěli: *Josef egyptský*, jenž byl uvržen návodem ženy Putifarovy do žaláře, že se nechtěl prohřešiti proti Bohu svému; *Eliáš*, jenž byl pronásledován od krále Achaba a jeho manželky Jezabely, že hlásal pravdu a hrozil tresty od Hospodina; *tři mládenci*, kteří byli uvrženi do peci ohnivé, že se nechtěli klaněti zlaté soše; také *sv. apoštolové* snášeli mnohá protiventství a pronásledování pro víru Ježíše Krista, ano i život svůj za ni obětovali, jakož i všickni *sv. mučedníci*.

Kterak Bůh uděluje trpícím pro spravedlnost již na zemi velikou, vnitřní radost, vidíme patrně na *sv. Štěpánu*, jenž při svém kamenování viděl nebesa otevřená a Ježíše v jeho slávě. Podobnou útěchu měl asi také *sv. Vavřinec*, jenž byl v Římě pečen na žhavém železe, neboť mezi mukami žertoval a pravil pohanskému místodržiteli: „Na jedné straně jsem již upečen, dej mne tedy obrátiti!“ A sv. Pavel praví: „*Mám hojnou radost ve všelikém soužení našem*“ (II. Kor. 7, 4.)

Ježíš Kristus ve svém kázání na hoře nazývá lidi, kteří konají osmero ctností nyní uvedených, *blahoslavenými* a slibuje jim zvláštní odměnu.

Kterak promluvil Ježíš Kristus v kázání na hoře?

Poněvadž v těchto výrocích Ježíš Kristus nazývá lidi, kteří konají osmero ctností od něho velebených, *blahoslavenými*, říká se těm výrokům „osmero blahoslavenství“.

Které ctnosti zvláště velebil Ježíš Kristus v kázání na hoře?

Ježíš Kristus velebil v kázání na hoře zvláště ctnosti, které jsou obsaženy v „osmero blahoslavenství“. (Otáz. 825.)

Kterak zní *osmero blahoslavenství*?

Osmero blahoslavenství zní:

1. **Blahoslavení chudí duchem; neboť jejich jest království nebeské.**

2. **Blahoslavení tiší; neboť zemí vládnouti budou.**

3. **Blahoslavení lkající; neboť potěšení budou.**

4. **Blahoslavení, kteří lačnější a žíznější po spravedlnosti; neboť nasycení budou.**

5. **Blahoslavení milosrdní; neboť milosrdenství dojdou.**

6. **Blahoslavení čistého srdce; neboť Boha viděti budou.**

7. **Blahoslavení pokojní; neboť synové Boží slouti budou.**

8. **Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost; neboť jejich jest království nebeské. (Otáz. 826.)**

Nazýváje Ježíš lidi, kteří konají ctnosti obsažené v osmeru blahoslavenství, „blahoslavenými“, ovšem tím nepravil, že lidé ti jsou již blahoslaveni jako svatí v nebi, nýbrž mínil, že jsou na dobré cestě k nebi a že budou jistě blahoslaveni, budou-li se v těch ctnostech dále cvičiti; neboť ty ctnosti jsou přímo proti duchu světa, a konání jich zvláště uzpůsobuje pro blaženost věčnou.

Svět právě takové lidi, které Ježíš blahoslaví, považuje za *pošetilce*; jeho zásady jsou docela protivné ctnostem, jež Ježíš v osmeru blahoslavenství velebí. Učíť: 1. má-li kdo nějaké přednosti, musí je ukázati světu, aby byl za něco považován; 2. člověk nemá žádné křivdy strpěti; 3. šťastný je, kdo nemá soužení a starosti; 4. člověk musí hleděti, aby nabyl statků pozemských; 5. co dobrého člověk dělá jinému, z toho nic nemá; 6. člověk má užívatí světa, dokud může; 7. člověk se má brániti, děje-li se mu křivda; 8. šťasten jest, kdo nemusí nic trpěti.—Právem tedy mohl sv. Pavel říci: „*Moudrost tohoto světa bláznovstvím jest u Boha*“ (I. Kor. 3, 19.)

Život zařízený dle zásad a ducha světa nemůže ovšem vésti k blaženosti věčné; proto třeba duchu tomu odpírati, a k tomu právě přispívá konání ctností, jež jsou obsaženy v osmeru blahoslavenství, a proto také je Ježíš Kristus zvláště velebí.

Proč se zvláště velebí ctnosti, jež jsou obsaženy v osmeru blahoslavenství?

Ctnosti, jež jsou obsaženy v osmeru blahoslavenství, se zvláště proto velebí, že jsou přímo proti duchu světa, a že tudíž konání těchto ctností zvláště uzpůsobuje pro blaženost věčnou. (Otáz. 827.)

d) O ctnostech, jež se nám v evangeliu zvlášť přikazují.

1. Člověk má tělo a duši. Tedy o obojí musí se starati. Ale čím větší cenu má duše než tělo, tím více musí se starati o duši než o tělo. Proto, abychom nezapomínali na duši a nepečovali jen o tělo, nebo více o tělo než o duši, Ježíš Kristus nás napomíná: „*Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a toto všecko (čeho potřebujete pro život časný) bude vám přidáno*“. (Mat. 6, 33.) Ovšem o tělo své musíme také pečovati, avšak péče ta nesmí býti přílišná, nesmí se rovnati péči o duši. Kdo dle toho jedná, t. j. kdo pečuje především a více o nesmrtelnou duši než o smrtelné tělo, „hledá nejprve království Božího a spravedlnost jeho“.

Co jest „hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho“?

„Hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho“ jest pečovati především a více o nesmrtelnou duši než o smrtelné tělo.

Království Božího a spravedlnosti jeho hledali: *Jan Křtitel*, jenž pečoval na poušti o spasení své i všech svých posluchačů. *Ježíš Kristus* přišel, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo; *sv. apoštolové* opustili vše, aby zachovali duši svou a dobyli si království nebeského. Sem vztahují se též podobenství Kristova: o pokladu a drahé perle, o desíti pannách, o dvojí bráně a cestě k nebi.

2. Nábožný mnich potkal kdysi pastýře ovcí. Dal se s ním do řeči a ptal se ho: „Kdo pak jste, milý příteli?“ „Jsem král“, odpověděl pastýř. Zvědavě tázal se řeholník dále: „Kde pak je vaše království?“ „Mé království jest v mém srdci“, odvětil pastýř. „A kdo jsou vaši poddaní?“

„Moji poddaní“, pronesl pastýř, „jsou mé žádosti a naruživosti, jež přemáhati a krotiti jest mou nejpřednější péčí a snaživostí“. Blahoslavě srdcem i ústy ovčákovi, odcházel mnich a přál si, aby bylo mnoho takových králů na světě, a on aby náležel mezi ně.

Téhož má si přát každý katolický křesťan a také se o to přičiňovati; má hříšné náklonnosti potlačovati, a aby to snáze dokázal; má si časem odpírati také věci dovolených. Činí-li tak, „zapírá sebe“ a plní rozkaz Ježíše Krista, jež dal slovy: „*Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám!*“ (Mat. 16, 24.)

Co^ž jest „zapřítí sebe“?

„Zapřítí sebe“ jest potlačovati hříšné náklonnosti a odpírati si také věci dovolených.

Zapírání sebe je spolehlivou známkou pravého křesťana. Proto také sv. Pavel praví: „*Kteří pak jsou Kristovi, tiť ukřižovali tělo své s hříchy a žádostmi jeho*“. (Gal. 5, 24.) Ovšem není snadné zapírati sebe, je to boj nejtěžší, ale Bůh dává každému, kdo se o to snaží, svou milost, aby mohl nad sebou zvítěziti a dobýti tak nejkrásnějšího vítězství.

Sebe zapírali: *Josef egyptský*, jenž maje Boha na paměti, neoddal se tělesným žádostem; *Zuzana*, jež nesvolila v nečistou žádost starců; *Daniel a jeho druzi*, kteří nechtěli jísti proti zákonu Božímu pokrmů se stolu krále Nabuchodonosora; sv. *Jan Křtitel*, jenž střídmě žil na poušti; *Ježíš Kristus*, jehož celý život byl stále zapírání sebe; podobně sv. *apoštolové* uměli se zapírati; mnozí svatí, zvláště *mniši a poustevníci*, jsou nám příkladem v zapírání sebe.

3. Sv. Vincenc z Pauly měl nohy tak bolavé, že se nemohl ani hnouti a snášel hrozné bolesti; nikdy však si nestýskal aniž vzdychal, nýbrž byl vždy tichý a přívětivý. Jednou ho kdosi srdečně politoval řka: „Jak obtížné jsou vám ty bolesti!“ „Nenazývejte obtížným“, pravil sv. Vincenc, „co Bůh uložil. Či nemůže Bůh s námi činiti. co se mu líbí?“ — Také sv. *Františka římská* zakusila mnoho trápení. Manžel její byl nevinně vyhnán ze země; ona pak jsouc od něho odloučena, o všecko jmění oloupena, vším soužením obkličena, volila si za přísloví slova

Jobova: „Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, budiž jméno Páně pochváleno!“

Podobně máme jednati též my. Nestačí jen odříkati si, co nás těší, neboli zapíratí se, nýbrž máme také bráti na sebe, co se nám protiví, co nás bolí. Mnoho jsme sice učinili, jestliže jsme zapřeli sebe, avšak ne všechno, neboť Ježíš Kristus žádá více, abychom totiž trpělivě a s odevzdaností do vůle Boží snášeli všechny těžkosti, trápení a protivenství tohoto života, což všechno se označuje slovem „kříž“. Žádá tedy, abychom „svůj kříž“ vzali na sebe a nesli jej trpělivě, jak patrně z jeho slov: „*Chce-li kdo za mnou přijíti . . . vezmi kříž svůj!*“ (Mat. 16, 24.)

Co jest „nésti kříž svůj“?

„Nésti kříž svůj“ jest snášeti z lásky k Bohu trpělivě všeliká protivenství tohoto života.

Trpělivost ve snášení protivenství jeví se zvláště tím, že se nezlobíme, přílišně nermoutíme a nenaříkáme. Užitek pak z ní plynoucí záleží v tom, že nabýváme síly ke snášení i velikých utrpení a k překonání pokušení.

Abychom trpělivě snášeli protivenství tohoto života, je radno představovati si často a živě utrpení Kristovo a uvažovati, že utrpení je vlastně důkazem lásky Boží. Bez utrpení není blaženosti. Čtemeť v Písmě svatém: „*Skrze mnohá soužení musíme vcházeti do království Božího*“. (Sk. ap. 14, 21.) A přísloví praví: „*Koho Bůh miluje, křížem ho navštěvuje*“.

Vzory v trpělivém nesení kříže jsou nám: *Jakub*, jenž byl trpělivý v soužení u Lábana; *David*, jenž trpělivě snášel mnohá pronásledování od Saula; *Job*, jenž všeho jsa zbaven a v bolestnou nemoc uvržen, snášel všechno trpělivě a odevzdal se do vůle Boží; *starý Tobiáš*, jenž byl velmi trpělivý se své slepotě; *sv. apoštolové*, kteří byvše zmrskáni radovali se, že jsou hodni trpěti pro Krista pohanění. Pro víru Kristovu všickni snášeli mnohá muka a obětovali ochotně život; nejvíce pak trpěl *sv. Pavel*, jenž se chlubil jen ve svých křížích.

4. *Sv. Václav* uspořádal svůj život zcela dle příkladu Kristova; ve všem jednání a smýšlení svém zvolil si ho za vůdce a řídil se jeho duchem. Kristus trval často na

modlitbách; totéž činil sv. Václav; Kristus pomáhal, kde bylo třeba, byl dobrodincem a těžitelem všech bíd-
ných a nešťastných; podobně sv. Václav stal se pomoc-
níkem všech zarmoucených a bídnych. Nebylo chudého,
jenž by u něho nebyl našel útěchy a pomoci. Tak sv. Vá-
clav následoval Krista. — Tak máme i my následovati
Krista, chceme-li za ním přijíti; jeho život má nám býti
vzorem a pravidlem, kterým bychom se řídili, a zrcadlem,
ve kterém bychom se shlíželi; Kristus má nám býti vůd-
cem, za nímž bychom šli, abychom došli spasení, jak to
sám přikazuje řka: „*Chce-li kdo za mnou přijíti . . . ná-
sleduj mne!*“ (Mat. 16, 24.) A jindy řekl: „*Kdož . . .
nejde za mnou, nemůže býti mým učedníkem*“. (Luk. 14, 27.)

Co jest „následovati Krista“?

„Následovati Krista“ jest chovati se v celém životě
svém dle příkladu Kristova, Kristu co možná nejpodob-
nějším se stávati.

Krista následovali: sv. apoštolové, kteří vše opustivše šli
za Ježíšem; jeho přátelé, zvláště Panna Maria, nábožné ženy, Lazar,
Marta a Marie Magdalena; také někteří ze zákonníků, jako Nikodém
a Josef z Arimathie; nejhorlivější pak následovník Krista byl sv.
Pavel, pročež mohl právem napomínati Korintské: „*Budtež násle-
dovníci moji, jakož i já jsem Kristův*“. (I. Kor. 4, 16.)

5. Ježíš Kristus jest pro každého vzorem všech
ctností. Pravíť sám: „*Já jsem cesta, pravda a život*“. (Jan 14, 6.) Proto máme jej ve všech ctnostech násle-
dovati, zvláště však v **tichosti a pokoře**, jak sám nás
k tomu vybízí řka: „*Učte se ode mne, neboť jsem t i c h ý
a p o k o r n ý s r d c e m , a naleznete odpočinutí duším
svým*“. (Mat. 11, 29.)

6. Též v **lásce k nepřátelům** máme následovati
Krista, neboť nám dal v té příčině nejen nejkrásnější
příklad, nýbrž i výslovně nám přikázal: „*Milujte nepřátele
své; dobře činite těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty,
kteří vám protivenství činí a utrhají vám!*“ (Mat. 5, 44.)

Milovati nepřátele jest sice ctnost nesnadná, ale ne-
vyhnutelně potřebná, chceme-li dojíti odpuštění hříchů;
neboť Bůh přijímá nás na milost jenom s tou výminkou,

odpouštíme-li také my těm, kdož nám ublížili. Proto naučil nás Ježíš Kristus volati k Otci nebeskému: „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům“, a napomíná nás: „*Odpouštějte, a bude vám odpuštěno!*“ (Luk. 6, 37.)

Nepřátele milovali: *Josef egyptský*, jenž se odměnil bratřím svým za zlé dobrým. *David* choval se laskavě k Saulovi, svému protivníku; *sv. Štěpán* modlil se za ty, kteří ho kamenovali; *sv. Ambrož* vykázal najatému vrahu, činícímu úklady jeho životu, roční důchod; *sv. Alžběta* modlila se k Bohu, aby chránil těch, kteří jí činili protivenství.

Které ctnosti jsme poznali?

Poněvadž tyto ctnosti Ježíš Kristus zvláště přikázal a důtklivě na srdce kladl, a poněvadž v evangeliu se o nich zmínka činí, uvádějí se pode jménem „**ctností, které nám Ježíš Kristus v evangeliu zvláště přikázal**“.

Které ctnosti nám Ježíš Kristus v evangeliu zvláště přikázal?

Ježíš Kristus přikázal nám v evangeliu zvláště tyto ctnosti:

1. hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho;
 2. zapřítí sebe;
 3. nésti kříž svůj;
 4. následovati Krista;
 5. tichým a pokorným býti;
 6. milovati nepřátele; dobře činiti těm, kteří nás nenávidí; modliti se za ty, kteří nám protivenství činí a utrhají nám.
- (Otáz. 828.)

* * *

Které *druhy* ctností jsme poznali vedle ctností božských? — Kdo jest bezprostředním předmětem a bezprostřední pohnutkou božských ctností?

Bezprostředním předmětem čtvera hlavních ctností, ctností, které jsou protivou sedmera hlavních hříchů, ctností, které Ježíš Kristus ve svém kázání na hoře zvláště velebil, a ctností, které se nám v evangeliu zvláště přikazují, není Bůh, nýbrž my sami nebo naši bližní, a ke konání jich pobádá nás mimo lásku k Bohu též láska k nám samým nebo k našim bližním. Ctnosti

uvedené učí nás, jak se máme chovati k sobě a bližnímu, aby se naše chování líbilo Bohu. Chování k sobě a k bližnímu říkáme jinak „*mravy*“. Poněvadž tedy uvedené ctnosti činí především naše mravy Bohu milými, jmenujeme je „*mravné*“ ctnosti.

Které ctnosti jmenujeme „*mravné*“ ctnosti?

Všecky ctnosti křesťanské mimo tři božské ctnosti jmenujeme ctnosti „*m r a v n é*“ proto, že především naše mravy Bohu milými činí. (Otáz. 809.)

Které ctnosti *mravné* máme si zvláště pamatovati?

Zvláště máme si pamatovati tyto *mravné* ctnosti:

1. čtvero hlavních ctností;
2. ctnosti, které jsou protivou sedmera hlavních hříchů;
3. ctnosti, které Ježíš Kristus ve svém kázání na hoře zvláště velebil;
4. ctnosti, které se nám v evangeliu zvláště přikazují. (Otáz. 810.)

Kterak se rozdělují křesťanské ctnosti?

Křesťanské ctnosti se rozdělují na božské a *mravné* ctnosti. (Otáz. 799.)

Opakování.

Který je druhý díl křesťanské spravedlnosti? — Co je dobré? — Čím nabýváme schopnosti a ochotnosti činiti dobré?

Co je ctnost *vůbec*? — Co je ctnost *přirozená*? — Co je ctnost *nadpřirozená* neboli *křesťanská*? — Proč se nazývá křesťanská ctnost *nadpřirozeným od Boha vlitým darem*? — Co se nám uděluje křesťanskou ctností? — Kterak dospějeme ke zručnosti a obratnosti v konání dobrého? — Jakou ctností jest schopnost a ochotnost ke konání dobrého? — Jakou ctností je zručnost a obratnost v konání dobrého?

Které *druhy* ctnosti rozeznáváme? — Které jsou „*božské*“ ctnosti? — Co jest křesťanská *víra*? — Co jest křesťanská *naděje*? — Co jest křesťanská *láska*? — Proč se jmenují víra, naděje a láska „*božské*“ ctnosti? — Co

znamená: Bůh je bezprostřední *předmět* křesťanské *víry*? — Co znamená: Bůh je bezprostřední *pohnutka* křesťanské *víry*? — Co znamená: Bůh je bezprostřední *předmět* křesťanské *naděje*? — Co znamená: Bůh je bezprostřední *pohnutka* křesťanské *naděje*? — Co znamená: Bůh je bezprostřední *předmět* křesťanské *lásky*? — Co znamená: Bůh je bezprostřední *pohnutka* křesťanské *lásky*?

Co znamená *vzbuzovati* tři božské ctnosti? — Kdy jsme povinni *vzbuzovati* tři božské ctnosti? — Jak lze *vzbuditi* víru — naději — lásku?

Které ctnosti jmenujeme „*mravné*“ ctnosti? — Které *mravné* ctnosti máme si zvláště *pamatovati*?

Které jsou čtyři *hlavní* ctnosti? — Proč se jim říká „*hlavní*“ ctnosti? — Co znamená: *hlavní* ctnosti obsahují v sobě ostatní ctnosti a je pořádají? — Které ctnosti jsou obsaženy v *opatrnosti*? — Které ve *spravedlnosti*? — ve *statečnosti*? — v *mírnosti*? — Co uvádí na *pravou* *míru* *opatrnost*? — Co *upravuje* *spravedlnost*? — Co *drží* na *uzdě* *statečnost*? — Čemu učí *mírnost*? — Proč ještě nazývají se tyto čtyři ctnosti „*hlavními*“? — Jak jinak se jim ještě říká? — Proč se jim říká „*stěžejné*“? — Proč „*základní*“?

Co jest *opatrnost*? — Proč jest *opatrnosti* třeba? — Kterak *Písmo sv.* doporučí *opatrnost*? — Kdo jest nám *vzorem* *opatrnosti*? — Co jest *protivou* *opatrnosti*? — Co jest *hříchem* *proti* *opatrnosti*? — Co je *spravedlnost*? — Proč je *spravedlnosti* třeba? — Kterak *Písmo sv.* doporučí *spravedlnost*? — Kdo *vynikl* *spravedlností*?

Co je *statečnost*? — Proč je *statečnost* potřebná? — Kterak *Písmo sv.* přikazuje *statečnost*? — Kdo jsou *vzorem* *statečnosti*?

Co je *mírnost*? — Jak se *jeví* *mírnost*? — Proč je *mírnost* důležitá? — Kterak ji *Písmo sv.* doporučí? — Kdo jest *příkladem* *mírnosti*?

Které ctnosti jsou *protivou* *sedmera* *hlavních* *hříchů*?

Co je *pokora*? — Kterak je *pokora* *prospěšná*? — Kdo jest nám *nejkrásnějším vzorem* *pokory*? — Kterak *Ježíš*

Kristus napomínal k pokoře? — Kdo z lidí se stkvěli pokorou?

Co jest *štedrost*? — Co nás má *pobádati* k štedrosti? — Co čteme o tom v *Písmě sv.*? — Kdo konali ctnost štedrosti?

Co je *čistota*? — Proč je čistota zvláště *Bohu milá*? — Jaká je slíbena čistotě *odměna* v nebesích? — Kterak *Písmo sv.* doporučí čistotu? — Kterak Bůh *vyznamenává* duše čisté již na zemi? — Jak si již *staří vážili* lidí čistotných? — Kdo se *stkvěli* čistotou?

Co je *příznivost*? — Co nám má býti *pohnutkou* příznivosti? — Kterak *Písmo sv.* doporučí příznivost? — Kdo *vynikli* příznivostí?

Co je *střídmost*? — Kterak *prospívá* střídmost? — Jak se o střídmosti vyjadřuje *Písmo sv.*? — Kdo *zachovávali* střídmost?

Co je *tichost*? — Který *prospěch* plyne z tichosti? — Co o ní praví *Písmo sv.*? — Kdo jsou *vzory* tichosti?

Co je *horlivost*? — Proč je horlivost ke spasení nezbytná? — Co o tom dí *Písmo sv.*? — Kdo jsou nám *vzory* horlivosti?

Které ctnosti Ježíš Kristus *zvláště velebil* v kázání na hoře? — Kterak zní *osmero blahoslavenství*? — Kdo jsou *chudí duchem*? — Co jim Ježíš Kristus slibuje? — Co to znamená? — Kdo jsou *tiší*? — Co těm Ježíš Kristus slibuje? — Co to znamená? — Kdo jsou *lkající*? — Která jest jim slíbena *odměna*? — Co to znamená? — Kdo *lkali* nad svými hříchy? — Kdo byli v zármutku potěšeni? — Kdo *lačněji a žízněji po spravedlnosti*? — Co jim Ježíš Kristus slibuje? — Co to znamená? — Kdo *toužili po pravdě*? — Kdo jsou *milosrdní*? — Co je očekává? — Co to znamená? — Kdo byli *milosrdní*? — Kdo jsou *čistého srdce*? — Jaká *odměna* jest jim slíbena? — Co to znamená? — Kdo *měli srdce čisté*? — Kdo jsou *pokojní*? — Kterak budou *odměněni*? — Co to znamená? — Kdo *milovali pokoj*? — Kdo *trpí pro spravedlnost*? — Co jest jim slíbeno? — Kdo *trpěl* protivenství pro spravedlnost? — Na kom vidíme, jak Bůh *trpící* pro spravedlnost odmě-

ňuje? — Proč se zvláště velebí ctnosti, jež jsou obsaženy v osmeru blahoslavenství? — Které jsou *zásady světa* protivné ctnostem v osmeru blahoslavenství obsaženým?

Které ctnosti nám Ježíš Kristus *v evangeliu zvláště přikázal*? — Co jest: *hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho*? — Kdo tak činili? — Co jest: *zapřítí sebe*? — Kdo zapírali sebe? — Co jest: *nésti kříž svůj*? — Co pomáhá k trpělivému nesení kříže? — Kdo jsou nám v tom vzory? — Co jest *následovati Krista*? — Kdo následovali zvláště Krista? — Ve kterých ctnostech máme Krista zvláště následovati? — Kterak nás k tomu sám vybízí? — V čem ještě máme Krista následovati? — Proč máme nepřátele milovati? — Kterými slovy nám Ježíš Kristus přikázal milovati nepřátele? — Který prospěch plyne nám z toho, milujeme-li nepřátele? — Kdo milovali nepřátele?

B. O dobrých skutcích.

Pojem a záslužnost dobrých skutků.

Čeho se dopouští, kdo činí něco, co se protiví vůli Boží? — Co koná, kdo činí něco, co se s vůli Boží srovnává? Co jsou tedy *dobré skutky*?

Dobré skutky jsou skutky, které se s vůli Boží srovnávají.

Dobrým skutkem jest na př. almužna, poslouchání kázání, účastnění se mše sv., návštěva nemocných atd.

Má-li dobrý skutek míti cenu před Bohem, je třeba, aby byl vykonán z dobrého, *bohumilého úmyslu*, neboť Bůh nehledí jen na to, co konáno, nýbrž také, proč to konáme, pozoruje, jaké úmysly jsme měli při činu. A tu se stává, že mnohý skutek, který zevnitř se srovnává s vůli Boží, pozbývá pro úmysl, za kterým byl vykonán, veškeré ceny, ano snad se stává i zlým. Tak fariseové za časů Ježíšových konali dobré skutky způsobem hodně nápadným, aby je lidé viděli a chválili. Ježíš haní jejich skutky a praví: „*Vzali odplatu svou*“. (Mat. 6, 2.) Kdo

na př. dává almužnu, aby ho noviny chválily, aby mu lid svěřil nějaký úřad a p., nekoná dobrého skutku a nemá práva na řádnou odměnu. Takové skutky se podobají velikému, ale prázdnému balíku, jenž bude v den soudu položen na váhu, ale nebude nic vážit.

Naproti tomu dobrým úmyslem i nepatrní skutkové nabývají velké ceny. Proto nemáme opomíjeti připojovati vždy k dobrým skutkům svým dobrý úmysl. Není ovšem třeba, bychom tak činili před každým dobrým skutkem, nýbrž postačí učiniti tak občas. (Sv. Tomáš Aq.) Doporučuje se vzbuditi dobrý úmysl každý den ráno a častěji za den jej obnoviti. Nejvznešenějším úmyslem všeho jednání lidského jest čest a sláva Boží, k čemuž také sv. Pavel napomíná, řka: „*Buďto že jíte nebo pijete nebo cokoli jiného činíte, všechno ke cti a slávě Boží činite!*“ (I. Kor. 10, 31.) Co platí o jídle a pití, platí též o práci, zotavení, o spánku atd. Lze tedy za den zcela snadno sta dobrých skutků vykonati.

Dobrý úmysl možno vzbuditi takto:

Bože můj! K větší cti a chvále tvé obětuji tobě všechny své myšlenky, slova i skutky; obětuji je tobě ve spojení s úmyslem a zásluhami Ježíše Krista, jeho nejsvětější matky Marie a všech milých svatých. Amen. (Přídavek 18.)

Dobré skutky mohou býti vykonány buď přirozenými silami z pohnutek přirozených a slují *přirozeně* dobrými skutky; nebo z pohnutek nadpřirozených a pomocí milosti Boží a slují: *nadpřirozeně* dobrými skutky. Kdykoli se v křesťanské spravedlnosti mluví o dobrých skutcích, míní se vždy nadpřirozeně dobré skutky, t. j. skutky, které s vůlí Boží se srovnávají a s pomocí milosti Boží úmyslem bohumilým se konají.

Co jsou dobré skutky?

Dobré skutky jsou skutky, které s vůlí Boží se srovnávají a s pomocí milosti Boží úmyslem bohumilým se konají. (Otáz. 829.)

Za každý dobrý skutek člověk zasluhuje odměny. Odměna ta se řídí nižším nebo vyšším stupněm dobroty skutků.

Skutky přirozeně dobré mají jen odměnu přirozenou, t. j. takovou, jaká jest možná zde na světě. Skutky nadpřirozeně dobré mají slíbenou odměnu nadpřirozenou, t. j. pro život věčný; říká se jim skutky „záslužné“.

Co jsou skutky záslužné?

S k u t k y z á s l u ž n é jsou dobré skutky, kterým je slíbena odměna pro život věčný. (Otáz. 830.)

Bez záslužných skutků není spasení, protože jest nám život věčný slíben pouze jako odměna za naše zásluhy. Již sv. Jan Křtitel kázal: „*Každý strom, který nenese ovoce dobrého, vyřat a na oheň uvržen bude*“. (Mat. 3, 10.) A Ježíš Kristus učí: „*Ne každý, kdo mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale kdo plní vůli Otce mého, jenž jest v nebesích*“. (Mat. 7, 21.) Sv. Petr napomíná: „*Protož, bratři, více se snažte, abyste skrze dobré skutky jistě učinili své povolání a vyvolení*!“ (II. Petr. 1, 10.) Při posledním soudu bude na nás Ježíš Kristus žádati dobrých skutků. — Na potřebu dobrých skutků poukazují též podobenství Ježíšova o neúrodném stromu fíkovém, o hřivnách a o pannách moudrých a nemoudrých.

Proč je záslužných skutků třeba?

Záslužných skutků je třeba, protože jest nám život věčný slíben pouze jako odměna za naše zásluhy. (Otáz. 831.)

Aby byl dobrý skutek *záslužným*, je třeba, aby byl *vykonán ve stavu posvěcující milosti*.

O tom nás Ježíš Kristus poučuje slovy: „*Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmenu, tak ani vy, leč zůstanete-li ve mně*“. (Jan 15, 4.) Tím Ježíš řekl: „*Jestliže vy, kteří jste se mnou spojeni milostí a láskou, nezůstanete v tomto spojení se mnou, nemůžete přinášeti ovoce k životu věčnému, t. j. nemůžete konati skutků pro život věčný záslužných, jako ratolest nemůže nésti ovoce, byla-li odříznuta od kmenu*“.

Skutkům záslužným je přislíbena zvláštní odměna. Především docházíme jimi **rozmnožení posvěcující milosti**, jak patrno ze slov Ježíšových, jenž praví, že Otec jeho každou ratolest, která přináší ovoce, očistí, by

ještě více ovoce nesla. (Jan 15, 2.) Jinde dí: „*Každému, kdo má, bude dáno, aby měl hojnost*“. (Luk. 19, 26.)

Dále záslužnými skutky docházíme věčné blaženosti, jak nás ujišťují slova Ježíšova: „*Kdož by dal vám pítí číši vody ve jménu mém, . . . neztratí odplaty své*“. (Mar. 9, 40.)

Též rozmnožení věčné blaženosti docházíme skutky záslužnými. Čím více totiž kdo záslužných skutků vykonal, tím větší bude jeho věčná blaženost. Ježíš Kristus ve příčině té dí: „*Syn člověka přijde ve slávě Otce svého s anděly svými: a tehdyž odplatí jednomu každému podle skutků jeho*“. (Mat. 16, 27.) Sv. Pavel pak praví: „*Kdo skoupě seje, skoupě bude i žítí, a kdož rozsívá v požehnání, z požehnání i žítí bude*“. (II. Kor. 9, 6.)

Kdy je dobrý skutek záslužným?

Dobrý skutek je záslužným, koná-li se ve stavu posvěcující milosti. (Otáz. 832.)

Jaká odměna je přislíbena skutkům záslužným?

Skutkům záslužným je přislíbena tato odměna:

1. rozmnožení posvěcující milosti;
2. věčná blaženost a její rozmnožení. (Otáz. 833.)

Záslužnými skutky docházíme též odpuštění časných trestů, poněvadž jimi dosti činíme za své hříchy, jakož i pozemské odměny, jež záleží obyčejně v tom, že Bůh rozmnožuje náš majetek, naše zdraví, prodlužuje nám život, dopřává nám cti u lidí, naplňuje nás vnitřním pokojem, radostí atd.

Čeho docházíme též záslužnými skutky?

Dobré skutky vykonané ve stavu těžkého hříchu nejsou záslužny pro život věčný, přece však nejsou naprosto neužitečny. Užitek z nich plynoucí záleží především v tom že pomáhají hříšníkovu, by snadněji od Boha obdržel milost obrácení. To vidíme na pohanském setníku Korneliovi, jenž pro dobré skutky, které konal, když byl ještě pohanem, tedy ve stavu hříšném, zasloužil si milosti, že ho Bůh povolal zázračným způsobem do církve. (Sk.

ap. 10.) Ježíš také nezavrhl kající Marie Magdaleny, když přišla pomazati drahou mastí nohy jeho, ale přijal ji na milost. (Luk. 7, 37.)

Ani tehdy, neobrátili-li se hříšníci, nejsou jeho dobré skutky, které ve stavu hříšném vykonal, úplně ztraceny. Nemůže-li mu Bůh dáti odměnu nadpřirozenou, dává mu aspoň přirozenou, pozemskou a odvrací od něho časná zla.

Co jest si pamatovati o dobrých skutcích, koná-li je člověk ve stavu těžkého hříchu?

Koná-li člověk dobré skutky ve stavu těžkého hříchu, jest si o nich pamatovati toto:

1. že mu nejsou záslužny pro život věčný;
2. že mu však pomáhají, by snadněji od Boha obdržel milost obrácení nebo došel odměny pozemské a odvrácení časného zla. (Otáz. 834.)

Jak se říká dobrým skutkům, vykonaným ve stavu posvěcující milosti? (Záslužné.) Také se jim říká dobré skutky „živé“, a zůstávají živými dotud, dokud v posvěcující milosti trváme; ztratíme-li pak těžkým hříchem milost posvěcující, tu mění se v dobré skutky „umrtvené“; těžkým hříchem totiž dobré skutky naše nebývají vyhlazeny, nýbrž jen pozbývají na čas, po který ve hříchu trváme, ceny u Boha a zase jí nabývají, t. j. znovu oživují pravým pokáním. — Dobré skutky, které konáme ve stavu nemilosti, slují „mrtvé“, protože nejsou záslužné pro věčnost a nikdy neoživnou, byť i člověk později úplně se s Bohem smířil, a to proto, že hned ve svém počátku nebyly dobře vykonány, neboť jim chyběla milost Boží, bez níž žádný skutek záslužný nemůže býti vykonán.

Dobrý skutek liší se od ctnosti tím, že dobrý skutek koná se jen někdy, příležitostně, kdežto ctnost je trvalé rozpoložení duše k dobrému.

Hlavní dobré skutky.

V knize Tobiášově na př. čteme, že archanděl Rafael pravil k Tobiášovi: „*Modlitba s postem a almužnou jest*

lepší nežli poklady zlata schovávatí“. (12, 8.) — Tyto tři dobré skutky, totiž modlitba, půst a almužna jsou ty poklady, jichž ani mol ani rez nekazí, aniž zloději vykopávají a kradou. (Mat. 6, 20.) — Tyto tři skutky Ježíš Kristus zvláště doporučoval ve svém kázání na hoře a poučoval své posluchače, jak je mají správně konati. — Za tyto skutky chválil anděl pohanského setníka Kornelia.

Poněvadž se nám tyto tři dobré skutky, totiž modlitba, půst a almužna v Písmě sv. zvláště doporučují, jmenují se **hlavní** dobré skutky.

Jmenují se tak též proto, že každý jiný dobrý skutek na některý z těchto tří uvéstí lze.

Modlitbou nerozumíme tu totiž pouze konání modlitby, nýbrž **všecky skutky pobožnosti**, na př. obcování službám Božím, poslouchání kázání, přijímání svatých svátostí atd.

Postem rozumíme netoliko zdržování se od některých pokrmů nebo újmu v jídle, nýbrž **všecky skutky kajícínosti, sebezapírání a umrtvování**, na př. trpělivé snášení bolestí, nedostatku a p., krocení zlých žádostí a náklonností, odpírání si dovolených rozkoší a radovánek, varování se zbytečných řečí, potlačování zvědavosti atd.

Almužnou rozumíme nejen udělování dárků chudému, nýbrž každou službu, kterou prokazujeme bližnímu v tělesných nebo duchovních potřebách, neboli **všecky tělesné i duchovní skutky milosrdenství**.

Které jsou **hlavní** dobré skutky?

Hlavní dobré skutky jsou: modlitba, půst a almužna. (Otáz. 835.)

Proč se jmenují modlitba, půst a almužna **hlavní** dobré skutky?

Modlitba, půst a almužna jmenují se hlavní dobré skutky:

1. protože se nám v Písmě sv. zvláště doporučují;
2. protože každý jiný dobrý skutek na některý z těchto tří skutků lze uvéstí. (Otáz. 836.)

Které skutky rozumíme modlitbou?

M o d l i t b o u rozumíme všechny skutky pobožnosti.
(Otáz. 837.)

Které skutky rozumíme postem?

P o s t e m rozumíme všechny skutky kající, sebezapírání a umrtvování. (Otáz. 838.)

Které skutky rozumíme almužnou?

A l m u ž n o u rozumíme všechny tělesné i duchovní skutky milosrdenství. (Otáz. 839.)

Modlitbou potlačujeme pýchu života, postem žádost těla, t. j. snahu po smyslných požitcích, almužnou žádost očí, t. j. snahu po statcích pozemských.

Modlitbou konáme povinnosti k Bohu, postem povinnosti k sobě, almužnou povinnosti k bližnímu. — Modlitbou obětujeme Bohu svou duši, postem své tělo, almužnou své vezdejší statky.

Tělesné skutky milosrdenství.

1. *Vdova sareptská* z mála nasýtila hladového Eliáše. *Tobiáš* v zajetí assyrském chodil na každý den po všem příbuzenstvu, pokrmu nosil a uděloval každému, pokud mohl, ze statku svého.

Vdova sareptská a Tobias konali skutek milosrdenství „lačné krmiti“.

Lačné krmí, kdo hladovým nebo vůbec nuzným lidem poskytuje pokrmu, nebo jim nějak pomáhá, by si mohli zjednat potřebný pokrm.

Ke konání tohoto skutku Písmo svaté vybízí slovy: „*Lámej lačnému chléb svůj!*“ (Is. 58, 7.)

2. *Rebeka*, dcera Batuelova, dala ochotně píti Eliezerovi, služebníkovi Abrahmovu; vykonala skutek milosrdenství „žíznivé napájetí“.

Žíznivé napájí, kdo bližním, toužícím po nápoji, ho poskytne.

Tento skutek je zvláště záslužným v krajinách horských, kde je nedostatek vody.

Ježíš Kristus slibuje zaň odměnu řka: „*Kdožkoli dá nápoje jednomu z těchto nejmenších číši vody studené, toliko*

ve jménu učedníka, pravím vám, neztratí odplaty své“. (Mat. 10, 42.)

Žízlivými nejsou ovšem míněni *pijani*; těm přispívati, by uhasili žízeň, bylo by hříchem.

3. *Abraham* uvedl do stanu svého tři cizince a pohostil je. *Lazar* a jeho sestry *Marie* a *Marta* často přijali a hostili Ježíše. *Mniši na hoře sv. Bernarda* vycvičenými psy vyhledávají sněhem zapadlé pocestné a poskytují jim potřebného občerstvení.

Kdo činí podobně, koná skutek milosrdenství „pocestné do domu přijímati“.

Pocestné do domu přijímá, kdo jim poskytuje přístřeší nebo noclehu.

Bůh sám vzbuzuje nás ke konání toho skutku ústy proroka *Isaiáše*: „*Nuzné a pocestné uveď do domu svého!*“ (Is. 58, 7.) A sv. *Pavel* napomíná: „*Na přívětivost k hostům nezapomínejte, skrze ni zajistě někteří nevědouce, anděly pohostili*“ (Žid. 13, 2.)

Pocestnými, jež máme do domu přijímati, nelze rozuměti *tuláky*, kteří, nechtějce pracovati, živí se žebrotou.

4. *Tabitha* ve městě *Joppe* odívala chudé vdovy. Sv. *Martin* přioděl v tuhé zimě na polo nahého žebráka polovicí pláště svého. Sv. *Jiljí*, syn bohatých rodičů v *Athenách*, jevil již ve svém dětství zvláštní lásku k chudým. Když chodil ještě do školy, uzřel na ulici chorého žebráka. I bylo mu ubohého tak líto, že svlékl kabát a daroval jej chudému, který v něm — dle nábožné pověsti — nabyl úplného zdraví. Sv. *Václav*, jda jednoho večera v zimě zahalen v plášti, aby nebyl poznán, ulicemi pražskými, spatřil, kterak stařec bídne oděný sklouznuv na náledí upadl na zemi. Hned přispíšil k němu, zdvihl ho a sňav se sebe plášť, zahalil starce do něho a odešel tak rychle, že mu stařeček nemohl ani poděkovati.

Všickni uvedení konali skutek milosrdenství „nahé odívati“.

Nahé odívá, kdo lidem, kteří nemají potřebného oděvu, aby mohli tělo své slušně přikrývati, proti nepo-

hodám počasí se chrániti a ve zdraví zachovati, k oděvu pomáhá.

Ke konání toho skutku Bůh napomíná ústy proroka Isaiáše: „*Když uzříš nahého, přioděj ho!*“ (Is. 58, 7.) Sv. Jan Křtitel napomínal zástupy: „*Kdo má dvě sukně, dej nemajícímu!*“ (Luk. 3, 11.), sv. Jakub pak dí: „*Kdyby bratr a sestra nazí byli, . . . řekl pak by jim někdo z vás: Jděte v pokoji, ohřejte se, . . . avšak nedali byste jim, čeho tělo potřebuje, což to platno bude?*“ (Jak. 2, 15. 16.)

5. *Josef egyptský* dověděl se, že jeho otec jest nemocen, pojal dva syny své a šel jej navštívit. *Sv. Alois* sloužil v Římě nemocným morem nakaženým. *Sv. Jan z Boha* založil řád „milosrdných bratří“ a *sv. Vincenc z Pauly* řád „milosrdných sester“ k ošetřování nemocných. *Spolek červeného kříže* ujímá se raněných vojáků.

Kdo činí podobně, koná skutek milosrdenství „*nemocné navštěvovati*“.

Nemocné navštěvuje, kdo k nim jde, jim slouží, je ošetřuje, těší, o lékařskou pomoc se jim stará a p.

Ke skutku tomu nás Písmo svaté napomíná slovy: „*Nelenuj navštívit nemocného, nebo tím v lásce utvrzen budeš*“ (Sir. 7, 39.)

6. *Abraham* vysvobodil Lota ze zajetí krále Chodorlahomora. *Daniel* dokázal nevinu zbožné Zuzany; vykonali skutek milosrdenství „*vězně vysvobozovati*“.

Vězně vysvobozuje, kdo se *nevinně* odsouzených zastává, jejich nevinu dokazuje a tak jim na svobodu pomáhá, jakož i kdo pracuje nebo přispívá penězi k tomu, by otroci nebo zajatci mohli býti vykoupeni.

Křesťanství hledělo po všecky věky ulehčiti bídě vězňů z jakýchkoli příčin uvězněných, lidí ve válkách zajatých a ubohých otroků, kteří úpěli v jármu nevěřících pohanů. O uskutečnění toho přičiňovaly se mnohé řády a spolky, z nichž zvláště sluší jmenovati řád „*trinitářů*“ a spolek „*dělství Ježíšovo*“.

7. Když Jakub zemřel, syn jeho *Josef* padl na tvář jeho, pláče a líbaje ho. Potom nařídil lékařům, aby po-

mazali vonnými věcmi tělo jeho, a byl smutek v celé zemi Egyptské po 70 dní. A když minul čas smutku, Josef pochoval otce svého ve slavném průvodu na tom místě, jehož si Jakub umíraje vyžádal. *Juda Machabejský* dal v boji zahynulé vojíny pochovati a za ně oběti konati. *Josef z Arimathie a Nikodém* pochovali uctivě tělo Ježíšovo. *Obyvatelé naimští* doprovázeli ke hrobu mrtvolu mládencovu.

Všickni uvedení konali skutek milosrdenství „mrtvé uctivě pochovávatí“.

Mrtvé pochovává, kdo pečuje o to, by se zesnulým bližním dostalo křesťanského pohřbu, nebo doprovází je ke hrobu, je přítomen zádušním službám Božím a p.

Jak milý je tento skutek Pánu Bohu, patrně na starém Tobiášovi, který pohřbíváním mrtvých krajanů svých v zajetí assyrském stal se Bohu příjemným.

Církev svatá vydala zákony nejen o uctivém pohřbívání zemřelých, ale i o hřbitovech, ano pamatuje při každé oběti mše svaté i na zemřelé. Dle jejího příkladu zbožní křesťané jeví a jeví úctu k zemřelým.

Sv. Praxedis, vznešená Římanka, dávala v noci vyhledávat mrtvolu sv. mučedníků v Římě i za městem a dopravovat je do svého domu a pak je pochovávala. Totéž činila zbožná paní římská *sv. Lucina*. — V době cholery r. 1832 ve Vídni potkal císař *František I.* se svým pobočníkem pohřeb, jehož nikdo nedoprovázel. Znamenaje útrpný císař, že to nesou nějakého chudáka ke hrobu, smekl klobouk a kráčel s pobočníkem za vozem modle se růženec, čímž mnozí byli povzbuzeni k následování jeho příkladu.

Které skutky milosrdenství jsme poznali?

Lze ještě konati mnohé jiné skutky milosrdenství, ale Písmo sv. doporučí *zvláště* tyto.

Všemi těmito skutky prokazuje se bližnímu milosrdenství v jeho *tělesných* potřebách. Proto říká se skutkům těm „**tělesné skutky milosrdenství**“.

Které tělesné skutky milosrdenství doporučují se zvláště v Písmě svatém?

V Písmě svatém doporučují se zvláště tyto tělesné skutky milosrdenství:

1. lačné krmiti;
2. žíznivé napájet;
3. pocestné do domu přijímat;
4. nahé odívat;
5. nemocné navštěvovat;
6. vězně vysvobozovat;
7. mrtvé pochovávat. (Otáz. 840.)

Duchovní skutky milosrdenství.

Křesťané jsou povinni prokazovati svým bližním i duchovní skutky milosrdenství; ba o duchovní prospěch, o spásu duše bližního sluší míti větší péči než o blaho tělesné. Mnozí, jako rodiče, učitelé a představení vůbec, jsou svým povoláním vázáni k duchovním skutkům milosrdenství; avšak nikdo z křesťanů nemá jich zanedbávati, má-li ke konání jich způsoblost a příležitost.

Také z duchovních skutků milosrdenství Písmo sv. některé zvláště doporučuje.

1. *Ježíš Kristus* káral farisey a zákonníky pro jejich nepravosti. *Mojžíš* káral Arona, že povolil Israelitům slíti zlaté tele a jemu se klaněti. *Proroci*, zvláště Eliáš, Isaiáš, Jeremiáš a Daniel kárali krále i lid israelský pro jejich bezbožnosti. *Sv. Jan Křtitel* káral Herodesa Antipu pro hřích, jehož se dopustil tím, že pojal za manželku Herodiadu, manželku svého živého bratra. *Lothar na pravici* káral svého druha na levici, že se rouhal Ježíši Kristu. *Sv. Ambrož* byl přísný a neohrožený karatel hříšníkův i vznešených. Císař Theodosius odsoudil v čas vzbouření lidu v Thessalonice r. 390 i mnoho nevinných na smrt. Když sv. Ambrož uslyšel, že císař chce přijíti do chrámu, vyšel mu naproti a zapověděl mu vkročiti do svatyně, dokud by neučinil pokání.

Všickni uvedení konali duchovní skutek milosrdenství „hřešící kárati“.

Hřešící kárá, kdo chybuující bližní laskavě napomíná, by ustali od zlého a obrátili se na pravou cestu.

Právo a povinnost hřešící kárati přísluší v první řadě představeným; avšak nikdo nemá skutku toho opomíjeti, může-li jej konati bez vlastní škody a může-li se nadíti dobrého výsledku.

Písmo sv. vzbuzuje nás ke konání toho skutku slovy: „Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým! Uposlechně-li tebe, získal jsi bratra svého, pakli neuposlechně tebe, přijmi k sobě ještě jednoho nebo dva, aby v ústech dvou nebo tří svědků stálo každé slovo. Pakli jich neuposlechně, pověz církvi!“ (Mat. 18, 15.—17.)

Ve slovech těch je zároveň naznačen pořad, který máme při kárání zachovávat. Nejprve totiž máme bližního napomenouti *mezi čtyřma očima*; nedbá-li toho, máme jej napomenouti *před jedním nebo dvěma svědky*; nepomůže-li ani to, máme to oznámiti *představenému*.

Aby kárání prospívalo, třeba, aby se dalo:

a) když jest jisto, že bližní těžce zhřešil anebo jest v nebezpečí, že těžce zhřeší;

b) když jest jakás naděje, že uposlechně a se polepší, nebo aspoň v něčem se napraví;

c) když není tu jiného, jenž by mohl hřešícího s větším prospěchem pokárati, jako jsou na př. rodiče, duchovní nebo světští představení;

d) když se domluva zdá nezbytnou, má-li se hřešící napravit;

e) když kárající nemusí se obávat pro sebe nesmírné škody pro laskavé pokárání své;

f) když se pokárání děje skutečně z lásky ku hřešícímu, v duchu mírnosti a tichosti a ne ve hněvu a z přehlenosti. Kdo kárá bližního hrubým tónem, nepořídí ničeho, ba učiní člověka ještě horším.

Nejlepším a nejvydatnějším napomenutím hřešícího bývá vlastní dobrý příklad, ježto slova uvádějí toliko v pohyb k dobrému, ale příkladové zrovna táhnou.

Ku hřešícímu představenému má poddaný ve většině případů jen povinnost zápornou, totiž nebrati podílu na jeho hříchu.

2. *Jáhen Filip* vyložil komorníkovi královny etiopské slova Písma svatého, jež právě byl četl, ale smyslu jejich nerozuměl, a počav od slov těch zvěstoval mu Ježíše. *Sv. Pavel* v areopagu poučoval pohany o Bohu křesťanském a o vzkříšení z mrtvých. *Církev katolická* má po všechny věky o to péči, aby všichni lidé na světě přišli k poznání pravdy. K tomu cíli a konci zřizuje biskupy a kněze, kteří hlásají věřícím slovo Boží; vysílá věrozvěsty neboli missionáře, kteří rozšiřují po veškerém světě víru Kristovu; měla a má vždy na zřeteli školy a podporuje společnosti a řády, které usilují vštěpovati v útlé srdce mládeže křesťanské učení a mravy; káže i rodičům, aby dítky od Boha jim svěřené vzdělávali ve věcech víry a spasení. Vším tím koná duchovní skutek milosrdenství, „neumělé učiti“.

Neumělé učí, kdo bližní své buď ústně nebo dobrými spisy poučuje v náboženských nebo v jiných užitečných věcech.

Vyučování neumělých Ježíš Kristus uložil apoštolům slovy: „*Protož jdouce, učte všechny národy!*“ (Mat. 28, 19.)

Jak záslužným jest před Bohem ten skutek, svědčí slova Písma svatého: „*Kterí spravedlnosti vyučují mnohé, (stkvíti se budou) jako hvězdy na věčné věky*“. (Dan. 12, 3.)

3. *Sv. Jan Křtitel* radil lidu na poušti, co mají činiti, aby se připravili na přijetí Messiaše. *Ježíš* radil bohatému mládenci, co by měl činiti, aby se stal dokonalým. *Sv. Petr* na den seslání Ducha svatého radil Židům, kteří poslouchali jeho kázání: „*Čiňte pokání, a pokřtěni buďte jeden každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých!*“ *Sv. Pavel* radil žalárníkovi ve Filippech, jenž se ho tázal, co má činiti, aby byl spasen: „*Věř v Pána Ježíše a budeš spasen*“.

Všickni konali duchovní skutek milosrdenství „**pochybujícím dobře raditi**“.

Pochybujícím dobře radí, kdo těm, kteří nevědí, co by měli činiti, aby si pojistili spasení, řekne, co považuje k spáse jejich za prospěšné.

Poněvadž udělující radu bývá spoluzodpovědným za následky skutku raděného, třeba si vésti při udělování rady opatrně a rozvážně.

4. O *Tobiáš*i praví Pismo sv., že chodil v zajetí assyrském po všem příbuzenstvu svém a těšil je. *Ježíš Kristus* mnohým setřel slzy s tváří, když uzdravoval nemocné, křísil mrtvé a všem dobře činil. *Přátelé Lazarovi* přišli těšiti jeho sestry.

Tobiáš, Ježíš Kristus a přátelé Lazarovi konali duchovní skutek milosrdenství „**zarmoucené těšiti**“.

Zarmoucené těší, kdo k lidem truchlícím laskavě a s účastí promlouvá, je rozveseliti a zármutek jejich zmírniti se snaží.

Pismo svaté nás ke skutku tomu nabádá slovy: „*Neopomíjej plačících potěšovati a s kvilícím chod!*“ (Sir. 7, 38.) „*Potěšujte malomyslných, přijímejte nemocné, trpělivě se mějte ke všem!*“ (I. Thes. 5, 14.)

5. *David* snesl trpělivě pohanu Semejovu; ten pak uznal své provinění a prosil krále za odpuštění. *Apoštolové* snášeli trpělivě mnohá příkoří od židů i pohanů — konali duchovní skutek milosrdenství „**křivdy trpělivě snášeti**“.

Křivdy trpělivě snáší, kdo, stane-li se mu bezpráví, na vinníka nežehrá, jemu se nemstí, nýbrž bezpráví klidně nese.

Kdo tak jedná, prospívá nejen sobě, nýbrž i bližnímu, jenž mu ukřivdil, neboť působí, že bližní přijde dříve k poznání viny své, jí lituje a polepší se.

Ke skutku tomu Ježíš Kristus častěji povzbuzuje; praví na př.: „*Jáť pravím vám, abyste neodpírali zlému; ale udeři-li tě kdo v pravé lice, nasad mu raději také druhého!*“ (Mat. 5, 39.) — Záslužnost toho skutku je patrna ze slov

Kristových: „*Blahoslavení jste, když vám zlořečiti a protivenství činiti a všecko zlé o vás lhouce mluviti budou pro mne: radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojna jest v nebesích*“. (Mat. 5, 11. 12.)

Máme křivdy trpělivě snášeti, když je naděje, že bližní naší trpělivostí se napraví a obrátí skutku svého žele; kde však jest se obávati, že by vinník trpělivým snášením křivd byl ve své zlobě a nešlechetnosti spíše utvrzen, křesťanská opatrnost radí, aby byl spravedlivě pokárán; vždyť ani Ježíš Kristus ke všem křivdám nemlčel, nýbrž důstojně a statečně se hájil.

6. *Josef egyptský* nemstil se svým bratřím za bezpráví, jehož se na něm dopustili, nýbrž odpustil jim, je objímal, líbal a dary zahrnoval; oni pak uznali, jak se na něm prohřešili, litovali toho a polepšili se. Tím vykonal Josef duchovní skutek milosrdenství „*ubližujícím ochotně odpouštět*“.

Ubližujícím ochotně odpouští, kdo na učiněná bezpráví zapomíná, vinníkovi se nemstí, nýbrž k němu se přátelsky chová a dle možnosti mu dobře činí.

Takové chování k vinníkovi jest pro něho skutkem milosrdenství, protože bývá jím přiveden k poznání svého hříchu, vystříhá se ho budoucně — napravuje se.

Skutek ten jest Bohu příjemný a velice záslužný, ano Bůh odpouští nám jen s tou výminkou, odpouštíme-li i my svým vinníkům, jak patrně z podoběnství o nemilosrdném služebníkovi a ze slov Ježíše Krista: „*Odpouštějte a bude vám odpuštěno*“. (Luk. 6, 37.)

6. *Abraham* přimlouval se u Boha za obyvatele Sodomy a Gomorrh. *Mojžíš* modlil se často za lid israelský. *Křesťané jerusalemské* modlili se za uvězněného Petra.

David postil se po smrti Saulově až do večera a složil píseň, kterou pokolení Judovo potom zpívalo. *Juda Machabejský* poslal 12.000 drachem stříbra do Jerusalema na oběť za hříchy vojáků v boji padlých.

Všichni uvedení konali duchovní skutek milosrdenství „*za živé i mrtvé k Bohu se modliti*“.

Za živé i mrtvé k Bohu se modlí, kdo jim vyprošuje na Bohu potřebných dobrodiní a milostí.

Tento skutek milosrdenství může bližním svým prokazovati každého dne každý člověk, i ten, kdo k jiným skutkům milosrdenství nemá příležitosti.

Za živé se modliti poroučí nám Ježíš Kristus v Otčenaši, kde nám přikazuje říkati: „Otče náš“ a nikoli „Otče můj“; „chléb náš vezdejší dejž nám dnes“; „odpusť nám naše viny“ atd. Za touž příčinou přikázala nám církev, abychom v pozdravení andělském modlili se k Panně Marii: „Pros za nás hříšné“.

Ani nepřátel nemáme vylučovati ze svých modliteb dle napomenutí Kristova: „*Modlete se za ty, kteří vám protivenství činí*“. (Mat. 5, 44.) Zvláště pak máme se modliti za své rodiče a dobrodince, za duchovní a světskou vrchnost.

Abychom se za mrtvé modlili, doporučí nám Písmo svaté výslovně. Praviť: „*Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti, aby od hříchů byli sprostěni*“. (II. Mach. 12, 46.) Proto také církev svatá modlí se za zemřelé dítky své, pámatujíc na ně při každé mši svaté (vzpomínka na mrtvé) a slavíc každoročně památku všech věrných zemřelých neboli „slavnost Dušiček“.

O kterých skutech milosrdenství jsme nyní hovořili? (O duchovních skutech milosrdenství.)

Které duchovní skutky milosrdenství doporučují se zvláště v Písmě svatém?

V Písmě svatém doporučují se zvláště tyto duchovní skutky milosrdenství:

1. hřešící káratí;
2. neumělé učiti;
3. pochybujícím dobře raditi;
4. zarmoucené těšiti;
5. křivdy trpělivě snášeti;
6. ubližujícím ochotně odpouštěti;
7. za živé i za mrtvé k Bohu se modliti. (Otáz. 841.)

Proč a kterak máme konati dobré skutky.

Kdo koná skutky milosrdenství, činí si Boha svým dlužníkem. Vždyť co dobrého činíme bližnímu svému, Ježíš Kristus přijímá tak, jako bychom to učinili jemu samému. Řekneť při posledním soudu spravedlivým: *„Lačněl jsem a dali jste mi jísti; žíznil jsem a dali jste mi pít; hostem jsem byl, a přijali jste mne; nahý jsem byl, a přioděli jste mne; nemocen jsem byl, a navštívili jste mne; v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně . . . Amen, pravím vám, pokud jste to učinili jednomu z bratří těchto nejmenších, mně jste to učinili“*.

Tato okolnost má nás pobádati, bychom skutky milosrdenství horlivě konali a tak za věci časné věčné si koupili. — Štěstí obchodníků záleží v tom, že draze prodávají, co lacino nakoupili. Takové štěstí máme i my; za maličkost v tomto životě, za kousek chleba, za obnošený šat, ba i za hlt vody můžeme si koupiti nebe.

Ještě z jiné příčiny máme skutky milosrdenství horlivě konati.

Ježíš Kristus praví: *„Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou“*. (Mat. 5, 7.) Je tedy milosrdným zaslíbeno milosrdenství od Boha. Bůh nedopustí, aby člověk, který koná milosrdenství, zahynul; popřeje mu času i milosti k obrácení. Proto sv. Jeroným praví: *„Nikdy jsem neslyšel, aby někdo, jenž ve svém životě rád konal milosrdenství, zemřel nešťastně, neboť takový má mnoho přimlůvců“*.

Proč máme horlivě konati skutky milosrdenství?

Skutky milosrdenství máme konati horlivě:

1. protože Ježíš Kristus vše, co dobrého bližnímu činíme, tak přijímá, jako bychom to učinili jemu samému;
2. protože Bůh milosrdným také milosrdenství přislíbil. (Otáz. 842.)

Skutky milosrdenství máme jako vůbec všechny dobré skutky konati pro Boha a ne z ohledů pozemských, sice za ně nedostaneme odměny od Boha.

Kdo prokazuje bližnímu milosrdenství jen proto, aby ho lidé viděli a chválili, ten bere odplatu svou již na zemi, a tudíž nemůže jí očekávat na věčnosti. (Mat. 6, 1.) Proto Ježíš Kristus napomíná: „*Dáváš-li almužnu, ať neví levice tvá, co činí pravice*“. (Mat. 6, 3.) Pamětlivi toho napomenutí přemnozí svatí dávali almužnu tak, aby nebyli poznáni. Sv. Mikuláš házival chudákům v noci almužnu oknem; sv. Václav nosíval v noci almužnu do chudých chatrčí.

Skutky milosrdenství máme prokazovati bližnímu rychle a s laskavou tváří.

Písmo sv. ve příčině té dí: „*Kdo koná milosrdenství, čiň to s veselostí!*“ (Řím. 12, 8.) „*Veselého dárce miluje Bůh*“. (II. Kor. 9, 7.)

Bratrstva a spolky.

Abychom měli příležitost a pobídku co nejvíce dobrých skutků konati, je dobře, a církev také vřele doporučuje státi se členem některého zbožného bratrstva nebo spolku od církve schváleného.

I. Bratrstva jsou dobrovolná sdružení věřících schválená od církevní vrchnosti, jejichž členové se zavazují konati skutky pobožnosti nebo dobročinnosti.

Zřizovati bratrstva náleží v každé diecesi biskupovi. Má-li tedy na některé farnosti býti zřízeno bratrstvo, je vždy třeba povolení diecesního biskupa. — Představeným bratrstva jest vždy farář nebo pomocný kněz toho chrámu, při kterém je zřízeno. Jmenovati ho jest právo biskupa. — Bratrstva konají pravidelné pobožnosti a časté slavnosti.

Nejrozšířenější bratrstva jsou:

1. Třetí řád sv. Františka a sv. Dominika, jež jsou založeny k tomu, aby jejich členové, ačkoli žijí ve světě, přece plněním jistých pravidel snadno docházeli sva-tosti života.

Třetí řády jsou jaksi uprostřed mezi životem kláš-terním a světským. Byly založeny kolem r. 1220 od sv.

Františka z Assisi a *sv. Dominika* vedle jejich mužských a ženských řádů; odtud jejich jméno: „třetí řád“. Jsou pravidelně při klášterích františkánských a dominikánských. Členové jejich se zavazují konati jisté denní modlitby (12krát „Otče náš“, „Zdráva's, Maria“, a „Sláva Otci . . .“), přijímati častěji sv. svátosti, slyšeti, možno-li, denně mši svatou, zachovávatí jednoduchost v oděvu, zdrželivost v zábavách, pokrmech a nápojích, varovati se čtení nebo podporování špatných novin a knih, účastniti se měsíčních shromáždění členů, podporovati nemocné a chudé spoluúdy, doprovázeti zemřelé spoluúdy ke hrobu a modliti se za ně.

2. Bratrstvo ustavičného klanění nejsvětější svátosti oltářní, jehož účelem jest vésti členy k uctívání velebné svátosti. Vedle toho má za účel podporovati chudé chrámy.

Členové tohoto bratrstva konají měsíčně hodinovou pobožnost před nejsvětější svátostí oltářní (buď jednotlivě nebo společně) a dávají ročně nejméně 24 hal. pro chudé kostely.

3. Bratrstvo růžencové, jež má za účel pěstovati modlitbu sv. růžence.

Bratrstvo toto podléhá řádu dominikánskému, jenž jmenuje jeho ředitele. Každý člen modlí se týdně patnáctidesátkový růženec; není třeba modliti se všech 15 desátek v jednom dni, nýbrž mohou se rozdělití na jednotlivé dny v týdnu. (Více viz v nauce o modlitbě sv. růžence.)

4. Bratrstvo škapulířové, jež má za účel vyprošovati ochrany a přímluvy Panny Marie ve všech nebezpečích, v hodinu smrti a v očistci.

Bratrstvo toto podléhá řádu karmelitskému. Členové jeho nosí na těle „škapulíř“, jenž sestává ze dvou kousků vlněného sukna, jež jsou spojeny šňůrou a zavěšují se kolem krku tak, že jeden kousek leží na prsou, druhý pak na zádech. — Povinnost členů jest modliti se denně malé hodinky k Panně Marii.

5. Bratrstvo srdce Ježíšova, jež má za účel uctívati nejsv. srdce Ježíšovo.

Členové tohoto bratrstva modlí se denně „Otče náš“, „Zdráva's, Maria“, a „Věřím v Boha“ s přídavkem: „Nej-
sladší srdce Ježíšovo, učiň, abych tě vždy víc a více mi-
loval!“

S bratrstvem srdce Ježíšova souvisí tak zvaný „apoštolát modlitby“, jehož členové obětují zvláště při ranní modlitbě srdci Ježíšovu všechny své práce na ten úmysl, na který se Ježíš Kristus obětuje ve mši svaté.

6. Bratrstvo srdce Panny Marie, jež má za účel uctíváním nejčistšího srdce Mariina vyprošovati obrácení hříšníkům.

Členové tohoto bratrstva modlí se denně „Zdravas, Maria“, na zmíněný úmysl.

7. Bratrstvo sv. Michaela, jež má za účel podporovati nejvyšší hlavu církve modlitbou a almužnou.

Členové tohoto bratrstva modlí se denně „Zdráva's, Maria“, a „Věřím v Boha“ za nejvyšší hlavu církve a platí ročně nejméně 24 hal.

Tato almužna pro sv. Otce nazývá se „*petrským halířem*“, a užívá se jí na podporu missionářů a těch biskupů, jimž nepřátelské vlády odňaly jmění, na udržování papežských úradů a papežských zástupců u vlád, na udržování uměleckých církevních památek.

8. Bratrstva misijní, jež mají za účel podporovati penězi missionáře pracující mezi pohany.

Z bratrstev těch zvláště vynikají: **bratrstvo sv. Cyrilla a Methoděje** pro missie jihoslovanské; **nadace Leopoldinská** pro missie v Africe a Americe; **jednota neposkrvněného početí Panny Marie** k podpoře křesťanů na východě, zvláště v zemích tureckých; **družina sv. Petra Klavera** pro africké missie; **jednota dětství Ježíšova** pro podporu missionářů, kteří sbírají děti od pohanských rodičů pohozené a v katolickém náboženství je vzdělávají a vychovávají.

Pro bratrstva misijní konají se v kostelích sbírky na slavnost „Tří králů“.

9. **Ingolštatdský mešní spolek**, jenž má za účel vyprošovati svým členům šťastné smrti a po smrti rychlého vysvobození z očiště.

Každý člen tohoto bratrstva má dáti sloužiti ročně aspoň jednu mši sv. v určitý den; ta mše svatá slouží se hlavně na úmysl vyprositi šťastné smrti členu, jenž nejdříve zemře, nebo za člena mrtvého za zmírnění muk očištěcových. Mimo to členové tohoto bratrstva mají přijímati častěji sv. svátosti, ctíti patrony šťastné smrti a modliti se při zvonění uměračkem.

10. **Bratrstvo sv. Ducha**, jež má za účel prositi Ducha svatého za osvícení kněží.

Členové tohoto bratrstva modlí se denně sedmkrát „Sláva Otci . . .“ a jednou „Zdráva's, Maria“ na zmíněný úmysl a před svatodušními svátky konají devítidenní pobožnost.

Všecka bratrstva jsou od církve nadána mnohými odpustky.

Zanedbání povinností, jež jednotlivá bratrstva svým členům ukládají, není hříchem; ovšem, kdo povinností bratrstva neplní, nedosahuje odpustků.

Některá bratrstva jsou povýšena na *arcibratrstva* tím způsobem, že sv. Stolicí bratrstvo při některém chrámu se nalézající prohlašuje za arcibratrstvo, hojnými odpustky je obdařuje a dává mu právo přivtělovati k sobě bratrstva téhož jména, aby se členové jejich stávali účastni odpustkův arcibratrstvu propůjčených.

II. Nábožné spolky pro sdružení věřících, jejichž účelem jest pomáhati bližnímu v potřebách duchovních i tělesných.

Rozdíl mezi bratrstvy a nábožnými spolky záleží v tom, že členové bratrstev pracují na prvním místě o vlastním zdokonalení, členové nábožných spolků pak pomáhají blahu bližního. Avšak žádný nábožný spolek nešmí se zabývati politikou. Připouští se však v nábožných spolcích i zábava a vyrazení, pokud lze, neboť tím způsobem se snáze dochází vážného cíle spolku, a členové jeho se odvracejí od hříšných vyrazení.

Nábožné spolky stojí pod řízením biskupa a částečně i pod státním spolkovým zákonem.

Zakládá-li se tedy nábožný spolek, jest nejprve třeba povolení církevního a potom se musí žádati o povolení státních úřadů. U nás se žádá o povolení státní prostřednictvím hejtmanství.

Nejrozšířenější nábožné spolky jsou:

1. **Spolek sv. Vincence z Pauly**, jenž má za účel vyhledávati lidí v nouzi se nacházejících a pomáhati jim k duševnímu i tělesnému blahu.

Činní členové tohoto spolku dělí se v tak zvané „konference“ (= oddělení), navštěvují chudé v jejich příbytcích, podporují je penězi nebo potravinami a hledí jim prospěti i v náboženském a mravním ohledu. Sbírají dobrovolné roční příspěvky od členů spolku a přijímají dary od dobrodinců.

2. **Spolek sv. Bonifáce**, jenž má za účel udržovati víru katolickou mezi katolíky žijícími mezi protestanty, a to stavěním kostelů a zřizováním far a škol.

Členové tohoto spolku modlí se denně „Otče náš“, „Zdráva's, Maria“, s přídavkem: „Svatý Bonifáci, oroduj za nás!“ Mimo to dávají ročně malý dar. Sebrané peníze odesílají se diecesnímu komitétu. Spolek tento vydává svůj list český (Sv. Vojtěch) a německý.

3. **Spolek sv. Rafaela** pro vystěhovalce, jenž má za účel poskytovat dle možnosti ochrany na cestě těm, kdož se odhodlali vystěhovati se do Ameriky.

Spolek tento nemá nikterak za účel podporovati stěhování do Ameriky, ba naopak, spíše od něho zrazuje. Rozšiřuje poučné spisy pro vystěhovalce a má v jednotlivých přístavních městech evropských a amerických své důvěrníky, kteří nosí na prsou kříž a kotev a udílejí vystěhovalcům zdarma rady a pokyny. Také poskytují vystěhovalcům na cestě příležitost, aby mohli obcovati mši svaté a přijímati svaté svátosti. Výlohy spolkové kryjí se ročními příspěvky členů a dary dobrodinců.

4. Spolky katolických tovaryšů, jež mají za účel při-
držovati mladé řemeslníky k náboženskému a ctnost-
nému životu, zvláště pak k pracovitosti a bratrství.

V čele spolku tohoto stojí všude katolický duchovní; jemuž k ruce jest ustanoveno katolické představenstvo z mistrů a tovaryšů. Členové konají pravidelné schůze s poučnými přednáškami obsahu náboženského a sociál-
ního; otázky politické a třenice náboženské jsou vylou-
čeny. Nezapomíná se na pěstování zpěvu, čtení přimě-
řených spisů, slušné zábavy, plnění náboženských a občan-
ských povinností. Předepsaný pozdrav spolkový jest:
„Bůh žehnej počestnému řemeslu!“ Pocestní tovaryši,
kteří jsou členy spolku, dostávají v každém místě, kde je
spolek založen, zdarma stravu a nocleh.

5. Katolické spolky pro svobodné dívky ve velikých
městech, jež mají za účel ujímati se dívek z venkova
a opatrovati jim službu.

Dokud jsou dívky beze služby, dostávají v ústavech
pro služebné buď lacino nebo zadarmo zaopatření. Důvěr-
nice těchto ústavů nosí na nádražích jistý barevný odznak,
a chrání dívky, aby neupadly do rukou nesvědomitých lidí.

6. Katolické spolky tiskové, jež mají za účel šířiti mezi
lidem dobré a užitečné knihy.

Takové spolky jsou na př.: „**Dědictví sv. Prokopa**“
v Praze na vydávání vědeckých spisů bohoslovných;
„**Dědictví sv. Jana Nepomuckého**“ v Praze; „**Dědictví sv. Cyrilla
a Methoděje**“ v Brně; „**Katolický spolek tiskový**“ v Praze;
„**Dědictví Maličkých**“ v Hradci Králové; „**Zlatá kniha**“ v Písku
pro vydávání dobrých spisů pro dívky české; „**Družstvo
Vlast**“ v Praze a j.

7. Katolické spolky dělnické, jež mají za účel podpo-
rovati mezi dělnictvem nábožnost a mravnost, zvláště
pracovitost a bratrství.

Členové těchto spolků přijímají pravidelně a společně
svaté svátosti a účastní se církevních slavností, konají
pravidelné schůze, při nichž se jim dostává poučení o hlav-
ních vadách nauk socialistických. Mají čítárnu a knihovnu.

Důležitým úkolem jejich jest udržovati shodu mezi dělníky a zaměstnavateli ve příčině práv a povinností.

8. **Katolické spolky národní**, jako katolických jináčův a mužův, dívek a žen, studujících, učitelů atd., jež mají za účel přispívati členům v jejich povolání jak v ohledu duchovním tak i v ohledu hmotném.

Mezi těmi spolky zasluhují zmínky zvláště:

„Jednoty svato-josefské“, „Spolky křesťansko-sociální“, „Spolky katolických učitelů“, „Spolky katolických paní a dívek“, „Družstvo Arnošta z Pardubic“, „Česká liga akademická“ a j.

Účelu toho tyto spolky dosahují přednáškami, dobrými spisy, hmotnou podporou, poučováním v náboženských otázkách nynější doby (s vyloučením politiky), povzbuzováním k nábožnosti a mravnosti; při tom poskytují též příležitosti ke slušným zábavám. Nevychovávají tudíž pobožnůstkářů, jak nepřátelé jejich tvrdí.

9. **Spolky literácké a jednoty cyrilské**, jež si vytkly za úkol zvelebení zpěvu chrámového.

10. **Patronát mládeže**, jehož účelem jest mírniti hmotnou a tím i mravní společenskou bídu chudé, ohrožené mládeže mužské — hlavně osobním konáním skutků milosrdenství mládeže vyšších stavů — a tak zároveň pracovati o zeslabení i překonání společenských protiv.

Čím podporuje církve zvláště konání dobrých skutkův?

Konání dobrých skutků církev podporuje zvláště zbožnými bratrstvy a spolky. (Otáz. 843.)

* * *

Kdy je dobrý skutek záslužným?

Poněvadž dobré skutky jsou jen tehdy v pravdě záslužnými, jsou-li vykonány v posvěcující milosti, plyne z toho, že má býti naší přední péčí, abychom vždycky byli ve stavu posvěcující milosti, tak aby vše, co dobrého konáme, prospívalo nám k spasení.

Bude-li pak blaženost věčná tím větší, čím více dobrých skutků kdo vykoná, máme se přičiňovati,

bychom mnoho dobrých skutků vykonali. Počet jich můžeme značně rozmnožiti, posvěcujeme-li své denní práce a utrpení dobrým úmyslem, neboť tak promění se skutky naše jinak nepatrné ve spásonosné.

Co plyne z učení o dobrých skutcích?

Z učení o dobrých skutcích plyne, že se máme přičiniti:

1. bychom vždycky byli ve stavu milosti posvěcující;
2. bychom mnoho dobrých skutků vykonali a proto své denní práce a utrpení dobrým úmyslem posvěcovali. (Otáz. 844.)

Na cestě k věčnému cíli nesmíme zůstatí pouze na tom, abychom byli *spravedliví* křesťané, t. j. abychom se pomocí milosti Boží varovali zlého a činili dobré, jak nás tomu víra učí, nýbrž musíme se snažiti, bychom v dobrém víc a více prospívali, stávali se den ode dne lepšími, dokonalejšími neboli musíme *se snažiti o křesťanskou dokonalost*.

C. O snaze po křesťanské dokonalosti.

Evangelické rady.

Kristus někdy přikazuje nebo zapovídá jisté skutky a slibuje poslušným odměnu, neposlušným pak vyhrožuje pokutou; jindy zase jistých skutkův ani nepřikazuje ani nezapovídá, ale jen je *doporučí* těm, kdož se chtějí dodělati hojnější odměny, aniž vyhrožuje nějakým trestem ostatním, kdož by nevolili jich konati; slovem Kristus uděluje někdy „radu“.

R a d o u rozumíme dobro, jehož Kristus neporučil, ale které jen doporučil; dobro nepřikázané, ale schvalované.

Co rozumíme „radou“?

Rada liší se od přikázání, neboť:

1. neukládá povinnosti, nýbrž zůstavuje skutek dobré vůli;
2. dobrovolné přestoupení přikázání jest hříchem; opominutí rady není hříchem, ale zdržuje od dokonalosti mravné;

3. zachovávání přikázání třeba k dosažení spásy; zachováváním rady dosahujeme vyššího stupně blaženosti;

4. co poroučí přikázání, je dobré, co doporučí rada, jest lepší; samo sebou však se rozumí, že, má-li zachovávání rady býti záslužným, musí předcházeti věrné plnění přikázání.

Mezi radami, jež Kristus ve svém evangeliu doporučí, vynikají zvláště tři.

1. Jednou přišel k Ježíši bohatý mládenec a tázal se ho: „Co čině, život věčný obdržím?“ Ježíš mu odpověděl: „*Chceš-li do života vejíti, ostříhej přikázání!*“ Když pak mládenec ujišťoval, že od mladosti plnil všechna přikázání, Ježíš doložil: „*Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej vše, co máš, a dej chudým a budeš mít poklad v nebi; pak přijď, následuj mne!*“ (Mat. 19, 16—21.)

Ve výroku tomto rozeznává se zcela určitě povinnost od rady. Když totiž Ježíš pravil: „*Chceš-li do života vejíti, ostříhej přikázání!*“ mluvil o povinnosti, o nezbytné podmínce spásy; když pravil: „*Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej vše, co máš, a dej chudým . . .!*“ neukládal povinnosti, nýbrž dával jen radu, jakoby řekl: „*Chceš-li dosíci v životě věčném vyššího stupně odměny, vzdej se dobrovolně všech statků — oddej se dobrovolné chudobě!*“

D o b r o v o l n á c h u d o b a není tedy přikázání, nýbrž rada. Záleží pak v tom, že se křesťan zříká všech statků pozemských a všeliké žádosti po nich, aby mohl tím bezpečněji hledati statků nebeských.

V čem záleží „dobrovolná chudoba?“

„Dobrovolná chudoba“ záleží v tom, že se křesťan zříká všech statků pozemských, aby mohl tím bezpečněji hledati statků nebeských.

Dobrovolná chudoba křesťanská je zcela rozdílna od dobrovolné chudoby *pohanských mudrců*, neboť oni opovrhovali bohatstvím z pohnutek pozemských; chtěli býti zbaveni starostí.

Dobrovolnou chudobu zachovával *Ježíš Kristus*; bylť úplně chud: vyvolil si chlév za místo narození, chudou pannu za matku, chudého tesaře za pěstouna; neměl, kam by hlavu položil. (Mat. 8, 20.) Po příkladu Ježíšově *první křesťané* stávali se dobrovolně chudými prodávající, jak vypravuje Písmo sv., pole i domy své a přinášejíce za ně stržené peníze apoštolům (Ananiáš a Safira). Také *poustevníci a mniši* volili dobrovolnou chudobu, aby tím snáze prospívali v dobrém. Tak na př. sv. Antonín poustevník, rozděliv se po smrti svých rodičů o všecko jmění se sestrou, rozdál svůj podíl mezi chudé a odebral se na poušť, kde v chudobě a samotě 90 let Bohu sloužil.

2. Jednou Ježíš Kristus rozmlouval se svými učedníky o nerozlučitelnosti sňatku manželského a o povinnostech manželů. Učedníci tehdy pravili, že by bylo lépe neženiti se. Ježíš jim odpověděl: „*Ne všickni chápají slova toho, ale kterým je dáno . . . Jsou zajisté panicové, kteří se sami panictví oddali pro království nebeské*“, a doložil: „*Kdo může pochopiti pochop!*“ (Mat. 19, 3—12), t. j. kdo může učiniti, učíň!

Z tohoto dodatku jde, že Ježíš neporoučí zdržování se od manželství a zachovávání ustavičného panictví všem, nýbrž že k tomu jen radí těm, kdo cítí v sobě síly a odvahy.

Sv. Pavel činí nejen věcný rozdíl mezi přikázáním a radou, nýbrž užívá i výrazu „*rada*“. Píšeť: „*O pannách pak přikázání nemám, ale radu dávám, . . . že je dobře člověku tak býti*“, t. j. setrvati v panictví. (I. Kor. 7, 25. 26.)

Kdo se dobrovolně odříká manželství a potlačuje v sobě tělesné žádosti, by mohl Bohu lépe sloužiti, zachovává radu „*ustavičné čistoty*“.

V čem záleží „*ustavičná čistota*“?

„*U s t a v i ě n á ě i s t o t a*“ záleží v tom, že se křesťan dobrovolně odříká manželství a potlačuje v sobě tělesné žádosti, by mohl Bohu lépe sloužiti.

Kdo tuto radu zachovává, vede na zemi život an-
dělský. Ba takový člověk převyšuje důstojností i anděly, neboť andělé jsou prosti tělesných žádostí, člověk však má tělo a proto jest pokoušen. — Kdo tuto radu zachovává, jest králem, poněvadž vládne sám nad sebou. —

Stav svobodný jest lepší než stav manželský. (Trid. 24. 10.) Proto jest lépe neženiti se nežli ženiti se a nevdávati se nežli vdávati se. (I. Kor. 7, 38.) Příčina je v tom, že stav manželský nízké žádosti udržuje a podporuje, starost o spolumanžela a děti ducha příliš napíná a k zemi poutá.

Ustavičnou čistotu zachovávali: především *Ježíš Kristus*, jenž jako člověk byl panic, *sv. Jan Křtitel*, *sv. Jan evangelista*, *sv. Anežka*, *sv. Lucie*, *sv. Cecilie*, *sv. Kateřina*, *sv. Barbora* s celým sborem panen a j.

3. Když Ježíš Kristus řekl bohatému mládenci: „*Chceš-li dokonalým býti . . . pojď a následuj mne!*“ (Mat. 19, 21.), nedával mu rozkazu, jenž by ho bezpodmínečně zavazoval, nýbrž uděloval mu jen radu; jako by řekl: „Chceš-li býti mým pravým učedníkem, musíš se přemáhati a tedy i svou vlastní vůli v sobě potlačovati a podrobovati se vůli mé“.

Kdo, poslušen těchto slov Kristových, zřiká se svobodně své vlastní vůle a podrobuje se svému duchovnímu představenému, aby mohl pod jeho správou tím jistěji kráčet cestou spasení, zachovává radu „*stálé poslušnosti pod představeným duchovním*“.

V čem záleží „*stálá poslušnost*“?

„*Stálá poslušnost pod představeným duchovním*“ záleží v tom, že se křesťan svobodně zřiká své vlastní vůle a podrobuje se svému duchovnímu představenému, aby mohl pod jeho správou tím jistěji kráčet cestou spasení.

Stálá poslušnost pod představeným duchovním liší se od *křesťanské* poslušnosti. Ke *křesťanské* poslušnosti, t. j. k poslušnosti svých duchovních a světských představených jsme všickni zavázáni. Než tato poslušnost nevztahuje se na všechny úkony, neboť i přes tuto poslušnost máme ještě velikou volnost. Duchovní vrchnost žádá na př. jen, abychom v neděle a zasvěcené svátky celou mši sv. pobožně slyšeli, v době velikonoční velebnou svátost přijímali atd., ale ponechává naší vůli, ve kterém kostele, v kterou hodinu chceme této povinnosti dosti učiniti. *Stálou* poslušností pod představeným duchovním

se však člověk zavazuje *úplně ve všem* poslouchati. Tato dobrovolná poslušnost jest největší obětí, již můžeme Bohu přinést. Proto sv. Alfons z Liguori praví: „*Kdo se posílí, dává almužnu nebo své cti se zříká pro Boha, daruje Bohu jen část sebe. Kdo však mu obětuje svou vůli, ten již nemá, co by ještě mohl darovati, ten daruje Bohu všecko*“. — Stálá poslušnost pod představeným duchovním není nikterak nerozumnou nebo člověka nedůstojnou. Vždyť člověk se tu podrobuje dobrovolně, a to navždy vůli představeného. Mimo to podrobuje se moudřejšímu a zkušenějšímu; podobá se pocestnému, jenž bez odmluvy jde za osvědčeným vůdcem.

Které tři rady zvláště doporučí Ježíš Kristus? — Kde je doporučí? (V evangeliu.)

Poněvadž dobrovolnou chudobu, ustavičnou čistotu a stálou poslušnost Ježíš Kristus *v evangeliu* jednotlivým osobám jen doporučí neboli *radí*, ale jich nepřikazuje, nazývají se rady ty „*evangelické rady*“.

Které jsou tři evangelické rady?

Tři evangelické rady jsou:

1. dobrovolná chudoba,
2. ustavičná čistota,
3. stálá poslušnost pod představeným duchovním. (Otáz. 848.)

Proč se nazývají dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a stálá poslušnost „*evangelické rady*“?

Dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a stálá poslušnost nazývají se „*evangelické rady*“, protože jich Ježíš Kristus *v evangeliu* jednotlivým osobám nepřikazuje, nýbrž jen *radí*. (Otáz. 849.)

Třemi evangelickými radami potlačuje se v člověku dokonale trojí hříšná žádostivost, jež jest pramenem všech hříchů, totiž žádost očí, žádost těla a pýcha života. — Jako v lékařství jsou slabší a silnější léky, tak je tomu i v životě duchovním. Slabším lékem proti zmíněné trojí hříšné žádostivosti jest modlitba (lék proti pýše života), půst (lék proti žádosti těla) a almužna (lék proti žádosti

očí). (Srov. výklad o třech hlavních dobrých skutcích.) Kdo však chce tuto trojí hříšnou žádostivost vyléčiti z kořene, ať zachovává tři evangelické rady. Dobrovolnou chudobou zničí žádost očí, ustavičnou čistotou žádost těla, stálou poslušností pýchu života.

Tři evangelické rady odstraňují největší *překážky* spásy. Zachováváním jich zbavuje se totiž člověk všech pozemských pout a proto může tím rychleji dojít svého posledního cíle. Chudobou zřiká se člověk pozemských statků, čistotou smyslných požitků, poslušností docela i své svobody. Tak tedy člověku nezbývá již nic, co by bylo jeho a co by mu v běhu k cíli překáželo.

K zachovávání evangelických rad nejsou všickni lidé povoláni. Pravíť Ježíš Kristus: „*Ne všickni chápají slova toho, ale kterým je dáno*“. (Mat. 19, 11.) Povolání jsou všickni, kdož chtějí a vynasnažují se býti dokonalými.

K zachování evangelických rad zavazují se osoby řeholní, mimo to i mnohé osoby světské slibem. Pro ně stávají se rady ty *povinností*, a hřeší, jestliže jich nezachovávají.

Kdo jest povinen zachovávat evangelické rady?

Evangelické rady jsou povinny zachovávat osoby řeholní a všichni ti, kdož se k tomu slibem zavázali. (Otáz. 850.)

Poněvadž třemi evangelickými radami potlačuje se v člověku dokonale trojí hříšná žádostivost a odstraňují se jimi největší překážky spasení, proto tři evangelické rady vedou ke **křesťanské dokonalosti**.

Křesťanská dokonalost.

Základem křesťanské dokonalosti jest *láska k Bohu*. Proto sv. Augustin odpověděl komusi, jenž se ho tázal, v čem záleží dokonalost: „*Miluj Boha, a čiň, co chceš!*“ Kdo totiž miluje Boha, nebude zajisté činiti, co se Bohu nelíbí. Sluší však rozeznávat:

a) **Dokonalost podstatnou a nezbytnou**, t. j. stav lásky neboli posvěcující milosti, ve kterém člověk je

prost smrtelného hříchu. Taková dokonalost se ukládá všem lidem;

b) vyšší dokonalost křesťanskou, t. j. ten stupeň lásky, na kterém se člověk přičiňuje, aby Boha víc a více miloval a proto všechny skutky co nejlépe konal.

Povinnost, snažiti se o vyšší dokonalost křesťanskou, jest obsažena již v prvním hlavním přikázání křesťanské lásky, neboť tímto přikázáním Bůh žádá, bychom jej milovali, pokud jen lze, což neznamena nic jiného, než stále pokračovati na cestě dobrého. — Ježíš Kristus přikazuje: „*Buďte dokonalí, jako Otec váš v nebesích dokonalý jest*“. (Mat. 5, 48.)

Snažíce se tedy o křesťanskou dokonalost, plníme vůli Boží a připodobňujeme se samému nejdokonalejšímu a nejsvětějšímu Bohu. To je dostatečnou pohnutkou k té snaze, neboť Bůh zasluhuje pro svou *velebnost*, abychom *vůli jeho plnili*, a pro svou *dokonalost*, abychom *se mu podobnými stávali*.

Také proto máme se snažiti o křesťanskou dokonalost, že snahou tou *dojdeme tím jistěji blaženosti v nebi a tím více ji sobě rozmnožíme*; budeť blaženost naše na věčnosti tím jistější a větší, čím vyššího stupně dokonalosti se v životě doděláme. O tom svědčí slova sv. Pavla: „*Kdo rozsévá v požehnání, z požehnání i žíti bude*“. (II. Kor. 9, 16.)

Kdo se *nesnaží* o křesťanskou dokonalost, jest v nebezpečí, že *zahyne* na věky, neboť kdo nepokračuje, jde zpět.

Co je snažiti se o křesťanskou dokonalost?

Snažiti se o křesťanskou dokonalost je přičiňovati se, bychom Boha víc a více milovali a proto všechny skutky co nejlépe konali. (Otáz. 845.)

Proč se máme snažiti o dokonalost?

Máme se snažiti o dokonalost:

1. protože Boží *velebnost a dokonalost snahy té zasluhují*;
2. protože touto snahou své *blaženosti v nebi tím jistěji dojdeme a tím více ji sobě rozmnožíme*. (Otáz. 846.)

☛ Snaze po křesťanské dokonalosti staví se sice mnohé překážky v cestu, přece však každý křesťan může k ní dospěti, neboť Bůh popřává nám k tomu *milosti*, když za ni prosíme a s ní spolupůsobíme. Mimo to staví se nám před oči mnohé *vzory* křesťanské dokonalosti, jež nás pobádají k následování.

Nejvznešenějším vzorem křesťanské dokonalosti jest Ježíš Kristus jako člověk. Sám to potvrzuje, když dí: „*Já jsem cesta, pravda a život*“ (Jan 14, 6.) Proto sv. Pavel napomíná: „*Oblect se v Krista!*“ (Řím. 13, 14.)

I *svatí* jsou vzory křesťanské dokonalosti, neboť napodobovali Ježíše Krista. Proto církev denně slaví památku některého svatého, by nás povzbuzovala k jejich následování a tak vedla k dokonalosti.

Křesťanské dokonalosti lze dojít v každém stavu; neníť svatost nikterak výsadou jistých stavů. Jsou svatí ze všech, ba i z nejnižších stavů, ze stavu papežů, biskupů, kněží, císařů, králů, vojáků, lékařů, řemeslníků, tovaryšů, služebných a j. Vždyť každému jest možno milovati Boha a z lásky k němu konati dobré skutky a varovati se hříchu.

Kdo se opravdu snaží o křesťanskou dokonalost, docela jistě jí dojde. Jsouť nám po ruce mnohé *prostředky* k ní. Prostředky ty jsou dílem *obyčejné*, jichž má užívat každý křesťan, dílem *mimořádné*, jež se doporučují jen povoláním.

K *obyčejným* prostředkům náleží: 1. modlitba; 2. časté přijímání sv. svátostí; 3. častější sliby a získávání odpustků; 4. uchylování se občas v samotu; 5. duchovní cvičení; 6. členství některého bratrstva; 7. cvičení se v zapírání sebe; 8. stálé šetření určitého pořádku; 9. věrnost i v maličkostech; 10. rozjímání o pravdách náboženských; 11. zachovávání obyčejných pravidel slušnosti a zdvořilosti a j.

Jakožto *mimořádný* prostředek k dosažení dokonalosti doporučil Ježíš Kristus zvláště tři evangelické rady. (Otáz. 847.)

Opakování.

Který je druhý díl křesťanské spravedlnosti? — Jak jsme si rozdělili nauku o dobrém? (A. O křesťanských ctnostech. B. O dobrých skutcích. C. O snaze po křesťanské dokonalosti.)

Co jsou dobré skutky vůbec? — Kterým dobrým skutkům říkáme „*přirozeně*“ dobré skutky? — Co jsou skutky „*nadpřirozeně*“ dobré? — Který jest nejvznešenější úmysl všeho našeho jednání? — Kdy máme dobrý úmysl zvláště vzbuzovati?

Co jsou skutky *záslužné*? — Proč je záslužných skutků *třeba*? — Které výroky Písma sv. poukazují na potřebu záslužných skutků? — Která podobenství Kristova poukazují na totéž? — *Kdy* je dobrý skutek záslužným? — Který výrok Ježíšův nás o tom poučuje? — Jaká *odměna* je přislíbena skutkům záslužným? — Z kterých výroků Kristových je patrné, že záslužnými skutky docházíme *rozmnožení posvěcující milosti*? — *věčné blaženosti*? — *rozmnožení věčné blaženosti*? — Čeho docházíme ještě záslužnými skutky? — Co jest si pamatovati o dobrých skutcích, koná-li je člověk *ve stavu těžkého hříchu*? — Které doklady máme v Písmě sv., že Bůh pro dobré skutky, vykonané ve stavu hříšném, uděluje milost obrácení? — Jak jinak říkáme záslužným skutkům? — Dokud zůstávají *živými*? — Jakými se stávají, dopustíme-li se těžkého hříchu? Kdy zase znova ožívují? — Jak se říká dobrým skutkům, vykonaným ve stavu hříšném? — Jak dlouho zůstávají *mrtvými*?

Které jsou *hlavní* dobré skutky? — Proč se jim říká *hlavní* dobré skutky? — Které skutky rozumíme *modlitbou*? — *postem*? — *almužnou*? — Co potlačujeme třemi hlavními dobrými skutky? — Které povinnosti jimi konáme?

Které jsou *tělesné* skutky milosrdenství? — Kdo *krmí lačné*? — Kdo konal skutek ten? — Kterak nás Písmo sv. k němu vybízí? — Kdo *napájí žíznivé*? — Kdo

konal skutek ten? — Kterou odměnu zaň Ježíš Kristus slibuje? (Podobně opakuj ostatní!)

Které jsou *duchovní* skutky milosrdenství? — Kdo *kárá hřešící*? — Komu přísluší v první řadě kárati hřešící? — Kterými slovy nás Písmo sv. vzbuzuje ke skutku tomu? — Jak se má díti kárání, má-li prospívati? — Co jest nejlepším napomenutím hřešícího? — Jakou povinnost má poddaný ke hřešícímu představenému? — Kdo zvláště káral hřešící? — Kdo *učí neumělé*? — Kterými slovy uložil Ježíš Kristus apoštolům vyučování neumělých? — Která odměna jest slíbena za skutek ten? — Kdo jej konal? — Kterak jej koná církev katolická? — (Podobně opakuj o skutku „pochybujícím dobře raditi“ a „zármoucené těšiti“.)

Kdo *snáší křivdy trpělivě*? — Proč takový prokazuje bližnímu duchovní milosrdenství? — Kterak Ježíš Kristus ke skutku tomu povzbuzuje? — Kterou odměnu zaň slibuje? — Kdy jen máme křivdy trpělivě snášeti? — Co činiti v opačném případě? — Kdo snášel křivdy trpělivě? — (Podobně opakuj další!)

Proč máme skutky milosrdenství *horlivě* konati? — Co řekne Ježíš Kristus při posledním soudu spravedlivým? — Proč ještě máme skutky milosrdenství konati horlivě? — Která slova Kristova o tom svědčí?

Jak máme konati skutky milosrdenství? (Pro Boha, rychle a s laskavou tváří.) — Čím podporuje církev zvláště konání dobrých skutkův? — Co jsou *bratrstva*? — Kdo má právo je zřizovati? — Kdo bývá představeným bratrstev? — Která jsou nejrozšířenější bratrstva? (Opakuj, který jest účel jednotlivých bratrstev!) — Kterak zavazují povinnosti bratrstev? — Co jsou *arcibratrstva*? — Co jsou nábožné *spolky*? — V čem záleží rozdíl mezi bratrstvy a nábožnými spolky? — Kdo povoluje zřízení spolkův? — Které jsou nejrozšířenější nábožné spolky? — (Opakuj podobně jako při bratrstvech!)

Co plyne z učení o dobrých skutcích? — O čem jedná třetí oddíl nauky o dobrém? Co jest „*snažiti se o křesťanskou dokonalost*“? — Proč se máme snažiti o křesťanskou

dokonalost? — Proč každý křesťan může dospěti k dokonalosti? — Které vzory dokonalosti máme? — Kolikere jsou prostředky k dokonalosti? — Jmenuj *obyčejné* prostředky dokonalosti? — Co zvláště doporučil Kristus k dosažení dokonalosti?

Co rozumíme *radou*? — Čím se liší rada od přikázání? — Které jsou *tři evangelické rady*? — Proč se jim tak říká? — V čem záleží *dobrovolná chudoba*? — Kdy k ní Kristus radil? — Z kterých slov plyne, že jest jen radou? — Kdo zachovával dobrovolnou chudobu? — V čem záleží *ustavičná čistota*? — Při které příležitosti k ní Ježíš radil? — Z čeho patrno, že jest jen radou? — Kterak o ní mluví sv. Pavel? — Kdo zachovávali ustavičnou čistotu? — V čem záleží *stálá poslušnost* pod představeným duchovním? Kdy k té Ježíš radil? — Co znamenají slova ta? — Čím se liší stálá poslušnost od poslušnosti křesťanské?

Proč tři evangelické rady vedou zvláště k dokonalosti? — Co se potlačuje dobrovolnou chudobou? — Co ustavičnou čistotou? — Co stálou poslušností? — Co odstraňují tři evangelické rady? — Kdo jest povinen zachovávat evangelické rady? — Proč jsou tací povinni je zachovávat? (Pro slib, jímž se zavázali.)

Oddělení druhé.

O čtyřech posledních věcech člověka.

1. O smrti.

Když Bůh stvořil člověka, spojil duši a tělo v jedno. Ale duše nezůstane vždy s tělem, nýbrž odloučí se jednou zase od těla. Když se duše odloučí od těla, je toto mrtvé, stává se docela neživým, a říkáme, že člověk „*umřel*“; odloučení pak duše od těla říkáme „*smrt*“.

Co je smrt?

S m r t jest odloučení duše od těla. (Otáz. 853.)

Při smrti se duše vrací k Bohu, kterýž ji dal. (Kaz. 12, 7.) Klame se tedy, kdo myslí, že duše zemřelých se spojují s těly lidskými nebo docela zvířecími a zase v nich žijí; rovněž se mýlí ti, kdož míní, že duše upadají do spánku, z něhož se probudí teprve v soudný den. Tělo spí po smrti a probudí se v soudný den, nikoli však duše.

Tělo se po smrti rozpadá v prach; tak se vyplňuje, co Bůh oznámil Adamovi, řka k němu: „*Prach jsi a v prach se obrátíš*“. (I. Mojž. 3, 19.)

Smrt se zobrazuje jako *koslivec*, poněvadž nás tak hrozně mění; drží v ruce *kosu*, poněvadž činí životu našemu tak rychle konec, jako sekáč travě.

Od smrti nikdo není vyňat; každý člověk musí umřít, neboť učí Písmo svaté: „*Uloženo jest lidem jednou umřít*“. (Žid. 9, 27.) Každodenně umírá na světě na 88.000 lidí, tedy asi 60 za minutu.

I my všickni jedenkrát umřeme; to víme s jistotou. Ale nevíme, *kdy* umřeme, zdali ve mládí či ve stáří, zdali dnes či později atd.; nevíme také, *kde* umřeme, zdali doma či v cizině, zdali na loži či venku atd.; rovněž neznámo jest nám, jak umřeme, zdali po těžké a dlouhé nemoci či náhle, zdali šťastně či nešťastně.

Co víme o smrti?

O smrti víme, že všickni musíme umřít, neboť „uloženo jest lidem umřít“; nevíme však kdy, kde a jak umřeme. (Otáz. 854.)

Že všickni lidé musí umřít, toho příčinou jest hřích Adamův. Hříchem tím ztratili první lidé dar nesmrtelnosti těla — musili umřít. Poněvadž pak v Adamovi všickni lidé zhřešili, a poněvadž s vinou přešel na všechny i trest hříchu, totiž smrt, tedy všickni lidé musí umřít.

Kdyby první rodiče nebyli zhřešili, všickni lidé byli by zůstali dle těla nesmrtelní, jak o tom svědčí slova Písma sv.: „*Bůh zajisté stvořil člověka neporušitelného; . . .*

ale závisť d'ábla přišla smrt na okrslek země“. (Moudr. 2,¹ 23. 24.)

Proč všickni lidé musí umřítí?

Všickni lidé musí umřítí, protože všickni v Adamovi zhřešili, a protože s vinou přešel na všechny i trest hříchu, totiž smrt. (Otáz. 855.)

Co víme o smrti? (Že všickni musíme umřítí.) — Čeho však o ní nevíme? (Kdy, kde a jak umřeme.)

Protože nevíme, kdy, kde a jak umřeme, máme často na smrt vzpomínati a na ni stále býti připraveni. Přijdeť ona jako zloděj, kdy se toho nejméně nadějeme. (Mat. 24, 43. 44.) Jako jestřáb přepadá vrabce a vlk beránky, tak nás přepadne smrt. (Sv. Jan Zlat.) Proto Ježíš Kristus v podobenství o desíti pannách napomíná: „*Bdětež tedy, neboť nevíte dne ani hodiny!*“ (Mat. 25, 13.)

Vzpomínati na smrt doporučují i sv. otcové. Sv. Jan Zlatoústý radí, abychom často chodili ke hrobům, tam že se můžeme přiučiti pravé moudrosti. — Sv. Ambrož dí: *Sestupuj častěji v myslí do hrobu, abys odvrátil oči své od marných věcí a abys Boha nikdy neurážel. Tímto jednoduchým způsobem můžeš si každodenně zasloužiti nevadnoucí koruny v nebesích*“. A skutečně také vzpomínka na smrt otrásla nejedním hříšníkem, probudila jej ze sna klamného a přiměla k tomu, by se na smrt připravoval. (Markéta Toskánská.)

Co máme činiti, protože nevíme, kdy, kde a jak umřeme?

Protože nevíme, kdy, kde a jak umřeme, máme často na smrt vzpomínati a na ni stále býti připraveni. (Otáz. 856.)

Smrtí končí čas vyměřený k dobývání zásluh a spasení. Po smrti nelze již si dobýti zásluh ani jich ztratiti. Jaký je duševní stav člověka v hodině smrti, takový zůstane po celou věčnost. Písmo sv. ve příčině té dí: „*Padne-li strom na poledne, nebo na půlnoc, na kteréžkoli místo padne, tam bude*“. (Kaz. 11, 3.) — „*Přicházíť noc, kdežto žádný nemůže dělati*“. (Jan 9, 4.)

Poněvadž tedy smrt rozhoduje o celé věčnosti, má býti první naší snahou, abychom si připravili smrt

šťastnou. — Šťastně umírá, kdo umírá bez smrtelného hříchu — v posvěcující milosti. O smrti takové praví Duchem sv. osvěcený Žalmista Páně: „*Draháť jest před očima Hospodinovýmá smrt svatých jeho*“. (Žalm 115. 6.)

Bláhoví lidé myslí, že ten umírá šťastně, kdo umírá *náhle*. Než na náhlém skonání nezáleží, nýbrž na stavu duše při skonání. Že náhlá smrt není zrovna štěstím, dává církev na srozuměnou tím, že se modlí v litaniích: „Od náhlé a nenadálé smrti vysvobod' nás, Pane!“

Abychom šťastně umřeli, máme Boha denně prositi za šťastnou hodinku smrti. Za účelem tím doporučuje se zvláště modlitba k sv. Josefu, patronu umírajících, jakož i k sv. panně Barboře.

Kdo umírá ve smrtelném hříchu, umírá *nešťastně*. „*Smrt hříšníků jest nejhorší*“, praví Duch sv. ústy Žalmisty Páně. (Žalm 33. 22.)

Co praví Duch svatý o smrti člověka?

Duch svatý praví o smrti člověka: „*Draháť jest před očima Hospodinovýmá smrt svatých jeho*“; „*smrt hříšníků (však) jest nejhorší*“. (Otáz. 657.)

2. O soudu.

Kdy přijde Ježíš Kristus ještě jednou na tento svět? (V poslední den.) — Proč přijde Ježíš Kristus v poslední den? (Aby soudil živé i mrtvé.) — Jak se jmenuje soud, který se bude konati v poslední den? (Poslední nebo též obecný.) — Proč se jmenuje „poslední“? — Proč „obecný“?

Na posledním soudu budou souzeni všickni lidé celého světa.

Z podobenství o bohatci a chudém Lazaru poznáváme, že oba byli souzeni hned po smrti; bohatec odsouzen do pekla, Lazar do lůna Abrahamova. A podobně každému člověku hned po smrti nadchází okamžik, kdy má Bohu skládati účty z celého svého života, každému člověku hned po smrti nastává soud, jak potvrzuje

sv. Pavel říká: „*Uloženo jest lidem jednou umřítí, potom pak bude soud*“ (Žid. 9, 27.) — Poněvadž při tom soudu duše každého člověka bývá souzena zvláště neboli *soukromě* a bez těla, říká se mu „*soud soukromý*“ nebo také „*tajný*“.

Je tedy dvojí soud; soukromý neboli tajný hned po smrti člověka a obecný neboli veřejný na konec světa neboli v poslední den.

Koliký jest soud?

Soud jest dvojí:

1. *soukromý neboli tajný hned po smrti člověka;*
2. *obecný neboli veřejný na konec světa neboli v poslední den.* (Otáz. 858.)

Že hned po smrti nastává soud, tu víru nalézáme u všech národů. Dle víry Peršanů duše, jsouc původu nebeského, vrátí se zase do nebe, byla-li živa dle náboženství; pakli ne, bude zavržena. — Egypťané věřili, že duše bude hned po smrti těla souzena. Mezi jejími soudci jest bůh Anubius, který váží činy zemřelého.

Soud soukromý bude konati Ježíš Kristus, jak patrně z jeho slov: „*Aniž pak Otec soudí koho, ale veškeren soud dal Synu*“ (Jan 5, 22.) Nesmíme si však soud ten představovati tak, jako by duše musila vstoupiti k Ježíši Kristu do nebe, nebo Ježíš Kristus k ní sestoupiti dolů na zem. Toho není vůbec třeba. Ježíš Kristus spíše duši od těla odloučenou tak osvěcuje, že ona okamžitě zcela jasně poznává, že její Vykupitel ji soudí. Tímto svým vlivem a osvětlením odhalí Ježíš Kristus život člověkům, všecky jeho myšlenky a žádosti, slova a skutky, jakož i všechno, co dobrého konati opominul, a ze všeho toho bude jej souditi.

Z čeho bude každý člověk souzen?

Každý člověk bude souzen z celého svého života, a to ze všech svých myšlenek a žádostí, slov a skutků, jakož i z toho, co dobrého konati opominul. (Otáz. 859.)

Hned po soudu soukromém bude následovati odplata. Ježíš Kristus vynese nad duší rozsudek, a duše

odebere se na vykázané jí místo, buď do očištěnce nebo do pekla nebo do nebe, podle toho, jak zaslouží podle skutků svých. V Písmě sv. čteme: „*Snadné jest před Bohem v den skonání odplatiti jednomu každému podle cest jeho*“.
(Sir. 11, 28.)

Co se stává hned po soudu soukromém?

Hned po soudu soukromém vykoná se na duši rozsudek, a duše přichází buď do očištěnce, nebo do pekla nebo do nebe.
(Otáz. 860.)

* * *

Kolikery jsou tresty za hříchy? — Kde se odpouštějí tresty věčné? — Kde lze dojítí odpuštění trestů časných? (Ve svátosti křtu, pokání, skrze hodné přijímání, při mši svaté, v posledním pomazání, skrze svátostiny atd., hlavně však skrze odpustky.)

Časné tresty, jichž odpuštění si člověk nezjednal některým z vyjmenovaných prostředků, musí vytrpěti, a to buď na tomto světě nebo na věčnosti; musí je trpěti tak dlouho, dokud za své hříchy, jimiž trestů těch zasloužil, dosti neučiní. Kdo tedy zemře ve stavu milosti Boží, ale nevytrpěl ještě časných trestů za své hříchy, musí zbytek trestů vytrpěti na věčnosti. Místo, kde ty tresty na věčnosti trpí, sluje „očištěc“.

Co jest očištěc?

O č i s t e c jest místo, kde trpí duše časné tresty za hříchy, za které v tomto životě dosti neučinily. (Otáz. 861.)

Které duše přicházejí do očištěnce?

Do očištěnce přicházejí duše těch, kteří sice v milosti Boží umřeli, ale časných trestů za své hříchy ještě nevytrpěli.
(Otáz. 862.)

Že jest očištěc, lze dokázati především z *Písma svatého*. —

V 2. knize Machabejské čteme, že Juda Machabejský učinil sbírku na ty, kteří padli v bitvě, a poslal 12.000 drachem (drachma = 72 hal.) do Jerusalema, aby byla za jejich hříchy obětována obět. Písmo sv. čin jeho chválí

a dokládá: „*Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti, aby od hříchů byli zproštěni*“. (II. Mach. 12, 46.) Poněvadž však pro ty, kdož jsou v nebi, byla by oběť zbytečná, pro ty, kteří jsou na věky zavrženi, neužitečná, tedy musí býti místo, kde jest prospěšna; místem tím jest očistec.

Ježíš Kristus mluví o hříších, které budou odpuštěny ještě v budoucím věku, t. j. po smrti. Avšak v nebi hříchů není, v pekle není odpuštění, tedy jest ještě jiné místo na věčnosti, kde lze dojiti odpuštění hříchů — jest očistec.

Také z *ústního podání* lze dokázati, že jest očistec.

Od prvního století byl v církvi obyčej za mrtvé se modliti a mše sv. za ně obětovati. Dle slov církevního spisovatele Tertulliána má se vdova za svého zemřelého manžela modliti a k Bohu volati, aby mu polehčil, a v den úmrtí jeho oběť přináseti; to prý je starobylý obyčej. — Sv. Augustin ukládá věřícím za povinnost modliti se za mrtvé a doporučuje svou matku přimluvě čtenářů svých „*Vyznání*“; Aëria pak počítá mezi bludaře, protože zavrhoval modlitby a oběti za zemřelé. Jeho matka, sv. Monika, umírajíc pravila: „*Pochovejte tělo mé kdekoliv; jen za to vás prosím, abyste na mne pamatovali při oltáři Páně*“. (Slova umírající sv. Moniky; † 387.)

Že jest očistec, nahlíží i zdravý rozum lidský. Víme, že nic nečistého nevejde do nebe. A přece mnozí lidé umírají jen ve hříchu všedním, pro který nemohou býti od Boha na věky zavrženi. Do nebe však také vejíti nemohou; musí tedy přijíti do nějakého třetího místa, kde by se dokonale očistili; místem tím jest očistec.

Co duše v očistci trpí, o tom církev nevyslovila nic jistého. Ale není pochybnosti, že trpí velice, neboť duše člověka, jsouc stvořena pro Boha, nenalézá pokoje, dokud nespočine v Bohu (sv. Augustin), t. j. dokud není účastna jeho blaženosti a nevidí ho tváří v tvář. Poněvadž však duše v očistci jsou od Boha vzdáleny, ač, jsouce duše spravedlivé, po něm vroucně touží, *trpí nesmírnou bolest proto, že vroucí jejich touha patřiti na Boha ještě se nesplnila.*

Mimo to trpí *rozličné muky, které jim spravedlnost Boží přisoudila*. Muky ty jsou, jak sv. otcové učí, větší, než cokoli člověk může na světě trpěti. Jaké jsou a jak dlouho trvají, o tom se církev nevyslovila, ba výslovně a důrazně zapovídá (sněmu tridentského sez. 25.), by se o té věci nepřednášelo nic neurčitého, co by dávalo podnět ku všetečnosti a pověrám. Zejména církev nikdy neustanovila článkem víry, že se duše v očištcí očišťují ohněm; mluví-li někteří sv. otcové o ohni, zmírňují ten výraz zájmenem „jakýsi“, dávajíce tak na rozum, že nemíní ohně fysického, nýbrž oheň nehmotný, t. j. vniternou palčivou bolest nad tím, že touha duší v očištcí, býti spojenou s Bohem, je dosud neukojena. — Jen tolik jest jisto, že muky duší v očištcí jsou veliké, větší než všechny muky pozemské. Proto jest mnohem lépe, může-li si člověk časné tresty za hříchy odpykati na zemi. „*Kdo odpyká své hříchy na zemi, splácí několika haléři dluh 1000 dukátů; kdo však své hříchy odpykává teprve v očištcí, tomu platí 1000 dukátů jako několik haléřů*“. (Sv. Kateřina Jan.) Proto právem se modlil sv. Augustin: „*Pane, zde pal, zde řež, zde muč, jen mne šetř na věčnosti*“.

Co trpí duše v očištcí?

Duše v očištcí trpí:

1. **nesmírnou bolest, protože vroucí jejich touha, patřiti na Boha, ještě se nesplnila;**

2. **rozličné muky, kteréž jim spravedlnost Boží přisoudila.** (Otáz. 863.)

Duše v očištcí trpí buď více nebo méně, čas buď delší nebo kratší, dle toho, jak Boha více nebo méně urážely, nebo kolik odpustků si získaly, nebo jak jim věřící na zemi pomáhají.

Duše v očištcí *nemohou si samy pomoci*, jelikož již nemohou konati dobrých skutků, jimiž by dosti učinily za své hříchy. Čas milosti pro ně již minul, a nastala doba odplaty. Duše v očištcí mohou tedy svou vinu odpykati jen snášením muk, které jim spravedlnost Boží přisoudila. My však, kteří jsme posud na světě, můžeme

jim přispívati ku pomoci a zmírniti muky jejich. O tom svědčí výše již uvedená slova Písma sv.: „*Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti, aby od hříchů byli sprostěni*“ (II. Mach. 12, 46.), jakož i tyto obyčeje církevní: modlitba za zemřelé při mši sv., tak zvané „Memento“ po pozdvihování; obětování mši svatých za zemřelé, zvláště na den „Dušiček“, v den úmrtí nebo pohřbu a ve výroční den úmrtí; zvonění uměráčkem, jež vybízí k modlitbě za toho, jenž právě zemřel; slavnost „Dušiček“ dne 2. listopadu.

Nejvíce a nejjistěji pomáhá duším v očistci obět mše svaté. Mše sv. totiž působí již sama sebou bez ohledu na hodnost kněze nebo přítomných, jelikož obětujícím knězem jest sám Ježíš Kristus. — Také lze duším v očistci vydatně pomáhati dobrými skutky, jako na př. modlitbou, almužnou, přijímáním sv. svátostí a získáváním odpustků. Třeba však připomenouti, že jen dobré skutky vykonané ve stavu milosti Boží jsou duším v očistci prospěšny.

Světským a nemírným smutkem se zemřelým pranic nepomůže. — Jistou matku, která ustavičně plakala nad svým zemřelým synem, poučil Bůh ve snu o její pošetilosti. Viděla ve snu zástup jinochů, kteří spěchali k nádhernému městu. Než, svého syna mezi nimi neviděla; byl daleko za nimi, zubožen, unaven a oblečen v promočené šaty. Když se ho matka tázala po příčině jeho bídneho stavu, odpověděl jí: „Tvůj marný pláč je tím vším vinen; myslí přece místo toho na to, bys za mne dávala almužnu a dala obětovati mši svatou“. Když matka procitla, byla jako proměněna a již si nepočínala jako pomačená, nýbrž jako křesťanská matka. (Spirago, Příklady, str. 47.) — Kladení nesčetných věnců na rakev nemá smyslu; k tomu musí přistoupiti dobré skutky! Rovněž zevnější odznaky smutku *samy o sobě*, jako smuteční šat, nošení černých stuh na rukávě nebo na klobouku nemá před Bohem ceny.

Že můžeme duším v očistci pomáhati, vyplývá z učení o obcování svatých.

Můžeme-li duším v očistci v jejich utrpení pomáhati?

Duším v očistci můžeme v jejich utrpení pomáhati, protože jsme s nimi v obcování svatých spojeni. (Otáz. 864.)

Abychom duším v očistci skutečně pomáhali, k tomu nás má pobádati křesťanská láska, jež velí přispívati trpícímu ku pomoci. Zvláště pak máme přispívati svým rodičům, příbuzným a dobrodincům.

Poněvadž zbožní křesťané na své zemřelé příbuzné a dobrodince pamatují, dávají jim napsati na kámen náhrobní slova Písma sv.: „*Láska neumírá*“ (I. Kor. 13, 8.) a sázejí květiny a břečťan na jejich hrob. Břečťan, který je zelený i tenkrát, když zimou veškeren život v přírodě odumřel, znázorňuje, že duše zemřelého, jakož i láska příbuzných k němu neumřela, třeba tělo umřelo. — Než, bohužel, mnohdy se plní přísloví: „Sejde s očí, sejde s mysli“. Proto nemáme se nikterak spoléhati na dobré skutky, které naši příbuzní snad za nás po smrti vykonají, nýbrž máme sami za života co nejvíce dobrých skutků konati a tak za hříchy své dosti činiti. — Jistému otci, jenž chtěl věděti, které dobré skutky tři jeho synové za něho po smrti vykonají, pravil nejmladší syn: „Otče, starej se raději nyní sám o své spasení a čiň pokání; jinak ti naše modlitba nepomůže“.

Pomáháme-li duším v očistci, prospíváme především jim, ale také sobě samým. Kdo se slitovává nad dušemi v očistci, nalezne jednou v Bohu milosrdného soudce dle slov Kristových: „*Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou*“. (Mat. 5, 7.) Kristus hledí na každý skutek milosrdenství tak, jako by byl učiněn jemu samému. — I zemřelí jsou vděční svým dobrodincům, zvláště pak, když přijdou do nebe; tehdy za ně prosí u trůnu Božího. „*Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti!*“ (II. Mach. 12, 46.)

Jsme-li povinni duším v očistci pomáhati?

Z křesťanské lásky k bližnímu jsme povinni všem duším v očistci pomáhati, zvláště však svým rodičům, příbuzným a dobrodincům. (Otáz. 865.)

Očistec *přestane* docela soudným neboli posledním dnem a pak bude jenom nebe a peklo, neboť lidem, kteří teprve v den soudný zemrou, neučinivše dosti za hříchy své, budou časné tresty, jež by měli trpěti v očistci, ihned odpuštěny pro přestálé hrůzy dne soudného.

Kdy přestane očistec docela?

Očistec přestane docela soudným neboli posledním dnem, a pak bude jenom nebe a peklo. (Otáz. 866.)

Co se týče *místa*, kde očistec jest, tedy dle mínění skoro všech světců jest očistec *pod zemí* (níže než viditelný svět); proto se říká při pohřbu obyčejně modlitba církevní: „A porta inferi . . .“ (Z říše *podzemné* vysvobod' ho, Pane!) a „De profundis . . .“ (Z *hlubokosti* volám k Tobě, Pane!) Mnozí také míní, že není vyloučeno, že mnohé duše, třeba jen na čas, odpykávají tresty očistcové na oněch místech na zemi, která jsou v blízkém vztahu k jejich hříchům, a že tedy mohou býti přítomny modlitbám, které se za ně konají. Je také jisto, že mnohým svatým na zemi ukázaly se duše zemřelých, jako sv. Teresii, sv. Brigittě, sv. Filippu Nerejskému.

3. O peklo.

Smrtelným hříchem odlučuje se člověk docela od Boha. Proto také, kdo umře ve smrtelném hříchu, bude na věky od Boha zavržen a k věčným trestům odsouzen. Místu, kde zavržení tresty věčné trpí, říká se „**peklo**“.

Co jest peklo?

Peklo jest místo, kde zavržení tresty věčně trpí. (Otáz. 867.)

Kdo přijde do pekla?

Do pekla přijde, kdo v smrtelném hříchu umře. (Otáz. 868.)

Tresty pekelné jsou hrozné. Sv. Pavel praví: „*Hrozný jest upadnutí v ruce Boha živého*“. (Žid. 10, 31.) První trest záleží v tom, že zavržení jsou vyloučeni na věky z patření na Boha (trest ztráty). Patrně to ze slov Ježíše Krista, jež řekne při posledním soudu k zavrženým: „*Odejděte o d e m n e, zlořečení, do ohně věčného!*“ (Mat. 25, 48.)

Trest ten dle slov sv. Jana Zlatoústého dělá vlastně peklo peklem. Neboť duše lidská, jsouc stvořena o d B o h a a p r o B o h a, nenalézá blaženosti leč v B o h u a má p o B o h u nehynoucí touhu. Touhu tu lze sice za pozemského života zatlačit do pozadí, poněvadž duše na tomto světě poznává v Bohu svůj cíl jen nejasně a rozptyluje se nesčíslnými věcmi; avšak až roztržitost pozemského života přestane, duše pozná svůj konečný cíl jasněji a jsouc odloučena od Boha, bude pociťovati nekonečnou prázdnotu a opuštěnost a proto bude nezbytně toužiti po Bohu, nejvyšším dobru, bude však od něho na věky odpuzována. To marné a beznadějně toužení po dobru nejvyšším, ale nedostižitelném, jest největší mukou zavrženců. Nářek Esauův nad ztrátou otcovského požehnání jest jen slabým obrazem nářku zavržených nad ztrátou patření na Boha. Proto svatí na zemi se třásli při pouhé vzpomínce, že by z patření na Boha mohli býti vyloučeni.

Které jsou tresty zavržených za prvé?

Tresty zavržených jsou:

1. zavržení jsou vyloučení na věky z patření na Boha.

Vedle vyloučení z patření na Boha zavržení trpí ještě jiný trest, jenž záleží v mukách od Boha ustanovených (trest citu). Jaké přirozenosti ty muky jsou, o tom církev neučinila žádného rozhodnutí. Z učení Kristova jde, že zavržence bude trápit **ohněň**. (Mat. 5, 22.; 13, 42.; Mar. 9, 42. 43.; Luk. 16, 24 a. j.) Poněvadž Ježíš Kristus často mluví o ohni pekelném, domnívají se svatí otcové, že v pekle je *skutečný ohněň*, ač rozdílný od toho, co se na zemi ohněm nazývá. Ohněň pozemský předměty ztravuje, pekelný nikoli; tento spíše zavržence udržuje jako sůl pokrmy. (Mar. 9, 48.) Náš ohněň svítí, pekelný nikoli, neboť v pekle panuje tma, třeba je tam ohněň. (Mat. 22, 13.). Náš ohněň hřeje, pekelný nikoli, neboť přes to, že v pekle jest ohněň, je tam nesnesitelný chlad; rovněž schází tam i všeliká láska k Bohu a bližnímu. Konečně pekelný ohněň jest mnohem bolestnější. „Náš ohněň pozemský jest v poměru k ohni pekelnému jako ohněň malovaný“.

(Sv. Bernard.) — Muky působené zavržencům ohněm pekelným zvětšují ještě **neustálé výčitky svědomí a úzkost, nevýslovná opuštěnost a zoufání**, neboť oni poznávají, jak byli lehkomyšní, když tolikráte za života odpuzovali od sebe milost Boží; jak byli bláhoví, že dávali přednost dobru pomíjejícímu před nepomíjejícím; jak jsou nešťastní, poněvadž na věky ztratili Boha, jenž je nekonečně miloval. Zavrženci se budou nevýslovně stydět. Vždyť Bůh odhalil jejich špatnost přede všemi duchy, učinil je posledními, kdežto ti, kterými oni na zemi pohrdali a kterým se vysmívali, jsou nyní prvními. I závist bude mučiti zavržence, neboť budou závidět vyvoleným jejich slávy.

Které jsou tresty zavržených za druhé?

Tresty zavržených jsou:

2. zavržení trpí **nejhroznější muky ohněm pekelným, neustálé výčitky svědomí a úzkost, nevýslovnou opuštěnost a zoufání.**

Všecky uvedené tresty zavržení trpí **v ě č n ě bez naděje na vykoupení neb úlevu**, neboť z pekla není vysvobození, čas milosti zavržencům přešel. Život v pekle jest „věčná smrt“ neboli „druhá smrt“ (Zjev. 21, 8.), jelikož život bez radosti a plný muk musí býti nazván spíše smrtí než životem. (Srov. výklad 12. čl. víry.) To věčné trvání hrozných trestů pekelných činí je zavržencům ještě hroznějšími. Jak rádi by trpěli, jak za šťastné by se měli, kdyby se mohli těšiti, že jednou, třeba až za tisíc, dva tisíce let, tresty jejich skončí, a že z pekla budou vysvobozeni! Ta naděje odňala by peklu všecku hrůzu! Ale pro zavržence není ani jiskry naděje, muky jejich věčně nepřestanou, a oni sami na sobě se přešvědčují o pravdě slov Písma svatého: „*Hrozněť jest upadnouti do rukou Boha živého*“. (Žid. 10, 31.)

Které jsou tresty zavržených za třetí?

Tresty zavržených jsou:

3. zavržení **všecko, co trpí, trpí věčně bez naděje na vykoupení neb úlevu, neboť „hrozněť jest upadnouti v ruce Boha živého“.**

Že peklo trvá věčně, učí jasně *Ježíš Kristus*. Nazýváť muky pekelné „věčným ohněm“, „trápením věčným“, „červem, který neumírá“, „ohněm, který nehasne“, když praví: „*Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho! I půjdou tito (zlořečení) do trápení věčného*“. (Mat. 25, 41.—47.) — „*Červ jejich neumírá a oheň nehasne*“. (Mar. 9, 43.) —

Podobně učí *sv. apoštolové*. Sv. Pavel na př. píše: „*Kteříž neznají Boha a kteříž neposlouchají evangelia Pána našeho, Ježíše Krista, kteříž pokuty věčné trpěti budou v zahynutí ode tváři Páně*“. (II. Thes. 1, 8. 9.)

Také *církev* ustavičně učí, že tresty pekelné jsou věčné. Na II. sněmu cařihradském r. 553 zavrhlá bludné učení Origenovo († 254), že muky pekelné mají konec. Ve vyznání víry sv. Athanáše vyznává: „*Kteří zle činili, vejdou do ohně věčného*“. Totéž tvrdí sv. otcové, kteří zavrhuji opačné učení jakožto klam ďábelský, odvolávajíce se při tom ke spravedlnosti a pravdomluvnosti Boží.

Které jsou tresty zavržených?

Tresty zavržených jsou tyto:

1. zavržení jsou vyloučení na věky z patření na Boha;
2. trpí nejhroznější muky ohněm pekelným, neustálé výčitky svědomí a úzkost, nevýslovnou opuštěnost a zoufání;
3. všecko to trpí věčně bez naděje na vykoupení neb úlevu; neboť „*hrozné jest upadnouti v ruce Boha živého*“. (Otáz. 869.)

Odkud víme, že peklo trvá věčně?

Že peklo trvá věčně, víme:

1. z jasných výroků Ježíše Krista a apoštolů;
2. z ustavičného učení církve.

Tresty věčné nepříčí se lásce a dobrotivosti Boží. Bůh zajisté nechce smrti hříšnickovy, ale tento trváje v nekajivosti a jednaje proti svému lepšímu vědomí a svědomí, vrhá se samoděk v záhubu; pročez i tu platí: „*Každý je svého štěstí strůjce*“.

Jsoucnost pekla jakož i věčnost trestů v něm jest článkem víry veškerého pokolení lidského. Již pohané věřili v peklo; svědčí o tom jejich báje o Tanťalovi, o Danaidách a o Sisyfovi. O *Tantalovi*, králi frygickém, se totiž vypravuje, že prý musil za velikou urážku bohů trpěti v podsvětí veliký hlad a žízeň; voda a ovoce, které byly stále u něho samého, vždy ubíhaly, jakmile po nich chtěl sáhnouti. — *Danaidky* pak musily za urážku na svých mužích spáchanou sítem nabíratí vodu do bezedných sudů. *Sisyfus*, svou ukrutností známý vladař korintský, musil v podsvětí ustavičně váleť do kopce balvan; než pokaždé, když balvan byl téměř již nahoře, skutálel se mu zase dolů. — Nejslavnější myslitelé starověku, jako Sokrates, Plato, zastával učení o věčném pekle: „*Nezhojitelné nespravedlivce vrhá osud do tartaru, odkudž nikdy nemohou vyjít*“. Tato všeobecná víra v peklo a věčné trvání trestů v něm, jest jednak pozůstatkem z prazjevení Božího, jednak vyplývá z přirozeného citu spravedlnosti, jímž národové byli vedeni, neboť:

a) hřích smrtelný, jakožto urážka neskončené velebnosti božské, vyžaduje také neskončeného trestu, který pro bytost konečnou, t. j. omezenou, nemůže býti nekonečným jinak, než *ve příčině trvání*;

b) hříšník, jenž umírá ve hříchu, zůstává na věky ve hříchu zatvrzelým a od Boha odvráceným, poněvadž duše po odloučení od těla vstupuje ve stav neproměnlivosti; je tedy před Bohem *na věky trestuhodný*;

c) Bůh pro svou neskončenou svatost nenávidí hříchu právě tak, jako miluje dobré; musí tedy i zlé trestati *na věky*, jako na věky odměňuje dobré.

Muky zavrženců nejsou stejné, nýbrž *rozdílné*; řídí se způsobem, počtem a velikostí hříchů a množstvím zneužití milosti. Čím tíže a čím častěji kdo zhřešil a čím více milosti zneužil, tím více bude trestán. Proto obyvatelům Sodomy a Gomorrhý bude v soudný den lépe než městu, které nepřijalo apoštolů. (Mat. 10, 15.)

Budou-li zavržení stejně trpěti?

Zavržení nebudou stejně trpěti; trápení jejich bude tím větší, čím tíže a častěji kdo zhřešil a čím více milosti zneužil. (Otáz. 871.)

Mezi zavrženými v pekle a údy církve (vítězné, trpící a bojující) není žádného obcování. „*Mezi námi a vámi je veliká propast*“, řekl Abraham bohatci v pekle pohřbenému. (Luk. 16, 26.)

O nekřtěných nemluvňatech a o křtu žádosti nekřtěných dospělých viz část IV.

Pamatujme často na peklo, neboť vzpomínka ta jest užitečná; nabádáť nás k tomu, bychom vůbec každého hříchu, zvláště pak každého hříchu těžkého se varovali, jakož i k tomu, bychom za spáchané hříchy pokání činili a používali Boží shovívavosti a slitovnosti, by nás jednou neztrestala Boží spravedlnost. Kdo pekla nedbá nebo na ně nepamatuje, ten mu neujde. Kdo v peklo nevěří, zavazuje si téměř oči, by neviděl propasti, do které padne.

K čemu nás má nabádati uvažování muk pekelných?

Uvažování muk pekelných má nás nabádati k tomu:

1. bychom vůbec každého hříchu, zvláště pak každého hříchu těžkého se varovali;

2. bychom za spáchané hříchy pokání činili a používali Boží shovívavosti a slitovnosti, by nás jednou neztrestala Boží spravedlnost. (Otáz. 875.)

Peklo jakožto *místo* jest *pod zemí* (níže než tento viditelný svět). Proto také nazýváme peklo „propastí“. Při zažehnavání se praví k ďáblu slova: „Bůh tě s nebes výše ponořil do vnitra země“. Peklo jest od říše nebeské přesně ohrazeno; mezi oběma jest veliká propast. (Luk. 16, 26.)

4. O nebi.

Lidé spravedliví, lidé mající čisté svědomí, požívají pravého pokoje duševního (Jan 14, 28.), mají pokoj Boží, který převyšuje všeliký pojem (Fil. 4, 7.); proto jsou vždy v eseli, i když se postí (Mat. 6, 17.) a zevně trpí. (Mat. 5, 12.

Spravedliví mají Ducha sv., jsou tedy již na zemi spojeni s Bohem (I. Jan 4, 16.), Kristus již nyní bydlí v jejich srdcích. (Ef. 3, 17.) Spravedliví mají království Boží v sobě a požívají již na zemi pravé blaženosti, jež nedá se ničím na světě nahraditi. Po smrti pak, jestliže za své hříchy, které snad spáchali, dosti učinili na světě, budou požívatí věčné blaženosti s anděly a svatými na místě, jež Bůh připravil svým věrným a vyvoleným, jemuž se říká „nebe“.

Co jest nebe?

N e b e jest místo, kde andělé a svatí věčné blaženosti požívají. (Otáz. 873.)

Kdo přijde do nebe?

Do nebe přijde, kdo v milosti Boží umřel a za hříchy, které snad spáchal, dosti učinil. (Otáz. 874.)

Co a jaké vlastně nebe jest, nelze nám lidem, dokud v těle trváme, pochopiti. Písmo svaté mluví o nebi v podobenstvích, nazývá je „r á j e m“, „l ů n e m A b r a h a m o v ý m“, „d o m e m O t c e n e b e s k é h o“, „n e b e s k ý m J e r u s a l e m e m“, „m ě s t e m B o ž í m“, „v e l i k o u v e č e ř í“, „k o r u n o u s p r a v e d l n o s t í“, „v ě č n o u b l a ž e n o s t í“, „v ě č n o u s l á v o u“, „v ě č n ý m ž i v o t e m“. Radosti vyvolených v nebi jsou **nevýslovně veliké**. Sv. Petr byl jako u vytržení, vida jen nějaký odlesk slávy a radosti věčné na hoře Tábor, a nechtěl již ani sestoupiti s hory, uzřev Ježíše Krista proměněného a slávou nebeskou ozářeného. — Sv. Pavel, který v duchu okusil jen něco málo té nebeské radosti, vyznal: „*Oko lidské nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují*“. (I. Kor. 2, 9.)

Vyvolení v nebi **patří na Boha tváří v tvář**. Zde na zemi poznáváme Boha jen z části ze zjevení a ze stvořených věcí, svatí v nebi však poznávají a vidí ho dokonale, tak, jak jest, jako my vidíme druh druhá. Znají tedy jasně nesmírnost, všecky dokonalosti a skutky

Boží. Patření na Boha jest svatým umožněno „světlem slávy“, t. j. nadpřirozeným osvícením neboli zvýšením sil duševních. — Patření na Boha a z něho plynoucí jasné a přímé poznávání ho působí nezbytně lásku k Bohu. Svatí **Boha dokonale milují** a patřice naň i milující jej, **požívají věčné blaženosti**, t. j. Boha samého, po celou věčnost.

Že vyvolení patří na Boha tváří v tvář, vysloveno zřejmě v Písmě svatém; „*Blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou*“. (Mat. 5, 8.) — „*Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdyž tváří v tvář; nyní poznávám z částky, ale tehdyž poznám, jakož i poznán jsem*“. (I. Kor. 13, 12.) — „*Viděti jej budeme tak, jakž jest*“. (I. Jan. 3, 2.)

Které jsou radosti vyvolených v nebi za prvé?

Radosti vyvolených v nebi jsou:

1. **patří na Boha tváří v tvář, milují a požívají ho po celou věčnost.**

Vyvolení v nebi jsou navždy zproštěni každého i sebe menšího zla. Snáze lze vypočítati utrpení, jichž jsou prosti, nežli vypsati jejich radost. (Sv. Augustin.)

Písmo sv. ve příčině té dí: „*A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich; a smrti už nebude, ani kvílení, ani křiku, ani bolesti už nebude; nebo první věci pominuly*“. (Zjev. 21, 4.) — Svatí v nebi také již nebudou moci hřešiti, neboť vůle jejich bude proměněna ve vůli Boží, jako kapka vody puštěná do vína ihned přijímá chut a barvu vína. (Sv. Bernard.)

Pro klid, kterého vyvolení v nebi požívají, život nebeský sluje „*v ě ě n ý s a b b a t h*“, nebe pak samo „*n e b e s k é K a n a a n*“.

Které jsou radosti vyvolených v nebi za druhé?

Radosti vyvolených v nebi jsou:

2. **vyvolení jsou na vždy zproštěni každého i sebe menšího zla.**

Vedle toho, že vyvolení v nebi jsou zproštěni každého zla, jest jim otevřen ustavičný pramen všech radostí;

požívají bez přestání všeho dobra na duši a po vzkříšení z mrtvých budou ho požívat i na těle. Mají utěšené vědomí všeho toho dobrého, které na světě konali, a to jim působí nevýslovnou a ustavičnou slast a radost. Jsou ve společnosti všech nábožných a ctných lidí, kteří kdy žili. Ano mají též obcování s anděly a s Ježíšem Kristem, což jim působí nejčistší a nejsladší rozkoše, jichž nelze nám zde na světě ani pochopiti, neboť „*ani oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří jej milují*“. (I. Kor. 2, 9.) — Radosti vyvolených v nebi jsou tak veliké, že ani všechny muky mučedníků nejsou takové ceny, aby zasloužily jedinou hodinu blaženosti nebeské. (Sv. Vincenc Fer.) Vyvolení požívají týchž radostí, kterých požívá Bůh (Mat. 25, 21.), neboť jsou účastni božské přirozenosti (II. Petr. 1, 4.) a Bohu podobní. (1. Jan. 3, 2.) — Než radosti vyvolených v nebi nejsou smyslny (Mat. 22, 30.), jak na př. Mohamed slibuje svým stoupencům.

Zde na světě ztrpčuje každou radost pomyšlení, že bychom o ni mohli přijíti, nebo že se může změnit. Ne tak tomu jest s blažeností nebeskou. Svatí v nebi nemusí se báti, že by mohli někdy pozbyti své blaženosti, nebo že by se mohla změnit. Blaženost nebeská bude trvati v ě č n ě. O tom svědčí Písmo svaté a víra církve. Písmo svaté dí: „*Spravedliví půjdou do života věčného*“ (Mat. 25, 46.), a církev vyznává: „*Věřím v život věčný*“. (Apošt. vyzn. víry.) — Sv. Petr nazývá blaženost nebeskou „*dědictvím neporušitelným*“, „*nevadnoucí korunou slávy*“. (I. Petr. 1, 3. 4.) Kdyby radosti nebeské nebyly věčné, pak by se duše stále strachovaly, by jich nepozbyly; pak by však již nebyly v nebi. — Poněvadž radosti nebeské jsou věčné, říkáme, že vyvolení „*mají — požívají — Boha*“.

Které jsou radosti vyvolených v nebi za třetí?

Radosti vyvolených v nebi jsou:

3. vyvolení mají na věky všechno dobré na těle i na duši.

Které jsou radosti vyvolených v nebi?

Radosti vyvolených v nebi jsou tyto:

1. vyvolení patří na Boha tváří v tvář, milují a požívají ho po celou věčnost;
2. jsou navždy zproštěni každého i sebe menšího zla;
3. mají na věky všecko dobré na těle i na duši; neboť, „ani oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří jej milují“. (Otáz. 875.)

V podobenství o hřivnách se dočítáme, že pán odevzdal služebníkovi, jenž svými hřivnami vyzískal 10 hřiven, panství nad desíti městy; tomu, jenž vyzískal pět hřiven, panství nad pěti městy. (Luk. 19.) — Sv. Pavel praví: „*Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude; a kdo rozsívá v požehnání, z požehnání i žíti bude*“. (II. Kor. 9, 6.)

Z toho poznáváme, že vyvolení nebudou požívatí stejné míry blaženosti; kdo více dobrého vykonal, obdrží také větší odměnu. „*Jeden každý zvláštní odplatu vezme podle práce své*“. (I. Kor. 3, 8.)

Přes tu nerovnou míru, každý z těch, kdož dosáhli blaženosti věčné; jest úplně blažen podle toho, jak se toho stal schopným milostmi, které obdržel, a zásluhami, kterých si dobyl. Svatí nermoutí se z toho, že jiní požívají větší blaženosti, jako se nermoutí, že zavržení trpí a jsou nešťastni, neboť ani nepřízeň ani útrpnost nemůže rušiti štěstí těch, kteří nechtějí nic jiného, než co Bůh chce.

Budou-li vyvolení požívatí stejné míry blaženosti?

Vyvolení nebudou požívatí stejné míry blaženosti; kdo více dobrého vykonal, obdrží také větší odměnu. (Otáz. 876.)

Svatí v nebi zůstávají těsně spojeni s údy církve bojující na zemi. Milujíce Boha láskou nejvroucnější, nemohou než milovati i rozumné tvory na zemi, kteří rovněž jako oni jsou schopni spojití se s Bohem. Svou lásku k nám osvědčují tím, že mají upřímné účastenství ve všem, co se nás týká, a že se za nás u Boha přimlouvají.

Uděluje-li Bůh již na zemi milosti na přimluvu živých (Abrahama, Mojžíše, Joba), tím spíše je udělí na přimluvu svatých. Proto církev učí, že je dobré a spásitelné vzývatí svaté za přimluvu.

Jako jest prospěšno uvažovati o mukách pekelných, rovněž tak jest prospěšno uvažovati o radostech nebeských. Kdo si radosti nebeské uvádí často na mysl, tomu znechutí se svět se všemi statky a rozkošemi svými, jež u porovnání s radostmi nebeskými jsou dým a pára, a bude se starati o to, aby se zásobil statky, jichž ani rez ani mol nekazí, aniž zloději vykopávají a kradou — statky věčnými. Takový bude se také pečlivě chrániti hříchu, jenž jediný zavírá nám bránu nebeskou, a bude proti němu statečně bojovati. Bude jistě i trpělivým v utrpení, jsa pamětliv slov apoštolových, že *„utrpení tohoto světa nejsou rovná budoucí slávě, kteráž se zjeví na nás“*. (Řím. 8, 18.)

K čemu nás má nabádati uvažování radostí nebeských?

Uvažování radostí nebeských má nás nabádati k tomu:

1. bychom statků pozemských příliš necenili a jen po věčných dychtili;
2. bychom v boji proti hříchu věrně vytrvali;
3. bychom všecka utrpení trpělivě snášeli, jelikož *„utrpení tohoto času nejsou rovná budoucí slávě, kteráž se zjeví na nás“*. (Otáz. 877.)

Nebe jakožto místo jest dle mínění učitelů církevních *nad hvězdami* (povzneseno nad tento viditelný svět): Ačkoli toto mínění není článkem víry, přece je dobře odůvodněno. Vždyť Kristus s nebe sestoupil, na nebe vstupoval a zase s nebe přijde.

* * *

Učili jsme se o smrti, soudu, očistci, peklu a nebi, t. j. o tom, co člověka na konec, nejposléze ze všech věcí potkává. Poněvadž tyto věci jsou nejposlednější ze všeho, co může člověka potkati, říkáme jim *„poslední věci člověka“*.

Kdy přestane očistec docela?

Poněvadž očistec soudným dnem přestane, nečítá se k posledním věcem člověka, nýbrž čítá se k nim jen smrt, soud, peklo a nebe. Proto se mluví „**o čtyřech posledních věcech člověka**“.

Které jsou čtyři poslední věci člověka?

Čtyři poslední věci člověka jsou: smrt, soud, peklo a nebe. (Otáz. 851.)

Proč se očistec nečítá k posledním věcem člověka?

V kterém pořadu pojednává se v katechismu o nauce náboženské?

Veškeré učení náboženské směřuje k tomu, abychom životem dle něho připravili si šťastnou věčnost. Doba od Boha nám k přípravě na věčnost popřaná končí se smrtí. Po smrti nelze již ničeho pro věčnost učiniti, jak svědčí Písmo svaté: „*Přicházíť noc, kdežto žádný nemůže dělati*“. (Jan 9, 4.) Proto katechismus na konci vhodně jedná o smrti a o tom, co po ní následuje, neboli o čtyřech posledních věcech člověka.

Rovněž vhodně připojena jest nauka o čtyřech posledních věcech člověka k nauce o křesťanské spravedlnosti, o níž jedná poslední část katechismu, poněvadž nic nás nemůže tak mocně pobádati, bychom se varovali zlého, činili dobré a snažili se o dokonalost, jako právě myšlenka na poslední věci člověka. Proto nás Duch sv. napomíná, bychom ve všem, co činíme, pamatovali na poslední věci: „*Ve všech skutcích svých pamětliv buď na poslední věci své a na věky nezhřešiš*“. (Sir. 7, 40.)

Proč jedná katechismus na konci o čtyřech posledních věcech člověka?

Katechismus jedná na konci o čtyřech posledních věcech člověka:

1. protože smrtí končí se doba přípravy na věčnost;
2. protože nás právě myšlenka na čtyři poslední věci člověka mocně pobádá, bychom se varovali zlého, činili dobré a snažili se o dokonalost. (Otáz. 852.)

Opakování.

O čem jedná katechismus na konci? — Proč jedná katechismus na konci o čtyřech posledních věcech člověka? — Které jsou čtyři poslední věci člověka? — Proč se jim tak říká?

Co je *smrt*? — Kam jde duše lidská po smrti těla? — Co se děje s tělem po smrti? — Co víme o smrti? — Čeho nevíme o smrti? — Proč všichni lidé musí umřít? — Co máme činiti, protože nevíme, kdy, kde a jak umřeme? — Kterak nás napomíná Ježíš Kristus? — Co končí pro člověka smrt? — O čem rozhodne smrt? — Jak to vyjadřuje Písmo sv.? — O co se tedy máme hlavně snažiti? — Kdo umírá šťastně? — Co praví Duch sv. o takové smrti? — Kdo umírá nešťastně? — Co praví Duch sv. o smrti hříšníků? — Ke komu se máme zvláště modliti za šťastnou hodinku smrti?

Co následuje hned po smrti? — Co praví o tom sv. Pavel? — Koliký jest soud? — Proč se nazývá soud po smrti „soukromý“? — Kdo bude konati soukromý soud? — Z čeho bude každý člověk souzen? — Co bude následovati hned po soudu soukromém? — Kam přijde duše?

Co jest *očistec*? — Které duše přicházejí do očistce? — Z čeho poznáváme, že jest očistec? (Z Písma sv. a z ustavičného učení církve.) — Z které události Písma sv. poznáváme, že jest očistec? — Co praví Ježíš Kristus o některých hříších? — Co z toho plyne? — Kterak lze z ústního podání dokázati, že jest očistec? — Kterak i rozum nahlíží, že jest očistec? — Co trpí duše v očistci? — Co o mukách očistcových prohlásila církev? — Dle čeho se řídí doba a velikost muk očistcových? — Proč si duše v očistci nemohou samy pomoci? — Kdo však jim může pomáhati? — Proč můžeme duším v očistci pomáhati? — Čím můžeme duším v očistci pomáhati? — Co nás má pobádati, bychom duším v očistci pomáhali? — Komu zvláště máme pomáhati? — Kterak pomáháním duším v očistci prospíváme i sobě? — Kdy přestane očistec?

Co jest *peklo*? — Kdo přijde do pekla? — Které jsou tresty zavržených? — Čemu svatí otcové učí o ohni pekelném? — Odkud víme, že peklo trvá věčně? — Z kterých výroků Ježíšových patrno, že peklo trvá věčně? — Kterak církev vyznává věčnost trestů pekelných? — Proč věčnost trestů pekelných neodporuje lásce a dobroti Boží? — Kterak i rozum nahlíží, že je spravedливо, aby tresty pekelné byly věčné? — Budou-li zavržení stejně trpěti? — K čemu nás má pobádati uvažování muk pekelných?

Co jest *nebe*? — Kdo přijde do nebe? — Kterak se v Písmě sv. nazývá nebe? — Které jsou radosti vyvolených? — Čím jest vyvoleným umožněno patření na Boha? Co působí to patření na Boha? — Kterak Písmo sv. svědčí, že vyvolení patří na Boha tváří v tvář? — Kterak svědčí o tom, že jsou zproštěni všeho zla? — Kterak sv. Pavel píše o radostech nebeských? — Z kterých výroků Ježíšových víme, že radosti nebeské jsou věčné? — Budou-li vyvolení požívatí stejné míry blaženosti? — Ve kterém podobenství to Ježíš Kristus znázornil? — Co ve příčině té praví sv. Pavel? — Dle čeho se bude řídit míra odměny? — K čemu nás má nabádati uvažování radostí nebeských?

OBSAH.

Část pátá.

O křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka.

Oddělení první.

O křesťanské spravedlnosti.

	Strana
V čem záleží křesťanská spravedlnost	1

První díl křesťanské spravedlnosti.

Varuj se zlého!

Jediné a pravé zlé jest hřích	3
Opakování	8

O hříchu osobním a jeho družích.

O hříchu osobním vůbec.

Kdy a jak bývá spáchán hřích osobní	9
Hříchy dle velikosti	12
Opakování	20

O družích hříchu osobního.

O sedmeru hlavních hříchů	22
O šesteru hříchů proti Duchu svatému	29
O čtveru hříchů do nebe volajících	35
O devateru cizích hříchů	38
Opakování	45

Druhý díl křesťanské spravedlnosti.

Čiň dobré!

O křesťanské ctnosti.

O křesťanské ctnosti vůbec.

Pojem křesťanské ctnosti	48
------------------------------------	----

O druzích křesťanské ctnosti.

O božských ctnostech.

Které jsou božské ctnosti	51
Vzbuzování božských ctností	54

O mravných ctnostech.

O čtveru hlavních ctností	58
O ctnostech, které jsou protivou sedmera hlavních hříchů	64
O ctnostech, které se v kázání na hoře zvláště velebí	72
O ctnostech, jež se nám v evangeliu zvlášť přikazují	77
<i>Opakování</i>	82

O dobrých skutcích.

Pojem a záslužnost dobrých skutků	85
Hlavní dobré skutky	89
Tělesné skutky milosrdenství	91
Duchovní skutky milosrdenství	95
Proč a kterak máme konati dobré skutky	101
Bratrstva a spolky	102

O snaze po křesťanské dokonalosti.

Evangelické rady	109
Křesťanská dokonalost	114
<i>Opakování</i>	117

Oddělení druhé.

O čtyřech posledních věcech člověka.

O smrti	119
O soudu	122
O pekle	129
O nebi	134
<i>Opakování</i>	141